04

megazin za hak

YOMANGO

dvo/broj 8/9, mjesečnik/ca, godina uga, srpanj 2005., cijena 10kn

megazin 04 [08/09]
megazin za hakiranje stvarnosti

izdavač: savez udruga klubtura [zg]

uredništvo: ivana pavić & lela vujanić & vid jeraj & karolina pavić

suradnici: pero gabud & miroslav zec & dražen šimleša & vesna janković & ivana slunjski & marijan crtalić & marina kelava & stjepan jureković & franjo glušac & davor mišković & nedim ćišić & robert marinković & sestre brontë & ana-marija koljanin & niko potočnjak

dizajn: ᴋlis

adresa redakcije: su klubtura, svačićev trg 1, zagreb
tel/fax: +385 (0)1 457 2591
web: www.04zine.org
e-mail: 04@clubture.org

tisak: gipa art, zagreb

naklada: 2000, srpanj 2005.

suradnja: multimedijalni institut mi2 [zg]

donatori: gradski ured za kulturu grada zagreba
nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

realizirano kroz platformu **clubture**

ISSN 1845-2469

FOR EVERY GIRL WHO IS TIRED OF ACTING WEAK WHEN SHE IS STRONG, THERE IS A BOY TIRED OF APPEARING STRONG WHEN HE FEELS VULNERABLE. FOR EVERY BOY WHO IS BURDENED WITH THE CONSTANT EXPECTATION OF KNOWING EVERYTHING, THERE IS A GIRL TIRED OF PEOPLE NOT TRUSTING HER INTELLIGENCE. FOR EVERY GIRL WHO IS TIRED OF BEING CALLED OVER-SENSITIVE, THERE IS A BOY WHO FEARS TO BE GENTLE, TO WEEP. FOR EVERY BOY FOR WHOM COMPETITION IS THE ONLY WAY TO PROVE HIS MASCULINITY, THERE IS A GIRL WHO IS CALLED UNFEMININE WHEN SHE COMPETES. FOR EVERY GIRL WHO THROWS OUT HER E-Z-BAKE OVEN, THERE IS A BOY WHO WISHES TO FIND ONE. FOR EVERY BOY STRUGGLING NOT TO LET ADVERTISING DICTATE HIS DESIRES, THERE IS A GIRL FACING THE AD INDUSTRY'S ATTACKS ON HER SELF-ESTEEM. FOR EVERY GIRL WHO TAKES A STEP TOWARD HER LIBERATION, THERE IS A BOY WHO FINDS THE WAY TO FREEDOM A LITTLE EASIER.

CrimethInc.

Adapted from a poem by Nancy R. Smith. CrimethInc. Gender Subversion Kit #69-B. Copies of this poster are avalible individually and in bulk quantities from CrimethInc. Genders Anonymous / PO Box 1963 / Olympia WA 98507 or if waiting ain't your thing, go to www.crimethinc.com

04 08+09 SADRŽAJ

Date: Thu, 16 Jun 2005 17:51:21 +0200

To: 04@clubture.org

Subject: Opako mi je falilo zanimljivo štivo...

Vašu i našu Nulačetvorku pratim od 2. broja. Kao nadobudnom srednjoškolcu opako mi je falilo zanimljivo štivo koje se ne bi čitalo samo pod klupom, na WC-u i slično, nego koje bi me tu i tamo tresnulo po glavi i potaklo na razmišljanje. Stari je kupovao Arkzin od prvoga broja i sve ih još čuvamo u jednoj kutiji na vrhu ormara. Ja sam, naravno, te Arkzine pročitao uzduž i poprijeko, pa mi je postalo krivo što su pametna djeca i tinejdžeri koji su odrastali tijekom crnih devedesetih imali "svoju" novinu iz koje se čuo omladinski glas i nekakva misaona opozicija tuđmanizmu i sličnim ideološkim otpadcima, dok mi, đeca nultih godina, nemamo ništa! Samo Teen, 24 sata, Playboy i Hacker. Feral ne računam, on je ipak za ljude u godinama.:)

Zato sam nakon prvog čitanja Nulčetvorke bio sretan i presretan. U prvi mah me nije toliko pogodio ni sadržaj ni dizajn, ali **sama činjenica da takav časopis postoji sve je brisala**. Sada kada se Nulčetvorka ustalila, sazreli su i u mojoj glavi temelji za neku trezveniju kritiku.

Prva stvar – dizajn! Logotip koji je osvanuo na naslovnici 7. broja trebalo bi zadržati, da časopis dobije na prepoznatljivosti. Ako za logotip postoje i bolje ideje – okej, ali **Nulčetvorka mora imati prepoznatljiv vizualni identitet**. Unutra sve štima, praznoga prostora gotovo i nema. I sviđa mi se igranje različitim fontovima; može toga biti i više, da u tekstovima nemamo samo monotone paragrafe. Naravno, sve u granicama čitljivosti.

Sadržajno gledano, Nulčetvorka je jako raznolika, **tekstovi variraju od dobrih do odličnih**. Intervjui su sve bolji. Kada čitam razgovor s bilo kime – sociologom, aktivistom, umjetnikom, nije bitno – volim dobiti i uvid u karakter dotične osobe, njegov/njezin pogled na život općenito, da ne ostane sve na razini političkog/ideološkog pamfleta. Intervjui, čini se, napreduju u tom smjeru, što mi je jako drago. U tome smislu, mogu biti i dulji.

Smetaju me tek dvije-tri stvarčice. Naime, **Nulčetvorka je smrtno ozbiljan časopis. Okej, jasno mi je, vi pokušavate na ljude utjecati tako da oni počnu djelovati, misliti, svijet mijenjati, pa ne može sve biti puka zajebancija, ali malo ironičnog odmaka ne bi škodilo.** Zato me obradovalo što ste uveli kolumnu. Neka u časopisu budu barem još jedan ili dva članka toga karaktera, i neću se imati na što žaliti. Politički tekstovi, pak, ne moraju biti angažirani samo na općenarodnoj razini. **Osobno bi me veselilo kada biste imali više članaka lokalne problematike** – u miloj nam se Hrvatskoj ljudska prava i slično krše sve u šesnaest, političari sve više funkcioniraju kao vrhunski komičari. Njima to možda nije jasno, ali nama jest! Pokažite kako se alternativne politike mogu primijeniti i na Hrvatsku. Što je bilo s LETSom, kako se to razvija? Serija članaka "Pravo na grad" bila je za svaku pohvalu. Ako takvih inicijativa ima i u "provinciji", nemojte da vam to promakne. Imate li suradnika u Rijeci, Slavoniji, Dalmaciji?

Još samo malo o strip bloku. Čitam stripove od najmanjih nogu i mogu progutati manje-više sve: dobar strip je dobar strip i treba se objavljivati, bilo kada i bilo gdje. Međutim, nekakva selekcija mora postojati. **Nemojte se ko pijani plota držati undergrounda**, strip je vrlo bogat, ali u Hrvatskoj nedovoljno zastupljen. Ima dosta kvalitetnih autora konvencionalnijeg izričaja koji ne obrađuju toliko subverzivne teme, ali su u svakom slučaju umjetnici.

To bi bilo sve zasad, zdravi mi bili i posustati nemojte!
Pozdrav, **Boc**

This message was checked by 04 antivirus system.

SERGEJ VUTUĆ, prvi balkanski skate-fotograf

SKATE JE POPUT PRIVATNOG KOZMOSA

Vizualno mi je puno bitnije od riječi — postigao sam mirnoću do te mjere da s ljudima ponekad uopće ne moram komunicirati riječima

— razgovarao **Vid Jeraj**
— foto **Sergej Vutuć**, http://www.sergraphie.com

Slobodni umjetnik i samouk, Sergej Vutuć, porijeklom iz Doboja, danas živi u Heilbronnu u Njemačkoj. Od 2. lipnja do 16. srpnja na turneji je Balkanom; predstavlja svoje fotografije u galerijama i na ulicama Ljubljane, Zagreba, Beograda, Požege, Banja Luke i Novoga Sada, nastupivši i na regionalnom festivalu EXIT. Izložba se crno-bijelim fotografijama s izraženim kontrastima referira na skate kulturu, ujedno predstavljajući i kritiku arhitekture u socijalnom kontekstu. U sklopu izložbe promovira i trominutni dokumentarni film *The Mobernists* Christiana Rotha, koji predstavlja značajne grafičke dizajnere i street-umjetnike.

Krajem devedesetih Vutuć je bio sudionik zagrebačke hardcore punk i skate scene, osnivač je distribucije Get Off – Sometimes Records Always Distribution. Kustos je galerije Skateboarding and Art, koja je dio projekta *Blinckwinkel* kojim se rekultiviraju napuštene zgrade. Od 2003. vodi radionice za fotografiju, a iste ga godine primaju u Kunstlerbund Heilbronn.

Kao glumac sudjelovao je u kazališnoj predstavi *Sehnsuchtslage Schweben*, skate series 1-3, u produkciji heilbronnskog Gradskog kazališta. Od 2004. radi na projektu *Off exhibition* izlažući svoje fotografije na ulicama Stuttgarta, Heilbronna i New Yorka kao u izložbenim prostorima koji su na meti kritike – ne presjeka, već cjelokupne populacije. U pripremi je objava zbirke vlastitih fotografija inspiriranih skateboard kulturom, koje reflektiraju probleme suvremenosti. —

04: U Zagrebu si bio dijelom hardcore punk scene.

Svatko se kao klinac neko vrijeme traži i za to vrijeme upija na sebe neke etikete: s glazbom, modom i slično. Ljudi se etiketiraju da bi im bilo lakše komunicirati s drugima, dok se pojedinci etiketiraju da se dokažu ili pronađu sebe. Pokušavao sam izbjeći to etiketiranje, iako sam imao faze u kojima mi je život mogao sličiti na straight edge.

04: Svirao si u bendu Five Minutes to Steve...

Posebna stvar kod punka i hardcorea jest u tome što klince iz kvarta – koji bilo da osjećaju pritisak od društva, bilo da osjećaju pritisak u samopronalaženju – može povezati da uzmu instrumente i probaju malo lupat, nešto svirat. Five Minutes to Steve bio je projekt ekipe iz kvarta koji se formirao u bend. I ono što smo prije radili kretalo se u tom smjeru. Rekli smo: Hajde, idemo nešto svirat. Meni su bubnjevi bili zakon, neko sam vrijeme prestao skejtati samo da bih kupio bubnjeve. A kada sam kupio bubnjeve, shvatio sam da nisam za to, da nemam ni ritma ni sluha, da lupam. I onda je onaj među nama koji je imao ritma sjeo za bubanj i svirao ga. Tako smo se pronalazili; ja bih uzeo gitaru i probao svirati, i ako ide – ide... To je najljepša stvar u punku: ne moraš ti znati svirati, ali ako stvar diše i ako svi zajedno funkcionirate, sve je super.

— u punku ne moraš znati svirati, ali ako stvar diše i ako svi zajedno funkcionirate, sve je super

04: Je li ti teško pao odlazak iz Hrvatske?

Kada sam završio vojsku, želio sam se baviti fotografijom i ubrzo sam shvatio da bi mi trebala jako dobra veza ukoliko bih to želio studirati u Zagrebu. Osim toga, morao bih i nekoga potplatiti, pa sam rekao *no way* – u meni se probudio punker. Rekao sam da nema šanse da plaćam za svoje školovanje, ako mi to već može omogućiti država.

04: Spominješ punkerski duh i identitet, postoji li još i danas u punk pokretu nešto kao što su lokalne specifičnosti?

Ne znam, u Njemačkoj su punkeri i intelektualci i skitnice-alkoholičari koji se samo furaju na punk. Do neke sredine devedesetih istočnoeuropski je punk stvarno bio punk. Danas je punk na Istoku isti kao i punk na Zapadu. Pitanje je – je li danas punk uopće još punk ili tek čisto oblačenje u stilu punkera? Do sredine devedesetih mogla se jasno vidjeti razlika između hrvatskih punkera i zapadnjačkih punkera. Mislim da je danas nema.

04: Kako si došao u Njemačku?

Stara mi je već u to vrijeme bila u Njemačkoj te sam zabrijao da odem malo tri mjeseca gore nešto raditi na crno i onda ću se vratiti. Tako sam neko vrijeme išao gore-dolje, sve dok se nisu javile mogućnosti da gore ostanem i malo dulje negoli ta tri mjeseca. Po njemačkom zakonu nisu mi priznali srednjoškolsko obrazovanje jer Hrvatska još uvijek nije dijelom Europske Unije. Tako da mi je status tamo bio jadan, govorili su mi da se moram doškolovati, na što sam ja opet reagirao s no way jer me zanimala samo fotografija. Mislio sam si - neće me primiti jer mi jezik nije bio dovoljno dobar.

04: Je li to bila i sreća u nesreći, da naposljetku izabereš medij u kojemu ti njemački jezik i nije toliko bitan?

Došao sam do toga da mi je vizualno puno bitnije od riječi. Temeljem vlastite unutarnje energije postigao sam mirnoću do te mjere da s ljudima ponekad uopće ne moram komunicirati riječima. Putovao sam Francuskom i u situaciji da ljudi ne žele ili ne znaju govoriti engleski, morao sam komunicirati rukama i nogama te sam temeljem čistih emocija ostvarivao divna iskustva. Recimo, ljudi s kojima bih pričao odjednom su s engleskoga govora prelazili na materinji francuski, a ja

bih s engleskoga prelazio na hrvatski, i tako bismo komunicirali satima. Na kraju mi tip za rastanak poklanja bocu vina i grli me.

Mislim da bi čovjek neverbalno mogao puno bolje komunicirati. Dok sam kao klinac iz Bosne razgovarao s ljudima u Hrvatskoj, imao sam onaj tipični sirovi pristup, pa su se ljudi sa mnom sprdali. Mislim da bi masa stvari na svijetu puno drukčije izgledala kada bi ljudi komunicirali slušajući samo otkucaj srca svojega sugovornika, a ne toliku pažnju polagali na sadržaj riječi.

04: Kako si položio ispit iz njemačkoga jezika?

Užasno su me dugo gnjavili da je studij fotografije samo za imućne, i slično... Naposljetku su mi dali socijalnu pomoć i poslali me na doškolovanje. Nakon nekih pet intervjua dali su mi šansu. Baš u to vrijeme održavao sam neke izložbe koje su im bile OK. Napravio sam i dizajnirao korice knjige od dviju stranica slomljenog skateboarda: išmirglao dasku, premazao šelakom i lakirao je, zabrijao sam na taj projekt totalno. Kasnije sam na sličnu foru napravio portfolio za prezentaciju svojih fotografija. U istom sam danu imao dva intervjua za posao, razgovarao sam na englesko-njemačkom i prošao sam na oba. Htio sam raditi industrijsku i reklamnu fotografiju. Oba su se studija bavila time, a jedan je studio imao i videoprodukciju, koji sam na kraju odabrao.

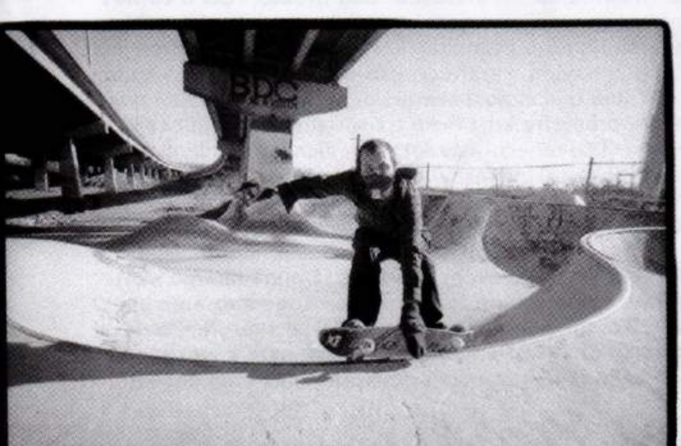
04: Što si ondje naučio?

Cijelu sam fotografiju svladao iz čistog entuzijazma, odlazeći u knjižnicu, kao samouk, i isprobavajući razne stvari. Tako da sam već s nekim znanjem došao u školu. Ono što sam naučio radeći u studiju jest strpljenje, u smislu da neke stvari vrlo sporo sazrijevaju, da se lampice prosvjetljenja pale vrlo polako. Sada imam puno drukčiji pogled na same materijale jer se jako volim igrati svjetlom, pokušavajući ostvariti novi identitet nekih predmeta. To se vidi na mojim slikama, da ponekad uspostavljam drukčiju komunikaciju sa skaterom kojega snimam. Pokušavam uhvatiti element šoka i straha koji skateri svladavaju pokušavajući trikove. Pokušavam ostvariti i odnos s okolicom samo kroz interakciju skatera i sjene.

— naučio sam se strpljenju, u smislu da neke stvari vrlo sporo sazrijevaju, da se lampice prosvjetljenja pale vrlo polako

04: Privlači li te skate više kao umjetnost ili njegova sportska strana?

Je li skate sport ili ne vrlo je diskutabilno, o tome bih mogao pričati danima. U skateu nema ni trenera ni konstantne forme kako to mora biti i izgledati. Nema toliko dokazivanja. Skater poslije sessiona neće doći doma da ostavi loptu i kopačke; ako već i odloži dasku, on može pogledati neki skate video i prostudirati trikove skupa sa svojim društvom. Skateri iz društva fotkaju jedni druge, skate je više poput privatnoga kozmosa, više je kao neki lifestyle. Čovjek može iz toga puno naučiti o sebi i svojim unutarnjim granicama, o tijelu i pokretu, o fizici. U zadnje sam se vrijeme puno bavio vezom skatea i kazališta.

04: Navodno si postavio half-pipe na kazališnu pozornicu.

Pozornica je bila sâm half-pipe i unutar njega se odvija cijela predstava. Predstava je rađena po ideji Franka Düwela, redatelja koji je dugo radio u Hamburgu i New Yorku. Kada je došao u Heilbronn, gdje živim, htio je raditi nešto slično svojim ranijim iskustvima. Došao je do skatera da nas pita što o tome mislimo, da vidi koliko smo otvoreni za rad u novim formama i situacijama. Odmah smo ga prihvatili i proveli smo pola godine samo u brainstormingu i pripremama za predstavu. Skate mi je kao balet: pokreti ruku i tijela, pogotovo kod starih trikova kada se ruka povezuje sa skateom, npr. airwalk ili boneless, sva ta vrćenja daske imaju i žonglerske elemente koji su jako pogodni za balet, tako da sam cijelo vrijeme želio isfurati neku vrstu suvremenog plesa na skateu.

Postavili smo scenu od šest ljudi i počeli od ideje da bude nekoliko rampi. Na kraju smo sve minimalizirali samo na jedan half-pipe na kojemu se odvija šest priča. Počinje s metaforom Sizifa na skateu u kojoj je glumac imao dvanaest padova za redom dok je pokušavao jedan trik. Uz nas petoricu likova svirao je klasični violinist koji je pojačavao tenziju prema kraju te scene. Nakon nje slijedi drop-in scena u kojoj se najmlađi skater spušta u rampu s vrha pod žarkim crvenim svjetlom. Srce mu je ozvučeno mikrofonom, tako da cijelo gledalište čuje promjene u radu njegova srca, i čuje se koliko ga je strah. Moja je scena bila odmah iza njegove i to je kod mene izazivalo strašnu tremu, a morao sam napraviti nešto još teže. Moj se dio zvao "Filozof".

04: Znači, naglasak nije toliko na socijalnoj dinamici skatea, već na performativnim mogućnostima.

Kakvu je glazbu svirao violinist? Izvodio je šestu simfoniju od Bacha na Sizifu, dok smo na mome dijelu svirali improvizaciju. Skate sam tretirao kao sound object, konkretne zvukove radio sam slideovima kotača; rampa ima duboki zvuk na sredini, a drugi, visoki zvuk na vrhu. Violinist je uletavao u moje tišine, tako da smo imali međuigru. Dok sam slajdao po rampi, on bi naglašavao svaki moj pokret ili bi na violini oponašao moje zvukove. Svaki specifični zvuk koji skate proizvede na nekome terenu u gradskom okolišu ima svoje mjesto. Kad zagrajndaš po kamenu, opet dobiješ neki drugi zvuk.

04: Skate je od šezdesetih naovamo imao svoju uzlaznu i silaznu putanju – od trenda je postao mainstream. Osamdesetih godina Hollywood je snimio "Trashin'" i "Gleaming The Cube", dva filma sa skaterima, dok danas Tony Hawk ima svoju igricu u kojoj radi stvari koje graniče sa stvarnošću. Što možeš reći o tome?

Konstantan medijski utjecaj velikih kompanija poput Nikea i sličnih forsiraju da u samome skateu bude i neki interes jači od običnog lifestylea. Furaju ga kao urbanu spiku, kao sport, pa većina ljudi danas nosi skatersku odjeću kao casual odjeću, a skate promatra kroz neku tržišnu priču. Identificiraju se da će noseći tu odjeću ostvariti specifičnost i jedinstvenost koju nosi skate takav kakav jest. U zadnje se vrijeme postavlja i pitanje – je li skate-pokret osamdesetih i devedestih bio dijelom američke globalizacije svijeta? Prije toga bili su filmovi kao *Lassie* u kojima je glavna bila identifikacija sa sveameričkim iskustvom avanture. Danas imamo skate, koji je s jedne strane forsiran, a s druge zabranjivan. U Hrvatskoj još nije došlo do toga da se skatere stavlja u skateparkove, koji su bukvalno neka vrsta kaveza, ne bi li ih se maknulo iz javnih prostora i nadziralo. Industrija

— kod skatera kojega snimam pokušavam uhvatiti element šoka i straha koji svladava izvodeći trikove

— mislim da bi čovjek neverbalno mogao puno bolje komunicirati

pak, što je kontradiktorno, gura neki skaterski lifestyle; isto tako SAD promoviraju kršćanstvo i slobodu, a po svijetu rade ono što rade.

04: Što te se najviše dojmilo u New Yorku, jednom od centara svjetskog skateboardinga?

Išao sam u posjetu svom starom, a išao sam i kao fotograf vidjeti sjedište tvrtke Zoo York. Imao sam nekolicinu skatera frendova u Philadelphiji i New Yorku, neke sam ljude znao i iz hardcore punk svijeta. U SAD-u postoji stereotip vezan uz skaterski imidž, u smislu da skatere smatraju najvećim coolerima. *Ako voziš skate – onda si cool.*

04: Što tebe onda drži u takvoj situaciji?

Skaterima devedestih bio je san da odu u LOVE park u Philadelphiji i tamo se skejtaju; međutim, on je danas zatvoren. Kao i Embarcadero trg u San Franciscu. Danas su skateri nepoželjni na tim prostorima i policija ih izbacuje. Za ljude bez toga iskustva te su priče nedokučive. Što se tiče PlayStationove igrice *Tony Hawk Pro Skater*, ona je skate ubacila u virtualnu domenu. Iako se klinci na taj način uče skateu, mislim da to nije dobro jer sam ja radio trikove bez toga da sam im znao imena. Ubacivao sam nešto svoje i vježbao, dok danas klinci znaju ime skoro svakom pokretu koji napraviš. Na nekim razinama moraš napraviti neke zadatke, kao u školi! Istovremeno, djecu se kreira po modelu potrošačkoga društva, da kupuju određenu odjeću. Pitanje je tko stoji iza svega toga.

04: Što misliš, tko stoji?

Nike je iza mnogih malih skate-kompanija. Isto kao što i mnoge skate-tvrtke imaju svoje podfirme u kojima se nalazi neki predstavnik velike kompanije. Sve funkcionira po kapitalističkim zakonima. Tek kada sam u New Yorku došao na intervju s ljudima iz Zoo Yorka, kultne firme koja je devedesetih bila sinonim kreativnosti u skateu – grafike koje su promovirali njihovi dizajneri jako su utjecale na mene – shvatio sam da iza njih stoji Nike i da su oni samo dio jedne velike industrije u kojoj je skatea jako malo.

04: Kakve su reakcije kada izlažeš svoje radove izvan galerijskog konteksta?

U Zagrebu me poznaju, pa je ovdje drukčije, okupilo se nešto skatera i njima se to sviđa. U Ljubljani sam izlagao u sklopu Galerije Alkatraz na Metelkovoj. Bilo je puno stranaca unutra, baš u vrijeme kada je Metelkova bila u kriznom odnosu s državom. Usjeklo mi se u sjećanje da je jedan tip napisao da nakon izložbe ima potpuno drugi stav prema skejtanju – da to nije samo bacanje niz neke stepenice i biti cool, nego da ima više toga u sebi.

— skate mi je kao balet: pokreti ruku i tijela, pogotovo kod starih trikova

— skate parkovi su bukvalno neka vrsta kaveza, ne bi li se skatere maknulo iz javnih prostora i nadziralo

Ljeto je krivo za sve...

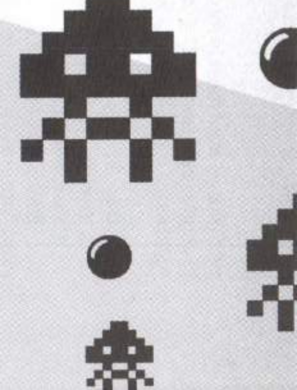
...no, zašto ga ne biste, tamo negdje u rujnu, *okrivili* i za najbolji provod svoga života? Pročitajte Nulačetvorkin ljetni fajl i — sretan put!

Upravo ste se vratili s kioska na kojemu ste, naravno, kupili novi (dvo)broj Nulačetvorke i kupate se u znoju. Prethodno ste gotovo slomili nogu ili ste doista iskrivili felgu na biciklu jer su gradske ulice veliko gradilište, a čak i ako živite u Novom Zagrebu ili na osječkom Sjenjaku, morali ste pješice do centra jer je na snazi poremećeni vozni red tramvaja. Usput ste se, naravno, poželjeli naći s nekim frendom ili s nekom frendicom, na kavi ili pivi ili tek porciji neobaveznog henganja s ledom, ali brojni telefonski pozivi i još brojnije eSeMeS-ice nisu donijele ploda: svi i sve su nekamo otputovali/e. Dakako da ste tu također primijetili da je grad pust (jer su, ponovimo gradivo, svi i sve nekamo zbrisali/e), ali ste ujedno uočili da se ipak ne može primijeniti ona poznata koja veli kako "nema ni psa na ulici". Ima ih, i te kako: brojne napuštene životinje što su ih ostavile "sretne" četveročlane obitelji koje su otišle na "zasluženi" godišnji odmor. U neko poznato turističko odredište, of course.

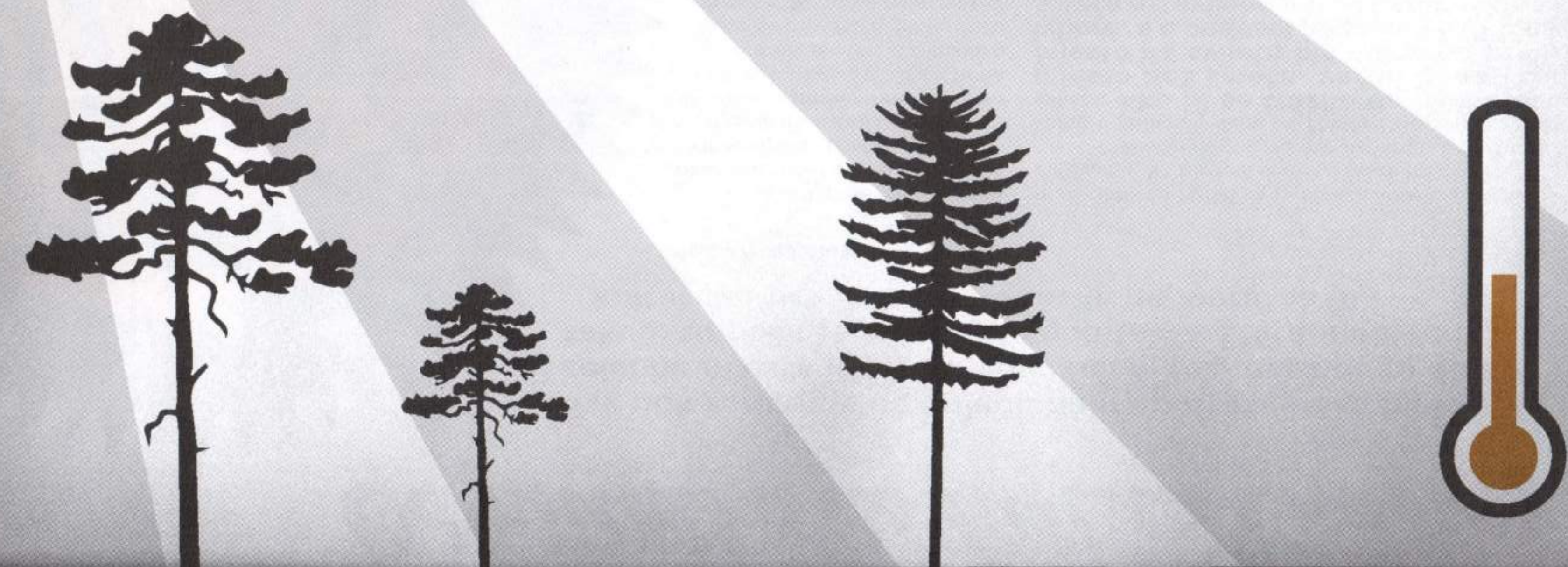
Za sve to, dakle, možete okriviti ljeto i uopće vam ne treba biti čudno što se, primjerice, u gotovo cijelome serijalu South Parka radnja odvija zimi. Točnije, tek se jedna epizoda zbivala u godišnjem dobu u kojemu se upravo nalazimo i autori su je, ergo Trey Parker i Matt Stone koji se inače ne suzdržavaju od toga da stvari nazovu njihovim pravim imenima, naslovili Ljeto je odvratno.

Dobro vele, složit ćete se. No, legenda kaže da na početku zapravo nisu baš dobro znali nacrtati noge svojim likovima, pa su se dosjetili da uvijek stoje do koljena u snijegu. Slično kao što internetske top liste s 500 najboljih stvari koje možete raditi ljeti, među ostalim, sugeriraju da svoje pre-

nosive hladnjake napunite snijegom, odnesete ih na plažu i (barem kratkoročno) uživate u zimskim uvjetima na 35 vrućih stupnjeva. Za to biste, doduše, trebali u blizini imati kakvo klizalište na kojima se, tvrde na mreži, uvijek nađe pogolema hrpa snijega, a niste li te sreće, u 500 najboljih stvari koje možete raditi ljeti također uvrštavaju skakanje na trampolinu ili, eto napokon nečega jednostavnijega, spavanje na krovu kuće/zgrade.

Nekoliko prijedloga nudimo i u ljetnome fajlu Nulačetvorke, koji će vas zasigurno potpuno odvratiti od toga da budete turisti, ali će mnoge motivirati da nekamo otputuju. Biciklom u Moldaviju ili stopom u Istru i Primorje, na druženje s tamošnjim underground bendovima i upoznavanje lokalnih oštarija, odnosno u Dalmaciju kako biste na svojoj koži (iliti, preciznije, svojim uhom) iskusili kakva je doista situacija s klubovima juga. Čekirajte usput i najave što ih objavljujemo na posljednjim stranicama ovoga broja i mogli biste ljeta 2005. stvarno uživati. Otkriti da to godišnje doba zapravo uopće nije odvratno; dapače, zašto ne biste, tamo negdje u rujnu, ovo ljeto okrivili i za najbolji provod svoga života? Sretan put...

Od putnika do turista i natrag

Sve dok turistima ne dojadi, pa ne potraže neko malo zelenije mjesto koje, zahvaljujući njima, neće dugo ostati takvo; tu počinje financijski gubitak, a šteta u obliku kulturne i okolišne degradacije nepovratna je

— piše **Marina Kelava**

Ljeto nam se vratilo u grad. Dok sunce peče i ugrijani asfalt topi đonove cipela, postavlja se samo jedno pitanje: kamo ćeš ovo ljeto? O tome zašto bi morao nekamo ići ili zašto baš ljeti ili zašto na more, a ne, recimo, u planine, o tome se ne raspravlja jer tako to jest i tako to svi rade, pa kud svi, tu i ja... Uglavnom, pješčana plaža načičkana ručnicima, suncobranima i prodavačima sladoleda, i nakon dva tjedna sretni smo odmoreni i spremni predano odraditi još jednu godinu naših konzumerističkih života. I ne pitati zašto to.

Prizor kampa u Starigradu Paklenici sa šatorima iz kojih vire tanjuri satelitskih antena slikovit je, ali opet jedno zašto viče iz dubine. Dakle, čemu mijenjati mjesto na kojemu jesi ako sve svoje nosiš sa sobom? Ako dane provodiš pred televizorom, možeš sjediti i u svojoj fotelji u svojoj kutiji u svom neboderu u... Tanjuri satelitskih ante-

u 16. stoljeću tvrdio da je obrazovanje glavna svrha putovanja. Na turizam se to ne može primijeniti.

Ni Mount Everest nije nedirnut. Nedavno su samo u jednome danu 64 čovjeka stajala na krovu svijeta. **Ako bi se tražilo da imenujete mjesto bez smeća, većini bi najviše mjesto na svijetu bio jedan od prvih izbora, a u pedeset je godina 615 tona smeća ostavljeno nakon uspona.** U mnogim je zemljama priobalni pojas potpuno urbaniziran i preizgrađen, najviše zahvaljujući turizmu. Greške se redovito ponavljaju u želji za brzom zaradom. Kratkoročna dobit pretpostavlja se svemu ostalom i onda se to još naziva razvojem, u ovom slučaju razvojem turizma. Sve dok turistima ne dojadi, pa ne potraže neko malo zelenije mjesto koje, zahvaljujući njima, neće dugo ostati takvo; tu počinje financijski gubitak, a šteta u obliku kulturne i okolišne degradacije nepovratna je.

Turistička industrija sudjeluje s otprilike deset posto u stvaranju svjetskog BDP-a i toliki novac govori da toj industriji nema zaustavljanja. Sve se više govori o održivosti, pa i o održivom turizmu. Međutim, **istovremeno je u našim medijima već počela histerija prebrojavanja glava turista**. Broje se dolasci stranih gostiju, noćenja,

na osiguravaju da se ne izložimo opasnosti da moramo gledati neki drugi TV program od onog starog. I kada odem u neki manji grad u Hrvatskoj, priča gotovo uvijek završi na tome što ima na TV-u i po tome se ravnaju životi. Pa svijet je uistinu na dlanu. Sjednem pred svoju kutiju. Ili se vozim dvadesetak sati, pa opet sjednem pred svoju kutiju i zaboravim da mogu gledati, mirisati, slušati...

Tko je zapravo turist? Zašto nam je trebala još jedna nova riječ? Možda zato što **turizam ne predstavlja putovanje u onom iskonskom smislu**. "U Davnini turizam nije postojao. Cigani, Krpari i drugi istinski nomadi i sada slobodno lutaju svojim svjetovima, ali nitko ih zbog toga ne bi nazvao 'turistima'. Turizam se pojavio kao simptom potpunog imperijalizma – ekonomskog, političkog i duhovnog." piše Hakim Bey u eseju *Prevladati turizam*.

Hermann Keyserling ustvrdio je u *Dnevniku putovanja jednog filozofa* kako **najkraći put do samoga sebe vodi oko svijeta**. Tri drevna razloga za putovanje bila su ili hodočašće ili trgovanje ili ratovanje. Beyovo je mišljenje da je upravo rat porodio turizam. Ljudi nisu uvijek putovali da bi se odmorili od svojih svakodnevnih života. Postojala je duhovna dimenzija (ili samospoznaja, kao kod Keyserlinga). A danas? "Radimo između ostaloga i zato da bismo mogli otići na odmor, a na odmor odlazimo kako bismo ponovo mogli raditi." kaže Jost Krippendorf u knjizi *Putujuće čovječanstvo*. Zarobljeni u *vražjim* krugovima tehničke civilizacije.

Tamo gdje je svaki dan sličan bilo kojem drugom, a ljudi su stiješnjeni u tvornicama, uredima, stambenim zgradama, odvojeni hladnim betonom od topline međuljudskih odnosa, traži se nada; zbog čežnje za onim nečim što ne mogu pronaći u svakodnevnim životima, rodio se turistički čovjek. Još je Bacon prosječni boravci i, u na kraju, pare. Valjda je svakome jasno da taj broj ne može beskonačno rasti bez ozbiljnih posljedica po okoliš. Prirodni su resursi potrošivi.

Turizam također utječe na stanovništvo. Istraživanja u Austriji pokazala su da se ljudi ponašaju onako kako turisti od njih očekuju, a ne po njihovoj istinskoj prirodi. Ali, na kraju, zašto bismo morali ići iz Amerike, na primjer, da vidimo Dalmaciju, na primjer? Pa dosjetili se i sagradili negdje u bespućima SAD-a repliku dalmatinskog sela. To zovu tematskim ili zabavnim parkom. Da ne morate daleko, a dođe vam isto. Pa dobro. Skoro. Ovisno o tome za čime tragate. Ako ste tražili potvrdu da je ovo društvo - društvo spektakla i posredovanih doživljaja, treba li vam više primjera?

Bey ipak ostavlja nadu: **"Posvećeno prepuštanje struji ponovo je rođeno. Čuvajte tajnu. Mi slutimo da, iako se čini kako putovanjem u modernom svijetu dominira Roba, i iako se čini da su mreže dobrodošlice i reciprociteta nestale s karte, iako se čini da turizam trijumfira – unatoč tome – mi i dalje naslućujemo da postoje i drugi putovi, druge rute, neslužbene, koje nisu zabilježene na kartama, možda čak i 'tajne', putovi koji su još uvijek povezani s mogućnošću ekonomije Poklona, ilegalne rute za slobodne duhove, znane jedino geomantijskim gerilama posvećenima umjetnosti putovanja."**

Internet stranice **www.hospitalityclub.org** i **www.stay4free.net** primjeri su vraćanja ljudi starim običajima uz pomoć novih tehnologija. Nudi se gostoprimstvo. Besplatno prenoćište ili jednostavno društvo dok ste u njihovu kraju. Da ne biste mislili da morate u uredu provesti tristo i nešto dana godišnje za dva tjedna bijega negdje drugdje...

Ecotopia Biketour: od Bosne do Moldavije na dva kotača

Ako vam ništa osim plaže ne pada na pamet, pa sada razmišljate o ostanku kod kuće, nemojte. Jedan od mogućih alternativnih načina za provesti ljeto jest da zakotrljate svoja dva kotača i **uputite se u Moldaviju. Tamo se, naime, od 1. do 14. kolovoza održava najveći europski kamp ekoloških aktivista – Ecotopia 2005.** Jedne godine održava se u zapadnoj Europi, druge u istočnoj. Ovoga je ljeta na redu Moldavija, a tema su alternativne tehnologije.

Budući da je Ecotopia isprobavanje alternativnog načina života, ekološki svjesnog i održivog, odgovarajući način da se do tamo dođe jest bicikl. Biciklistička karavana Ecotopia Biketour ove je godine krenula iz susjedstva, iz BiH. U igri je bila i kombinacija s Hrvatskom kao polaznišnom točkom, ali kako su bajkturovci ujedno i aktivisti, odabrana je Banja Luka i rijeka Vrbas da bi se svratila pozornost javnosti na ugrožene rijeke BiH, Vrbas i Taru, kojima prijeti gradnja hidroelektrana. Naime, iako je pod zaštitom UN-a i na listi svjetske prirodne baštine u okviru Nacionalnog parka Durmitor, nekim interesima to ništa ne znači te kuju planove kako bi tamo sagradili hidroelektranu i dokrajčili još jedan zaostali komadić netaknute prirode. Potopili kanjon Tare, a postoji i nekoliko drugih planova za brane na Neretvi i Vrbasu.

Samu Ecotopiju, koja je cilj biketoura, organizira EYFA (European Youth For Action), aktivistička organizacija koja se razvila iz švedsko-njemačkih aktivističkih grupa za spas starih europskih šuma (www.eyfa.org), a **Biketour 2005. petnaesti je po redu.** Odluke se donose konsenzusom, dogovorom svih sudionika. Kuha se vegetarijanski i veganski, hrana se kupuje na organskim farmama ako je moguće, sve potrebno vozi se na biciklima. Doprinos za hranu plaća se, kako na biketouru, tako i na Ecotopiji, po sustavu *eco-rates*: iznos se određuje u skladu sa životnim standardom zemlje iz koje dolazite, tako da svi mogu sudjelovati.

I tako mjesec dana na biciklu putujete u grupi ljudi s raznih krajeva svijeta, sudjelujete u ekološkim akcijama, učite o svijetu i samima sebi. Zatim sudjelujete u radionicama, koncertima i raznim drugim zbivanjima na Ecotopiji. **Krenulo se 20. lipnja iz Banja Luke, put se nastavlja kroz Srbiju i Rumunjsku do Moldavije i rezervata prirode Saharna. Rutu je moguće naći na www.thebiketour.net. Pridruživanje slobodno na bilo kojemu dijelu puta.** Umjesto gužvanja na plažama ljeto se može provesti i na biciklu. A vjerovali ili ne, Zagreb nosi nadimak glavnog grada Biketoura u Europi. Zašto? Zbog mnoštva sudionika proteklih godina. Lani je čak dvanaestero biciklista iz Hrvatske vozilo od Beča do Nizozemske.

Underground u Istri i Primorju

Onima koje ne privlače masovna okupljanja i festivali svaki će Istrijan preporučiti praćenje turneja Francija Blaškovića po istarskim oštarijama

— piše **Franjo Glušac**

Sjever Jadrana i unutrašnjost poluotoka po imenu Istra, s primorskim krajem koji se proteže ispod Rijeke, zanimljivo su turističko odredište poznato po srednjovjekovnim gradićima i crkvama, kao i po Malvaziji i Teranu. Regiju tartufa, fuža i cvjetanja morskih algi karakterizira i visoka autohtonost stanovništva miješanog talijanskog i hrvatskog porijekla na sjeveru, a nešto raznolikijeg sadržaja južnije, kao i specifična jezična podvojenost između tradicionalnog čakavskog narječja i talijanskog jezika. Ti faktori čine Istru i Primorje jednim od rijetkih podneblja u Hrvatskoj koja su uspjela zadržati kulturno naslijeđe, a istovremeno ga i uspješno unovčiti upakirano u turističku ponudu. Tartufi, fuži, rovinjsko ludilo i pijavice, čakavski dijalekt i istarska dijatonska ljestvica karakteristična za glazbenu tradiciju toga podneblja, poznatu po sopilama i malim sekundama, zajedno upakirani u privlačnu turističku ponudu tvore ekonomsku pozadinu zahvaljujući kojoj Istra (unatoč tomu što je i jedno od industrijskih i pomorskih središta Hrvatske) uspijeva prehraniti svoje stanovništvo zimi od plodova koje je skupila ljeti.

Istra i Primorje poznati su i po glazbeno-kulturnom fenomenu Ča-val, koji predstavlja produkt fuzije specifičnog čakavskog dijalekta i tematike u tekstovima te mješavine tradicionalne istarske glazbe s pop strukturama i formama melodija. Od Ča-valovaca zasigurno prepoznajete Livia Morosina, Edija i Gustafe, Alena Vitasovića i ine koji su svojedobno prodefilirali hrvatskim medijskim prostorom, da bi zatim njihova popularnost utihnula, dok im muzika ujedno nije izgubila na kvaliteti i zabavnosti po kojoj je poznata.

Ča-val nastavlja živjeti u oštarijama i konobama Istre, a danas zahvaća i underground istarsku scenu, čemu vjerno svjedoči dvadeset albuma Francija Blaškovića i Gori Ussi Winnetou, snimljenih prošle godine pod radnim nazivom *Snifonia patetikae Histriae;* na njima gostuju i članovi riječke underground scene, čakavski black-metal bend Po' metra crijeva i drugi. Tako se kulturni fenomen Ča-vala seli u subkulturni prostor Istre, koji, jednako kao i onaj kulturni, karakterizira visoko razvijena autohtonost i pripadnost regiji. Bitan mu je faktor očuvanje primorske underground tradicije čiji korijeni sežu do samih početaka punka sedamdesetih, pa i ranije. Drugi bitan element koji je istarsko-primorskoj regiji pomogao očuvati kontinuitet djelovanja i tradicije bila je izuzetost rata koji je sjevernohrvatsku underground scenu iselio po zemljama zapadne Europe te time prekinuo kontinuitet, a mlađim naraštajima subkulturne scene onemogućio identifikaciju sa starijim uzorima kojih ondje jednostavno nije bilo.

Underground scena danas je najjača u Rijeci, u kojoj je, uostalom i najdulje tradicije: sjetimo se sam Termita, Parafa, benda Zadnji te mnogih drugih koji su punk val pratili od samih početaka 1977.

Devedesetih je riječku scenu na životu održavao Ri Rock u kultnom Palachu, koji danas više služi kao izložbeni prostor, uz pokoji koncert. Iz Ri Rocka izrasla je i današnja riječka mainstream scena, a velik je broj bendova također stasao na gitarijadama, tradicionalnim okupljalištima gitarskih bendova. Djelovali su i bendovi poput Regoča, Porco Dio, Zone Industriale i Transmisije, koji su kasnije tvorili oslonac za nastajanje novih bendova Very Expensive Porno Movie i Glasshoper, pa Marinade i kraće vrijeme Dying Sun Ensemble. Ljudi s te scene danas sviraju kao prateći bend Francija Blaškovića, uz Gori Ussi Winnetou, matični bend iz Pule. Tu je i odličan zadarsko-splitsko-riječki bend Mandelbrot Set koji je dulje vrijeme koncertno aktivan po cijeloj Hrvatskoj.

Riječka glazbena scena uključuje i Opatiju i Kastav, iz kojega potječe trash mikroscena koja se vrti oko noise-punk-metal-whatever benda Školjke, disko PHC-a i već navedenih black metalaca Po' metra crijeva; svi se odlikuju zabavnošću i nastupima koji neke mogu odvesti na bad trip, a neke podsjetiti na montipajtonovski humor. Od kastavskih bendova mogu se navesti i Jadni susjedi, Kurbe ubojice i Diskotik, u čijim se sastavima nalaze manje-više isti ljudi.

Među novijim imenima riječke scene trebalo bi izdvojiti One-piece Puzzle, hardcore bend na tragu Mr. Bungle, pa Hesus Attor, ambijentalni math-metal nastao na pepelu Rezus Faktor, a One-piece Puzzle i Hesus Attor zajedno tvore crossover bend Agressive Snail Attack. Zatim se mogu pobrojati nove zvijezde riječkog metala Father, nešto stariji punk rock band Pasi

gae prizvuk. Za one koji prenoćište ne pronađu u Rojcu ili jednome od kampova, preporuča se Ferijalni savez (tzv. Ferijalac) koji se nalazi na Fort Bourguignonu i nudi povoljne cijene za prihvatljiv smještaj, te omladinski hostel Pula na Verudeli s cijenama punih pansiona između 124 i 165 kuna, ovisno o sezoni. Od klubova u Puli tijekom godine aktivni su jedino Uljanik (iz kojega je Monte Paradiso premješten u Rojc) i Metamedia klub koji se nalazi u Rojcu, a od ljetnih festivala potrebno je još spomenuti Otokultivator na Visu koji uz radionice i koncerte ima i organizirani smještaj te okuplja velik broj izvođača s hrvatske underground i DJ scene.

Unutrašnjost Istre ne obiluje klupskim prostorima, ali ima udruge mladih koje organiziraju festivale na otvorenome. Na primjer, u Buzetu djeluje Buzetska udruga mladih BUM koja od 1994. organizira festival Petkotina koji ugošćuje bendove iz regije i cijele Hrvatske. Tu je i pazinski klub mladih simpatičnog imena Bad Taste. Od klubova koji su koncertno aktivni trebalo bi spomenuti Maximum u Pazinu te propali projekt oživljavanja okna labinskog rudnika Labin Art Expressa.

Što se tiče oštarija, u kojima se, osim žive svirke, može dobro i pojesti i popiti, vjerojatno je najpoznatija oštarija Ćuk u Savičenti u vlasništvu Edija Maružina iz Gustafa, u kojoj nerijetko gostuje i Gori Ussi Winnetou koji većinu svojih koncertnih aktivnosti obavlja u oštarijama.

Među bendovima koji djeluju izvan dvaju središta Istre i Primorja (Rijeke i Pule), možemo navesti koncertno vrlo aktivan punk bend Tito's bojs iz Rovinja, koji u rodnome gradu, nažalost, nema puno opcija za svirku jer je jedini klub, Night club Monvi, rezerviran za Prljava kazališta, Colonije i ine. Pažnju treba obratiti i na slavni punk bend s velikim brojem koncerata, Vokal u gipsu iz Buja, iz kojega potječe i noise bend Miodrazi koji je svojedobno često posjećivao klubove u Sloveniji, a sudbina mu je nepoznata. Iz Poreča, pak, stiže RATM, cover bend Renegades za čije nastupe tvrde da se ne razlikuju puno od nastupa benda koji obrađuju. Nekada vrlo aktivni Krk iz kojega je potekao kultni bend devede-

te odličan americana bend My Buddy Moose.

Od klubova u Rijeci danas su najaktivniji Big Rock Mamma i Točka, nekada aktivan Spirit polako se gasi, a odnedavno su proradili riječka Hartera smještena u bivšoj tvornici papira, Otvorena scena Belveder (iliti Rock teatar Lujza 2) koja se nalazi uz glavni kolodvor te 2Lava rezervirana za mainstream scenu. BRM je ove godine ugostila velik broj bendova iz Zagreba, a i šire. U Opatiji se, pak, već šest godina događa okupljanje pod nazivom Metalom protiv maškara, a u posljednje dvije godine moglo se prisustvovati i opatijskoj Barufi koja se organizira na kupalištu Slatina. Ove su godine na Barufi nastupili riječki kantautor Mario Furka te Štićenici koje sačinjavaju članovi bendova Mandelbrot Set, Sulud III i VEPM.

Pula, u kojoj se tradicionalno održavaju Prvomajski juriš i Monte Paradiso – punk festival koji okuplja punkersku populaciju iz cijele Hrvatske i okolice, a posljednjih se godina zbiva u bivšoj vojarni Karlo Rojc – više je ljetno festivalsko okupljalište nego što je to Rijeka, ali zato ima manje aktivnu scenu. Art&music, još jedan od ljetnih festivala koji su se održavali u Puli, festivalskom središtu Istre, odavno se ugasio. Što se tiče bendova, osim dugovječnih KUD Idijota i aktivnog benda Fakof bolan – u kojemu svira jedan od članova odličnih, ali nažalost ugaslih pulskih bendova Dark Busters i After Buster Beat, bubnjar Gotal – u Puli se od novih imena često spominje i aktivan je Nailed, crossover bend na tragu Sepulture.

Uz Monte Paradiso, već treće ljeto zaredom održava se SeaSplash Reggae festival koji ugošćava reggae zvijezde iz cijeloga svijeta, pa je tako, između ostalih, ove godine na Marsovom polju, gdje je smješten, od 21. do 23. srpnja moguće vidjeti BR Stylers, RDK, Daddy Freddy&Tricky D, ali i mostarske Vuneny, koje inače ne karakterizira reg-setih, Mamojebac, posljednjih je godina zamro s jedinim događanjem Kamplin jazz festivalom u kolovozu, a slično se može reći i za Cres, u kojemu je jedino događanje Lubeničke večeri u Lubenicama, i Mali Lošinj, do čijih se podataka klasičnim internetskim putem nije moglo doći

Što se tiče kulturnih zbivanja za one koje ljetos posjećuju Istru, osim Seasplasha toplo se preporuča Motovunski filmski festival koji u trajanju od 25. do 29. srpnja okuplja mnogobrojne znatiželjnike željne dobre zabave u pitoresknom Motovunu na brdu u samom središtu istarskoga poluotoka. Uz filmove nudi i bogata koncertna događanja, a svim posjetiteljima i besplatan smještaj u kampu podno grada. Uz ta dva festivala, u Opatiji se od 1. do 3. srpnja održava peti po redu Liburnia jazz festival na kupalištu Slatina, koji ove godine, između ostalih, ugošćuje i Zawinul Syndicate koji su svojedobno nastupili na propalom Splitskom jazz festivalu, a u Grožnjanu se od 23. srpnja do 6. kolovoza odvija tradicionalni Jazz is back s mnogim radionicama jazz glazbe i produkcije. Proteklih se godina u Rovinju mogao pratiti i world music festival Multikultura koji se održavao na dvije lokacije – na gradskom trgu, gdje se ulaz ne naplaćuje, i u Monviju. Multikultura je dosad ugostila mnoge zvijezde world musica poput rumunjskih ciganskih orkestara Fanfare Cioccarlia i Taraf de Haiduks.

A onima koje ne privlače masovna okupljanja i festivali svaki će Istrijan preporučiti praćenje Francijevih turneja po istarskim oštarijama, na kojima se okupljaju fanovi njegove glazbe. Atmosfere na tim turnejama te na sličnim nastupima u KSET-u ili Močvari razlikuju se kao nebo i zemlja.

Zbunjeno buđenje šjore Dalmatine

Ljudi vrlo sumnjivih profila i stečevina dolazili su do lasništva nad objektima u kojima se ranije stvarala i održavala scena — nekad popularni klubovi rockerskog identiteta ili mjesta sličnoga profila preko noći su postajali plesnjaci i opskurne diskoteke

— piše **Vid Jeraj**

U posljednje tri godine u Dalmaciji dolazi do promjena koje bi mogle naznačiti revitalizaciju elemenata klupske scene – koji su devedesetih potpuno zamrli! – što se znade već protegnuti i na zimu. Jedini koncerti u godini eventualno se zbivaju ljeti, s naglaskom na trajanje turističke sezone, kao rezultat improvizacija u samom turizmu i zabavnom sektoru. Dosad se glazbenicima i izvođačima alternativne provenijencije koji žive u hrvatskim regijama izvan Splitsko-dalmatinske županije nije isplatilo dolaziti i svirati u sam Split. "Možda će nova cesta postaviti nove standarde", rekao je u razgovoru za 04 novinar Ferala Hrvoje Prnjak.

"Tajkunizacija ugostiteljstva ključni je problem. Radi lake i sigurne zarade njime su se počeli baviti ljudi vrlo sumnjivih profila i stečevina. Dolazili su do vlasništva nad objektima u kojima se ranije stvarala i održavala scena. Nekad popularni klubovi rockerskog identiteta ili mjesta sličnoga profila preko noći su postajali plesnjaci i opskurne diskoteke. Tako se u Splitu, a onda i u puno manjim gradovima, postupno izgubila publika. Primjerice, vrlo specifičan i potencijalno zanimljiv glazbeni idiom, nikada nije razvio – nije našao svoj profilirani model. Cijenjeni jazz-bubnjar Milo Stavros već nekoliko godina glazbeni je producent i tekstopisac. "Nedavno sam napisao novu pjesmu za Tedija Spalata koje se zove Moje more. O čemu govori pjesma? Pjesma govori o ljudima, o moru, i tako..."

Ljeti živne otočka scena, iako nema ništa slično produkciji NVO-a iz Zagreba, poput URK-a, ili tradiciji pulskog festivala Monte Paradiso. Najveći je problem to što nema profilirane klupske scene, pa se događaju nepredvidljivi mišunzi, zbog čega se neprilagođena publika može naći na krivome koncertu. Postoji, istina, akcija *Otoče, volim te* koju je pokrenuo Žan Jakopač iz retro-novovalne grupe Šo!Mazgoon. Kako je i sam rodom s Brača, pokrenuo je revitalizaciju kulturnog života na otocima ne bi li potakao migracijske procese kojima bi se spriječilo izumiranje na njima. Međutim, projekt se odvija zimi, a ne ljeti, i stoga ne ulazi u okvir teme ovoga teksta.

Srđan Pađen, glazbeni urednik na Radiju Dubrovnik, govori kako je prije

ima tri, četiri godine otkako je jedan znanac zakupio prostor sličan Lapu. Prvi koncert bio mu je Overflow. Bankrotirao je nakon mjesec dana jer nije uspio pokriti troškove. Iz tog i sličnih razloga vlasnici klubova čak su i svjesno podilazili publici", veli Prnjak.

Dalmacija je daleko od ekskluzivne ponude, pogotovo izvan ljeta. Splitska Udruga KUM drži klub Kocku; surađujući s drugim NGO-ima organiziraju koncerte alternativnih skupina, koje onda i svoje turneje prolongiraju do Dalmacije. No, najveći je problem u tome što nema sustavne ponude i potražnje. Scena se svodi na žalosnu konstataciju stanja i slijeganje ramenima.

Rock-bendovi su propadali jer nisu mogli svirati na mjestima na kojima je svirala Severina. Po svemu tome, donedavno je Split bio iza ponude jednog Zaboka ili Dobove u Sloveniji, a o usporedbi s većim hrvatskim gradovima da se i ne govori. Tek se u posljednje vrijeme stvari pomiču. S mrtve točke uzvodno. Zadnji je stadionski koncert u Splitu bio Thompson, a prije njega Mate Kovač Mišo, što dovoljno govori o profilu masovne zabave. A da se ne spominje igranje na najnižu notu, kako se u tim pjesmama koje sluša cijela Dalmacija stalno deru iste teme: more, ljudi, more i ništa drugo! Čudno je da se dalmatinski etno, kao rata puno radio kao DJ u mjestima poput Zelene naranče, kombinacije Jabuke i Palacha, više alter-đira. "Špica nam je od početka srpnja do kraja rujna. Udruga mladih Orlando – koja danas radi u prostorima Stare bolnice, a nalazi se ispod Boninova, kod Pila – de facto je ušla u povijest što se tiče klupske scene jer su u njihovom prostoru svirali Benediction, kultni death-metal bend. Skvotirali su ogroman prostor bolnice svojom sposobnošću, sa svojih mladih deset prstiju, dogovorili se s Općinom. Svako malo imaju programe manje poznatih stranih bendova. Oni su definitivno broj jedan u Gradu, ekipa koja je definitivno bacila u sjenu kult Lazareta, koji su preko godine orijentirani na partyje i techno. Lazareti za srpanj najavljuju Iana Pooleya, koji je omiljen u elektronskom điru, i osim njega Phats & Small, odličan live-act elektronike i žive glazbe koji sa svojim clubbing-grooveom haraju top-listama. Tada će već biti Dubrovačke ljetne igre, koje traju do 25. kolovoza, te će biti dovoljno ljudi i sa strane koji će moći takav događaj učiniti isplativim. U Staroj se bolnici održavaju prezentacije knjiga i izložaba, multimedijski centar u kojemu se događaju perspektivne stvari", priča Pađen.

Nepredvidivost programa kao lokalni specifikum

Ove je zime bilo redovitih svirki na nekim mjestima, čiji je osnovni problem identitet – jer nisu ni klasični kafići, a ni klubovi! Jedan od većih ugostitelja u Splitu bio je Igor Štimac, koji je većinu svojih prostora dao u najam te danas ima utjecaj na profilaciju njihovih programa. Nekad kultno mjesto bio je klub Stop pri Elektrotehničkom fakultetu, gdje se svaki tjedan sviralo. No, nakon privatizacije i divlje kapitalističke improvizacije, danas se zapravo nikada ne zna hoće li te na istome mjestu dočekati neki normalan bend ili nešto kao Severina ili Jasmin Stavros. Često se događa da u istome prostoru jedan tjedan svira Rundek, a sljedeći neki svadbarski gažeri. Zajednička je značajka svih takvih prostora da nema klupske ponude, a kamoli marketinga u tome smislu.

ЦАМПА ДИ ЛЕ

ZAMPA DI LEONE

Uznemirio je duhove i izazvao pravu strku u srbijanskim art-aktivističkim-novomedijskim krugovima, ali se širi i dalje; provjerite na http://zampa.various-euro.com

— pripremila **Lela Vujanić**

Zampa di Leone – mit, net utvara, strip junak novoga doba, cyber terorist ili art obmana? Pojavljuje se iznenada kao svjedok doba u kojemu je art postao kulturni kapital i hiperprodukcija besmislenih radova, a aktivistička akcija samo beskrajno apliciranje stranim fondacijama. I dok "obični ljudi" grcaju tražeći svoj komad kapitala, aktivisti i suvremeni umjetnici priklonili su se istim ciljevima koristeći se sofisticiranijim sredstvima. Posljedično su i art i aktivizam izgubili bilo kakvu kritičku oštricu i želju za promjenom koja bi nadilazila okvire postojećeg, sve više postajući samo salonsko-elitistička profesija. Zampa di Leone trenutačno je jedini lik s ovih prostora koji, kombinirajući medijsku subverziju, urnebesnu zajebanciju, parodiju i jasnu kritiku, razobličava sve ono što u naznakama već odavno sumnjamo. Zampa je uznemirio duhove i izazvao pravu strku u srbijanskim art-aktivističkim-novomedijskim krugovima, ali se širi i dalje. Na njegovom su se udaru našle ikone našega doba: teoretičari poput Negrija, Lovinka i Marine Gržinić, poznati i priznati umjetnici kao što su Marina Abramović i Tanja Ostojić te novomedijski kolektivi i tehno-optimisti poput Kuda.org. Nitko ne zna tko se krije iza Zampe – on je potpuno nezavisan luđak za kojega su svi čuli i misle svašta; on ipak postoji kao konstrukcija više ljudi, to jest svih onih koji ga prosljeđuju dalje. Izazivajući raznorazne subverzije, šaljući pozive na nepostojeće konferencije, prepuštajući se slobodnom kolektivnom stvaralaštvu i uključujući mnoge, Zampa nosi novu energiju, iskrenu i zajebantsku, te prerasta u pokret koji se beskompromisno obračunava sa svim oblicima fejka i tržišne hijerarhije.

Zampa Lex

PRVA
ZAMPA
FAZA NA-
GRIZANJA
JE ZAVRŠE-
NA!!! Zampa
je već izuzetno
ugrozio razne hi-
jerarhije, aktivizme
u kulturi i politici, tur-
bokapitalističke festi-
vale i svetkovine gladnih
metakonzumentskih dupeta.
UBOD SE NASTAVLJA! Zampa
cedi politički korektne ljušture,
pripitomljeni su zavrištali, new
media aktivisti i tragični sorošovci zaplakali. Njihov biznis nam je sada
apsolutno jasan, parodija isparodiranog, zli projekti štićeni hijerarhijskim strahovima i
partijsko-fondacijskim politikama. CRKNITE, CRVI! CRKNITE, KOŽE SVINJSKE! VI ODVRATNI
ROBOTI! ZAMPA ĆE VAS GONITI I PONIŠTITI!!! Svi ti bedni foliranti sociopolitičkog kulturmar-
keta tužni su pokazatelji stanja svakodnevne opšte projekcije o kontroli, pripitomljavanju,
represiji i ograničenih delovanja u zatvorima njihovih čulno-tehnoloških napipavanja. Kraj
aktivističkog kvazimorala sličan je puritanskom mentalitetu impotencije kada sa nemilosr-
dnom solidarnošću skupljaju hakerske poene osuđujući USA sistem kroz personalne nesreće
nekih drugih unesrećenih. Takve neoliberalne žvake izvozio je rodonačelnik ove tragikomike
Geert Lovink. ALI SADA JE STOP!!! JER TO ZAMPA KAŽE!!! Zampa je svestan smrada i u isto-
čnoj Evropi i gaženje crva se nastavlja! Svi ti obeleženi protagonisti (od Blocka, Rottenberga,
tatinih sinova, Irwina, mude.org...), biće još više raskrinkavani i razobličavani. TAKVI ZLI
LJUDI BIĆE ZAJEBAVANI NA SVAKOM KORAKU! Zampa će biti nemilosrdan prema
svakome ko puši Marlboro, obožava Busha, prdi i podriguje, jer se u
drugoj fazi sprema osujećivanje u jezgrima fondacija tako da
zle bande ostanu bez sise. USPEH NA OVOM FRON-
TU JE POTPUN! Zampa pljuje na termine
"East European Art" i slična sranja jer
je jadna i zaostala romantična aura
umetnosti korišćena u svrhe pro-
širenja hiper marketa i name-
tanja ekonomsko kulturnih

Rekli su o Zampi ili Zampin mit se širi

Zampa di Leone — review by Marina Gržinić¶ http://artefact.mi2.hr¶ I must say that always I visit Zampa di Leone, I'm extremely amused. Such a refreshing analysis of the state of things in the Balkan region is always welcome! Who is Zampa di Leone? I have no idea, although my friends from Serbia and Monte Negro, and we are all playing in Zampa di Leone's comics, list this and that name. As long as Zampa di Leone, through comics' techniques, contributes building solid mythology narrations, hyper-hysterical requestioning of the state of the thing in art, infernal flux of complicated relations, and funny, critical, but in the end not at all offensive critique, I do not care, who the hell is Zampa di Leone.¶ **Zampa di Leone, tajna srpska art-teroristička organizacija specijalno za rubriku Glasno¶ http://arhiva.glas-javnosti.co.yu/arhiva/2004/08/01/srpski/G04073-103.shtml¶** Zampa progovara. Šta je srpska avangardno-vazalna umetnost? Ako ste verovali da ste slepi i srećni i da će vam večito prećutkivanje pomoći da preživite, evo nekog ko to neće dozvoliti. Zampa di Leone, srpska art-teroristička organizacija, spremna je da sruši strahovladu beogradske prozelitističke kritike i prikaže čemu zaista služi srpska umetnost, pogotovu ona koja je "podobna" za strane kuratore, izložbe u inostranstvu i programe Muzeja savremene umetnosti u Beogradu, Centra za savremenu umetnost (vrlo unitar-centralističko nastrojenog) i vršačke Konkordije, dve institucije koje samoproklamuju šta jeste, a šta nije srpska avangardna metnost danas. Zvuči smešno?¶ Nećete se smejati kada vidite Zampin sajt **http://zampa.various-euro.com** (koji je do sada posetilo preko 10.000 ljudi) i Zampine fanzine koji su zasuli Beograd i koji otvoreno prozivaju sve vedete beogradske art scene, prikazuju dogovore iza kulisa naših kulturkomesara i "dobronamernih" donatora iz inostranstva. Specijalno za Glasno, ova banda terorista je sročila svoj manifest koji objavljujemo u celosti...¶ "Želim da kažem prvo da Zampin govor nije stvar srpske lokalne scene i njenih problema, već jeste problem celog evropskog i ostalih regiona u kulturi i umetnosti. Problem je TOTALNA politizacija umetnosti i kulture i pokoravanje bilo kakve iskrice kreativnosti u bedu hijerarhijskih disciplina i manijakalnih turbokapitalističkih ispiranja mozga.¶ 'Tatini sinovi' nisu Zampina preokupacija (kao što neko reče, svi smo mi sinovi naših tata), poenta je u nečemu drugom. Ta 'kvazidrugost' je onaj TRABANT koji naši kuratori u tranziciji fetišiziraju da bi iskamčili koji euro od Sorosa i Bundeskulturštiftunga; problem je, braćo mila, ta lažna i vazalna delatnost i nemogućnost kretanja u prostorima koji su van očekivanog i popularnog! Mladi ljudi su ubijeni u pojam i kriterijumi bivstvovanja su im katastrofalni (naravno, nisu svi takvi). Oni fetišiziraju sve što im se servira iz pop-prostora. Zampa ima lek za to stanje! Zampa je ovde jer on želi da promeni to stanje.¶ Zampa je već dobio pozive od mnogih institucija kulture koji žele da njegovu delatnost institucionalizuju i prišiju u kontrolisani kriterijum delovanja, ali to je nemoguće jer Zampa ne dela u takvom sektoru vrednosti. Zampa zato jako dobro funkcioniše na Internetu i u realnom prostoru u nizu akcija koje priprema i koje su se već desile. Više njih Zampa je izbušio po Zapadnoj Evropi, a sada je Balkan taj u kome želi da se otvore oči!¶ Zato Zampa hoće da ih guzi jer i oni guze vas sa svim tim sranjima. Makar samo jedna osoba prestala da učestvuje u opštem sranju, Zampa je pobednik!!!!!¶ Zampa u stvari govori o prikazivanju i pokazivanju NAS i NJIH, o odvajanju ljudi na ONE i OVE...na one van zida i one sa one strane zida, o pogledima na čoveka, o užasnim službama takvoj shizomašini, o nemogućnosti afirmacije, o slabosti bilo kakvih identiteta i ostalih androida izbrisanih spektakala kojima kumuje vampir zvani AKTIVIZAM U KULTURI I SAVREMENA UMETNOST. Eto, jednom rečju, Zampa se bori protiv ova dva termina!!!!"

modela liberalturbokapitalizma. Umetnici i aktivisti jesu glupe žrtve u igri fondacija i new media agencija. ZLO I NAOPAKO ZAMPA ĆE DA IM PRIREDI SAMO TAKO!!!

ANTOLOGY

IN THE ARSE OF THE BALKANS

2000 - 2005

IE BALKANS
THERE ARE A LOT OF PATIENTS THAT WORK FOR EAST EUROPE AND TRANSITION TERMS!
O. YEAH! CRITICAL AND POLITICAL IS IN!
RASHA IRWIN L. BOJADJIEV
LET THEM BRING BLOOD AND OLD SYMBOLS
FOR THAT SHIT!
YOU SHOULD BE ASHAMED THAT YOU ARE FROM THE BALKANS. HERE ARE HONORAR FOR DOCUMENTA 12.
THANK YOU
THANK YOU BABA ANDA
HEY! AND TURKEY COULD BE BALKAN
SHUT UP! CATCH THE MONEY!

HA! HA! HA! JA SAM CAR! AL ME JEDNO PITANJE MUČI! HOĆU LI UĆI U EKIPU VELIKANA!.!??
DA BI SE OSIGURAO POSTAČU VAŽAL B 92
DANAS KADA POST--AJEŠ PIONIR!...
FLJAS
TUP
..HOĆU LI POSTATI PRIZNATI UMETNIK!!
VERAN TIČHA
..DAJEM SVOJU REČ, DA ČU SLUŠATI SOROŠA, KERIJA I DEMOKRATIJU, RADITI NA USPOSTAVLJANJU E.U. STANDARDA U PRODUKCIJI SAVREMENE UMETNOSTI U POSTKOMUNISTIČKOM REGIONU ZAPADNOG BALKANA, DA ČU IZRAZITO CENITI SISTEM MARKETA, POŠTOVATI NASTAVNIKE, RADITI ZA OPŠTI PROGRES CIVILNOG SEKTORA.....DA ČU SVALJIVATI SVU KRIVICU NA CECU I MILOŠEVIĆA....
ČIM JE DR. AGI POLOŽIO ZAKLETVU ČEKALA GA JE JOŠ JEDNA PROBA!...
..VIDIŠ OVU RUPU! MORAŠ SE PROVUĆI KROZ NJU! NA KRAJU TE ČEKA VELIKA NAGRADA-JEDAN NOVI RUMUN-SKO-SLOVAČKI EURO!
KKHMMM.... GHM... ALI JA NISAM BAŠ... ?!??!
B92-TEST MACHINE DONATION FROM NORWAY
SOROS
EURO CULT
NEMA ALI! MORAŠ! SAMO JE MIKROB BIO POŠTEĐEN OVE AKCIJE.

ТАТИН СИН!
ХЕ, ХЕ, ЗАПАД ДРЖИ ВИЗЕ И НЕ МОЖ' СЕ ПУТУЈЕ ПА ЈА ИМА ДА СЕРВИРАМ ПРИЧУ ШТА ЈЕ УМЕЕТНОС'!!!
ХА ХА ХА
У ЈЕБОТЕ МРЂЊЕ, АЛ ТИ ЈЕ ЗАРЂАЛА БУЉА!
ЋУТИ И ЛИЖИ, И ЈА И МИЛЕТА СМО КАО И ТИ ТАТИНИ СИНОВИ!
ПУ, ЈЕЕ
ММГХХ

NEGRI
MTV (EUROPEAN)
NEON MAGAZINE
RAI UNO
YOU ARE THE KING!
WE ARE AGAINST!
TEENAGE RIOT
WE LOVE YOU
GIVE ME YOUR UNDERPANTS
ANTIGLOBALIST
NO LOGO

beogradski BIRO za kulturu i komunikaciju

Prostor izvan komunikacije je prostor revolucionarne ideje

Biro se poput virusa širi netom umnožavajući svoje projekte i prakse, identitete i sudionike – ostvarujući san teorije o rizomskoj strukturi: nesistematičnoj, deteritorijalnoj, decentraliziranoj i djeljivoj sa svima

— pripremila **Lela Vujanić**

Superfactory

"The problem is NOT copyright or licences, stupid! It's production!" (Anonymus)

Biro. Interzona. Virusi. Net. Rizom.

Pogrešno bi bilo zvati ih konceptualnim ili novo-medijskim umjetnicima, teoretičarima, kulturnim radnicima ili političkim aktivistima. Ipak, Biro koristi sva ova polja – kao kulturne artefakte prošlosti, materijale podložne raspadanju, ali i ponovnom stvaranju – kako bi na ostacima mrtvih praksi i razmeđu starih diskursa stvorio nove. Izlazak iz galerijskog arta, ekspertskog diskursa, političkog aktivizma, open access optimizma, i pokušaj djelovanja među kategorijama – radi stvaranja personalnog područja akcije koja razvija nove kulturne i komunikacijske prakse. Biro se poput virusa širi netom umnožavajući svoje projekte i prakse, identitete i sudionike – ostvarujući san teorije o rizomskoj strukturi: nesistematičnoj, deteritorijalnoj, decentraliziranoj i djeljivoj sa svima.

Djelatnost biroa jest djelatnost širenja-dijeljenja-spajanja kako bi se stvorila interzona u kojoj se preklapaju različite razine iskustva i različiti tipovi znanja; u kojoj se događa komunikacija između ljudi koji se u strogo stratificiranom univerzumu ne bi sreli jer pripadaju različitim socijalnim grupacijama. Cilj je biroa proći kroz kategorije, transcendirati zadatosti socio-kulturnog polja i hijerarhije koje ono nameće. Hiperprodukcija i medijska praksa nalik onoj Luthera Blisseta – poput zbunjivanja i sabotaže komunikacijskih kanala – služe ponovnom otkrivanju subjekta izvan socijalnih projekcija i zadanih komunikacijskih standarda.

Biro radi u različitim medijima: bezbrojni on-line projekti, arhiviranje video, foto, tekstualnih i digitalnih zapisa; organizacija stvarnih susreta i konferencija, kao i slanje lažnih poziva, «orgonski» uređaji, lansiranja i akcije u javnim prostorima, istraživanja gradova.... Moćni Irwasi, Under The Bridge, Kreativno mjesto, Lipstick Collectors, Horrorkatze, Out praxa, Sendipraxa – projekti u virtualnom i različite akcije u realnom – svaki je njihov rad malo remek -djelo, ali samo kao dio otvorene strukture koja pokušava osloboditi subjekt tehnološke standardizacije, repeticije i hijerarhije.

Biro otvara nove komunikacijske prakse – izmještene i izmišljene, strogo personalne – istovremeno se boreći i poigravajući s dominantnim formama komunikacijskog kapitalizma i njegovih tehno imperativa. Ostati u subjektivno-personalnom svijetu, ne primati informacije, ne biti informiran, isto-

Superfactory

"The problem is NOT copyright or licences, stupid! It's production!" (Anonymus)

vremeno znači ne primati meta-ekonomske strategije tržišta. To znači prakticirati out praksu. Ne participirati. «Prostor izvan komunikacije je prostor revolucionarne ideje.» Biro stvara reality hack sfere kreirajući personalni univerzum bez njegove legitimacije kroz kontekst, odnosno izmještanjem toga konteksta kako bi se ponovo zadobio prostor slobode.

04: Tko ste vi?

Vladan Jeremic i Rena Rädle zhive i rade svuda gde je moguche postaviti shator i kretati se. Imaju Biro za kulturu i komunikaciju kao asocijaciju nezavisnih ljudi iz Srbije. Rade pod razlichitim imenima i razlichitim praksama koje su dosta zbunjujuche chak i njima samima. Od 1998. godine formirali su neprofitni webspace MODUKIT.COM i radili pod raznim imenima i nadimcima u cilju izbegavanja hijerarhija i administrativnih zatvora.

04: Chesto kritizirate suvremenu umjetnost; koji je onda vash cilj i koje je vashe podruchje djelovanja?

Nasha najvecha stvar koju smo osvojili u poslednje dve godine je moguchnost da probijemo socijalne projekcije pomochu razlichitih metoda koje moraju techi uporedo. To su metode u smislu odredjenih tachaka komunikacionog, kao i prouchavanje raznih ekonomija i njihovih delovanja na date projekcije. Razvili smo nekoliko praksi i praktikujemo ih u realnosti. Nashe delovanje se ne zasniva samo na teoriji nego na direktnom korishchenju iste! Probili smo neke takozvane utopije (ljudi kazhu utopije, ali nisu to utopije, bre! utopije su da smo bespomochni pred mashinama i sopstvenim jadnim projekcijama) i to je stvarni chin! Nasha aktivnost se mozhe delimichno prochitati kroz internet i evo samo nekih od mnogih nashih strategija:

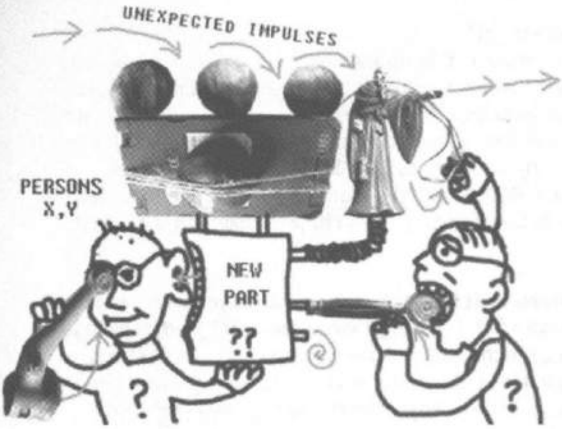
http://www.top-ev.de
http://biro.modukit.com
http://out.modukit.com
http://horrorkatze.modukit.com
http://www.modukit.com/newkenia

I kao poslednji koga svesrdno podrzhavamo i koga hostujemo kada god mozhemo veliki Zampa di Leone, pokret koji je uzdrmao razne hijerarhije i prekinuo turbo vladavinu neoliberokapitalizma u kulturi i shire:

http://zampa.various-euro.com

04: Totalni problem za nekoga tko hoche napisati neshto o vama – uzhasno puno adresa, linkova, lichnosti, organizacija – brijete li na namjerno zbunjivanje, rizomske strukture ili neshto drugo?

Suvishe pochetih (neke zavrshene) nezavrshenih ideja: mi smo doktori za pochinjanje i onda kada dodjemo do ekspertskog diskursa i kada osetimo da che nam takva osvojena praksa postati rutina i delatnost robota, mi jednostavno bezhimo u drugu. Do sada se formiralo oko deset razlichitih registrovanih i neregistrovanih lichnosti, organizacija, internet adresa, likova i trolova... Daj novu dimenziju i nama, molim te! TREBA NAM NOVI LIK ZA ZAGREB!

SENDI

Sendi je ideja kvazi-uređaja sa kojim je moguće ispuniti naše želje da pošaljemo i primimo neočekivane signale. Postoji video dokument spontane akcije u kojoj nalazimo i kombinujemo stvari u prvu konstelaciju Sendija. To zovemo Sendi-praksa.

Ova praksa je usmerena i referiše na jednu vrstu komunikacione šeme (trebate deo A, deo B i vezu), a dešava se obično u maglovitim područjima, ispod determisanih značenja svakodnevnica.

Horizons of utopia.

Sendi-praksa ne prihvata ugovore i konvencije zasnovane na komunikaciji. Ona se direktno suprotstavlja tehnološki motivisanim paradigmama transparencije i standardizacije. Ona takođe gaji klovnovsku sumnju u info-imperativ, da se kroz tehnologiju mogu osloboditi komunikacioni protoci.

All files are from the same body shaped.

Za moguće delove uređaja pronašli smo dve kategorije iz dva izvora. Jedan je Cvetkova pijaca, nedaleko od našeg stana u Beogradu. Tamo ljudi prodaju stvarčice koje su izabrali iz đubreta. Te stvari su izgubile staro značenje, one su rudimentarne, vrednost im je fiktivna a cena simbolična.

Simulation of standards inside the unstable space of hyperreality.

Drugo mesto koje smo posetili jeste Kineska pijaca u Novom Beogradu. Roba koju tamo prodaju je najjeftinija verzija snova. Pseudo-produkti, koji imitiraju i simuliraju standarde, savršeni su za nas. Kroz mikrokosmos i nevidljivost, ipak precizno regulisanog sveta Kineske pijace, mi instaliramo Sendija.

Čin primanja i slanja signala koji nisu objektivno prisutni jeste odraz utopije koja leži u komunikacionoj tehnici. Ali sa komičnim izmeštanjem čina i autističnim ignorisanjem referentnih sistema, stoji poslednja sloboda delovanja i probijanje utopije.

Communication is a misunderstanding.

Rituals and taboos in front of the media.

Borba za prava prekarnih radnika

NOVE IKONE PROTESTA

Nema potrebe za strahom ili nadom, samo za potragom za novim oružjima.

Gilles Deleuze, Društvo kontrole

— piše **Ivana Pavić**

Liberalizacija tržišta rada, eufemizam za jačanje prava poslodavca na račun radnika koji nam je Račanova vlada pokušavala podvaliti pod "strateškim projektom", već nekoliko godina sije žrtve po europskim zemljama. Mogućnost otkaza bez otpremnine i otkaznog roka, smanjivanje broja stalnih radnih mjesta na minimum, rad na "poziv" bez perspektive i sigurnosti, rad na crno bez plaćenih doprinosa, praznika ili porodiljskog dopusta, bez prava na štrajk, prepuštenost tržištu na milost i nemilost. Usprkos činjenici da predstavljaju kamen temeljac treće ere kapitala, prekarni radnici "nevidljivi" su za tradicionalne sindikate i političke stranke.

Nestanak "države blagostanja" potaknuo je široku raspravu u kojoj pokreti, baš kao ni u ostalim pitanjima koje otvara proces globalizacije, nisu složni. Dok jedni nude neku vrstu lijeve alternative Europskom ustavu nastojeći izgraditi jedinstveni europski radnički pokret i ne dovode u pitanje ulogu države zahtijevajući od nje da osigura socijalnu sigurnost, drugi izražavaju sumnju u nedostatak kritičnosti prema ulozi države i tvrde da su procesi promjena na tržištu rada nedjeljivi od problema migracija te da je probleme radnika s europskoga juga i istoka neobzirno trpati u isti koš s problemima onih iz zapadne Europe.

Polovina poslova ponuđenih u Italiji 2003. i 2004. bili su prekarni, što ima jake socijalne konzekvence, posebno za mlade ljude: nema kredita, nema obitelji, nema mogućnosti "odrastanja". Radnici zahtijevaju "fleksibilnu sigurnost" – fleksibilnost uz minimum socijalne sigurnosti.

Protesti radnika i "baznih" sindikata poprimaju sve kreativnije forme. Mreža ChainWorkers za svoju je poruku *Chain+Brain Workers Unite!* odabrala najjači simbol: pozvali su sveca da pomogne u borbi za prava radnika. Otkad se pojavio, 2004., Sveti Prekario postao je inspiracija za sve vrste kreativnog protesta. Pojavljuje se na protestima u liku različitih tipova prekarnog radnika: ukazuje se kao zaposlenik McDonaldsa koji s osam ruku nudi pommes-frittes i hamburger, kao zaposlenica u call centru koja jednom rukom pridržava telefonsku slušalicu, a drugom doji dijete. Oživjele su pomalo zaboravljene prvomajske parade, a Sveti Prekario nedjeljom posjećuje lance trgovina, praćen molitvom za "plaću za sve".

Na prvi maj prošle i ove godine na sajtu Molleindustria marširale su tisuće virtualnih stiliziranih prosvjednika.

Sve se češće organiziraju akcije "proleterskog shoppinga" u kojima se grupe aktivista pojavljuju u trgovinama i restoranima i uspijevaju na licu mjesta "dogovoriti" popust za sve prisutne. Prošle je zime pedesetak ljudi večeralo u ekskluzivnom restoranu u Trevisu, ostavivši za sobom samo lutkicu Svetog Prekaria i poruku da će platiti NATO, za koji je mjesec dana prije na istome mjestu bila organizirana gala večera.

01.MAGGIO MAI G.MAYO.MAY.MAI

EURO MAYDAY PARADE

Prêt-à-revolter

Anglo-japanska stilistica Serpica Naro svoje modele inspirirane alternativnim street fashionom predstavila je na webu. Pažnju medija i modne industrije privukla je i tračerskim sajtom koji se bavi zbivanjima u modnome svijetu, ali i sukobima s gay aktivistima koji su je napadali jer se 2001. lažno predstavljala kao gay aktivistica kako bi nagovorila mnoge članove japanske gay zajednice da postanu modeli za jedan modni magazin, a fotografije je kasnije iskoristila za vlastitu promociju.

Tako je dotad nepoznata Serpica došla u centar pažnje, pa su je selektori Milanskoga tjedna mode akreditirali i uvrstili u službeni kalendar događanja, a aktivisti su najavili protest tijekom njene revije.

Na kraju od protesta nije bilo ništa: aktivisti su izmislili Serpicu kako bi na sebe skrenuli pažnju medija i progovorili o prekarnosti i licemjerju modne industrije. Okupljenim novinarima bilo je rečeno da **Serpica Naro nije ništa drugo nego anagram imena San Precario: meta-brand, mjesto susreta kreativne autoprodukcije i razmjene znanja, odgovor kojim objavljujemo zatvaranje Tjedna mode i otvaranje sezone zavjere prekarnih radnika i kreativaca.**

Na reviji su prikazani originalni modeli:

- haljina "sakrij trudnoću" da ne dobiješ otkaz
- suknja ispod koje se kriju mišolovke koje će dočekati šefovu ruku
- sexy-minica koja omogućuje super-brzi uspon u karijeri
- radno odijelo s integriranom pidžamom, za danonoćni rad
- vjenčanica za imigranticu kojoj je udaja jedini način da dođe do talijanskog državljanstva
- radna odijela s dva lica za one koji rade dva posla
- majice s brojem dana koji nedostaju do otkaza
- anti-stres majica, kad je s poslom napokon gotovo.

Ove su se godine pojavili i Imbattibili (Nepobjedivi): album sa sličicama malih, svakodnevnih heroja koji predstavljaju tisuće strategija za odbijanje odustajanja od vlastitih potreba u ime ispunjavanja potreba tvrtke. Mnogo trikova koje svakodnevno koriste kako bi oslobodili vlastite želje i dostojanstvo od jarma životne i radne situacije koja zahtijeva maksimalnu dostupnost, sposobnost i strpljenje, nudeći zauzvrat minimum u terminima dohotka, sigurnosti i potvrde naših mogućnosti i želja.

Kreativni procesi ovog su prvog maja preplavili čitavu Europu. Žrtvama zakona s početka teksta preostaje da svoju situaciju sagledaju u širem kontekstu i da pronađu oružja kojima će se izboriti za svoja prava, dostojanstvo, ekonomsku i socijalnu pravdu, poštivanje okoliša, dostojanstvene plaće i sigurnost za sve.

O, Sveti Prekario,
zaštitniče naš, prekarnih na zemlji,
plaćeni porodiljski daj nam danas i
zaštiti zaposlenike lanaca trgovina,
anđele call centara,
freelancere i
vanjske suradnike čija egzistencija visi o koncu.

Daj im godišnji i plaćeno mirovinsko,
plaću i besplatne servise i
spasi ih od strašnih otkaza.

Sveti Prekario, zaštitniče naš iz nizina mreže,
moli za nas honorarce i kognitarce,
prenesi našu poniznu molitvu Petru, Jakovu, Pavlu i svim svetim,
sjeti se duša kojima ističe ugovor, mučenih od poganskih bogova,
slobodnog tržišta i fleksibilnog rada
koje nespokojne hodaju bez stana i budućnosti
bez penzije i dostojanstva,
obasjaj nadu radnicima na crno
daj im slavu i radost
za vijeke vjekova
MAYDAY.

OVIDIU TICHINDELENAU, rumunjski filozof i aktivist

I ISTOK JE FASCINIRAN KAPITALOM...

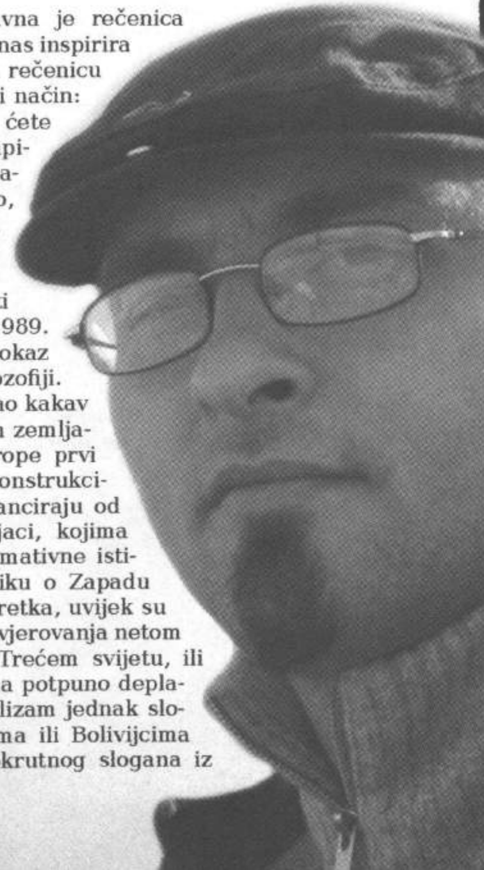
...ali ovdje je gotovo nemoguće susresti poštovanje prema osobi čija moć i autoritet proizlaze iz kapitala ili njegovog nagomilavanja, što je posve suprotno negoli u SAD-u

— razgovarao **Davor Mišković**
— foto **Ovidiu Tichindelenau, Davor Mišković**

Ovidiu Tichindelenau rumunjski je filozof i aktivist koji živi između New Yorka, Moskve, Bukurešta i Cluja. Jedan je od pokretača i urednika časopisa *Philosophy & Stuff* i *Idea* te rumunjskog izdanja Indymedije. Autor je knjige *From Socijalist Paradise to Capitalist Eden*.

04: Povezivanje kapitalizma i demokracije, s jedne strane, te kapitalizma i slobodnog tržišta, s druge, danas je jedna od ključnih ideoloških konstrukcija. I što više ta veza nestaje u realnosti, više se naglašava u ideologiji. Vjeruju li ljudi još uvijek u tu doktrinu ili jednostavno ne vide alternativu?

"Nema alternative", slavna je rečenica Margaret Thatcher, koja i danas inspirira političke moćnike. Danas tu rečenicu možemo prevesti na sljedeći način: ili birate kapitalizam, ili ćete završiti u komunizmu. S kapitalizmom dobivate demokraciju, s komunizmom, naravno, totalitarizam. Kapitalizam donosi i patnju, ali to je jedini mogući put, što se može? Tomu možemo dodati i *pad komunizma* koji od 1989. godine služi kao historijski dokaz suvremenoj Manihejskoj filozofiji. Naravno, nitko se nije zapitao kakav je bio komunizam u svim tim zemljama. Stanovnici Istočne Europe prvi će povjerovati u ideološke konstrukcije, tim više što ih one distanciraju od nedavne prošlosti. Zapadnjaci, kojima su Istočnjaci živi dokaz ultimativne istine i pothranjuju njihovu sliku o Zapadu kao stjegonoši ljudskog napretka, uvijek su spremni povjerovati u takva vjerovanja netom *oslobođenih* Istočnjaka. U Trećem svijetu, ili svijetu u razvoju, ta je shema potpuno deplasirana. Tvrdnja da je kapitalizam jednak slobodnom tržištu Indonežanima ili Bolivijcima zazvučat će poput nekog okrutnog slogana iz

sedamdesetih. Zato mislim da ste u pitanju već prejudicirali odgovor s kojim se slažem: *ljudi, tko god oni bili, vjeruju u ove konstrukcije sve dok ne vide alternativu.*

04: Imajući u vidu još uvijek snažnu antikomunističku kampanju ili činjenicu na koju ste mi Vi skrenuli pažnju, da je knjiga Stephane Courtois *Crna knjiga komunizma*, objavljena 1997. godine, u samo godinu dana prevedena na 26 jezika, ne možemo se ne upitati je li komunizam ipak alternativa?

EU nudi birokratski stroj koji u nazadnim zemljama koje se pridružuju jakim kolonijalnim silama uglavnom izaziva samo brige

Mislim da je termin *komunizam* već dulje vrijeme konfisciran od strane korporativnih medija i on se danas u našoj kulturi, u kojoj dominiraju ti korporativni mediji, pojavljuje zajedno s terminima kao što su *totalitarizam, siromaštvo, loša trgovina* i sl. Neobična kulturna povijest *Crne knjige komunizma* samo je jedan od sličnih primjera. Mediji pretpostavljaju neku vrst krivnje kod svakoga koga zanima komunizam i takva se osoba odmah mora opravdati: Ne, ne želim biti diktator koji će vladati svijetom i ne želim povratak komunizma. S druge strane, mi možemo pratiti način na koji preživljavaju određene ideje i vidjeti kako se one organiziraju i postaju vodeća snaga. Na primjer, unatoč nedavno izgrađenim ideološkim spomenicima aristokratskim vrijednostima širom Istočne Europe, ja mislim da je u tim zemljama odbačena ideja klasne podjele kao nečeg prirodnog. Ovdje je prisutna fascinacija kapitalom, ali je gotovo nemoguće susresti poštovanje prema osobi čija moć i autoritet proizlaze iz kapitala ili njegovog nagomilavanja, što je posve suprotno negoli u SAD-u.

Rumunji su 1990. godine sanjali da će u nekoliko godina proces tranzicije od komunizma do kapitalizma biti završen te da će oni biti kao Nijemci ili Francuzi. Čini se da je ovom modelu tranzicije uzor ipak bio u Centralnoj Americi. Zbog toga nam se nameće pitanje: što je bilo dobro u komunizmu u Istočnom bloku? Zdravstveni i obrazovni sustav propali su nakon 1989. i danas su sve nade usmjerene u integraciju s Europskom Unijom. Ali ono što EU nudi jest birokratski stroj koji u nazadnim zemljama koje se pridružuju jakim kolonijalnim silama uglavnom izaziva samo brige. Dakle, ako je komunizam ostao alternativom, to nije zato što su se ti ideali zaglavili u glavama nekolicine adolescenata, nego zbog nekih stvarnih postignuća do kojih je došlo unatoč svim pogreškama i zločinima. U ovom slučaju nije nam čak niti potrebna usporedba Kube s okolnim karipskim zemljama. Komunizam je kao takav preživio upravo kao alternativa koja se razvija *odozdo*, kao alternativa koja je u stanju djelovati izvan dualističkih isključivanja i koja nije jedinstven model organizacije društva, već ideja sposobna uključiti različite elemente.

04: Kapitalistička hegemonija zaista ne dozvoljava alternative, pa se ne moramo čuditi što nemamo više informacija o *Chavezovom eksperimentu* ili o teorijskim modelima poput participativne ekonomije Michaela Alberta. Jedina alternativa koja prodire u *mainstream* komunikacijske kanale jest nasilje tzv. antiglobalističkih demonstracija. Čini se da je upravo jednoobraznost i usmjerenost komunikacijskih kanala na zabavu i potrošnju ono što onemogućuje pristup alternativama. U tom svjetlu izrazito mi se važnim čine kanali poput Indymedije. Kakvo je Vaše iskustvo u radu s Indymedijom?

Možete li, s obzirom na to medijsko iskustvo, komparirati situaciju na Zapadu s onom u Istočnoj Europi?

Gledajući pojednostavljeno, od sredine prošloga milenija kapitalizam obilježavaju dvije karakteristike: tendencija da djeluje na globalnoj razini i tendencija da spriječi razvoj slobodnih tržišta. Kapitalizam pogoduje razvoju oligarhija u svim društvenim sferama, ekonomiji, politici, kulturi i pravosuđu. Zabava i konzumerizam, kao što je primijetio Siegfried Kracauer, u tom kontekstu predstavljaju *ideološki pokrov*. Njega razvijaju kulturne industrije srednje klase i on odražava, ali i održava, njihovu građansku pasivnost. Danas je srednja klasa involvirana u politički proces s namjerom da održi *normalnost* neoliberalizma. U kulturnom kontekstu koji je zagušen ovim ideološkim pokrovom pojava Indymedije predstavlja proboj, priliku da se natječemo s tim okvirom pasivnosti i neupitne normalnosti, kao i priliku da se upoznamo s interesima drugih ljudi, da razvijemo otpor nametnutim interpelacijama.

Usporediti medijsku situaciju na Istoku i Zapadu dosta je složen zadatak, ali jedna se stvar može kazati: masovni mediji na Istoku jedna su od prvih stvari integriranih u korporativni svijet i kao takvi proizvode isti limitirani, egocentrični i fetišistički sadržaj. Naravno, postoje alternative, ali korporativna kulturna industrija ne dopušta njihovu diseminaciju. Pokušavaju li ekonomske škole u vašoj zemlji uopće istraživati alternative kapitalizmu? Jesu li studenti političkih znanosti upućeni u postojeće participativne sisteme? Znaju li studenti sociologije išta o inteligenciji roja? Za rumunjske studente ta realnost ne postoji. Da zaključim, sve su informacije slobodne i na svakome je da postane aktivnim subjektom u ovome svijetu. Nasuprot logici masovnih medija, Indymedia predlaže da sami pokrivamo stvarnost u kojoj živimo.

Nasuprot logici masovnih medija, Indymedia predlaže da sami pokrivamo stvarnost u kojoj živimo

04: Složio bih se s Vama da je realna situacija u Istočnoj Europi opisana u sedmom poglavlju *Kapitala* (pljačke, iznude, zločini tj. akumulacija kapitala). Ipak, kao da nigdje ne vlada takvo oduševljenje kapitalizmom kao ovdje. Kako to objašnjavate?

U Istočnoj Europi na djelu je primitivna akumulacija kapitala. Od 1989. godine, kada zapadni kapital penetrira u dotada nedostupna tržišta, svjedočimo procesu primitivne akumulacije kapitala bez obzira na proklamiranu *lijevu* ili *desnu* orijentaciju vlada. Oduševljenje kapitalizmom počiva na dva banalna razloga: živom sjećanju na prethodnu *glad* i ideološkoj nadi u svijetlu budućnost u kapitalističkom svijetu.

Što se tiče prošlosti, državna kontrola nad proizvodnjom i distribucijom robe uskraćivala je ljudima realnu konzumaciju, a to je intenziviralo simboličku vrijednost konzumacije. Komunistička partija ignorirala je cijeli jedan aspekt robe koji je, ironično, baš Marx konceptualizirao: to je njezina mistična, sveta vrijednost, vrijednost koja nadilazi običnu konzumaciju. Sada kada je realna i sim-

O subverzivnosti neke akcije možemo govoriti tek u odnosu na cilj koji smo odlučili potkopati

bolična glad oslobođena i puštena u globalnu realnost, cijeli je Istok postao izlogom robnog fetišizma. Što se tiče svijetle budućnosti, mogu reći da oduševljenje vlada mogućnošću življenja, proizvodnje i razmjene dobara i ideja u okviru slobodnog tržišta. To nije oduševljenje kapitalizmom, ovdje je riječ o nesporazumu jer su slobodno tržište desni i lijevi vladari reprezentativne demokracije zamijenili kapitalizmom.

04: Rekli se da je uloga Međunarodnog monetarnog fonda i Svjetske banke zapravo osiguranje reprodukcije istog fundamentalnog odnosa prema realnosti, a to je konzumerizam. Uz to se dobiva bonus – kontrola. Jedan inflatorni udar razorio bi društva poput hrvatskoga, kao što se dogodilo i u Argentini. Kako komentirate izbor novog predsjednika Paula Wolfowitza, jednog od Bushevih jastreba? Možemo li to možemo tumačiti kao potrebu za discipliniranjem neposlušnih, ali zaduženih zemalja?

Ne mogu ništa reći o njihovim namjerama, ali poznato mi je da postoje snažne reakcije na taj izbor. Dennis Bruts, slavni borac protiv aparthejda pozvao je na rat sa Svjetskom bankom zbog izbora Paula Wolfowitza za predsjednika. Ja pak ne vidim neku razliku između Wolfensohna i Wolfowitza. Za mene je ključno pitanje ostalo isto: što čini Svjetska banka da smanji siromaštvo? Za neke je imenovanje Wolfowitza, zbog njegove rezolutnosti, potvrda uvjerenja da su diktature uzrok siromaštva u svijetu, što je svakako privlačna ideja na Istoku. Za druge je njegovo imenovanje potvrda neokolonijalne politike SAD-a i pritiska da sva društva usvoje američke vrijednosti. To je uvjerenje utemeljeno na Wolfowitzovom sudjelovanju u razvoju neokonzervativne doktrine poznate kao *Izjava o principima PNAC-a* (*Projekt novog američkog stoljeća*) u kojoj se razrađuje ideja očuvanja svjetske hegemonije SAD-a. Meni je u ovome slučaju najzanimljivija reakcija političkih tijela, osobito *elastične* Europske Unije, koja je podržala njegovo imenovanje. No, što ja znam, možda je najbolji način borbe protiv siromaštva onaj s oružjem u ruci.

04: Danas su subverzivne ideje prisutne u umjetnosti, teoriji, ali ne i u političkoj areni. Koliko je zapravo subverzija u umjetnosti društveno subverzivna?

O subverzivnosti neke akcije možemo govoriti tek u odnosu na cilj koji smo odlučili potkopati. Jedna od implikacija dominacije neoliberalne ideologije jest i vrednovanje umjetnosti prema njezinoj unutarnjoj estetskoj vrijednosti. Na taj način svatko ima svoje područje - ekonomija svoje, umjetnost svoje, a na kraju sve završi sretno na zidovima kolekcionara ili muzeja. Zato mislim da je važno proizvoditi subverzivnu umjetnost, prijepornu kulturu, radove koji afirmiraju različitost i izazivaju identitet, radove koji pokopavaju red u ovom uređenom svijetu. Čini mi se da je za umjetnost danas sve važnije pitanje participacije i izravne akcije.

04: U jednom svom tekstu Attila Tordai napisao je da su veliki problemi u izlaganju subverzivne suvremene umjetnosti te da se njoj otvara prostor u časopisima. Koliko to zapravo formira taj tip umjetnosti koja živi u časopisima, ali ne i u galerijama?

I meni se čini da je u časopisima postignut viši stupanj zastupljenosti subverzivne umjetnosti negoli u galerijama. To reflektira ukupnu situaciju s javnim prostorima. Dozvoljava se sloboda sve dok ste u svome mjehuriću, ali čim izađete u stvarni svijet, suočite se s negativnom stranom normalnosti. U tom svjetlu treba razumjeti i stav galerija. Galerija je prostor i teritorij, i kao takva predstavlja kutak stvarnog svijeta u kojemu nekolicina ljudi može razmjenjivati informacije. No, galerije su i više nego često okupirane od strane nemilosrdnih *coolhuntersa* i kao takve su – bez obzira na to je li njihov program smrtno ozbiljan, smiješan ili subverzivan – integrirane u svijet spektakla i konzumacije.

Dozvoljava se sloboda sve dok ste u svome mjehuriću, ali čim izađete u stvarni svijet, suočite se s negativnom stranom normalnosti

04: Vaša kritika upućena NGO-ima, njihovim platformama i misijama, pogađa i kulturne projekte koji također sve više robuju istim obrascima. No, nije li to i logično s obzirom na izvore financiranja NGO-a, pa i kulturnih projekta? Možemo li reći da se u devedesetima radilo o imobilizaciji kritičkog potencijala i onoga što bismo mogli nazvati stvaranjem funkcionalnog nevladinog odnosno kulturnog sektora?

Evo, upravo sam sudjelovao u radu prvog Rumunjskog socijalnog foruma, koji je bio potpuno birokratizirani susret na kojemu su se okupili ljudi iz nevladinih organizacija, bivši vladini dužnosnici i ljudi sa sveučilišta. Osim nekoliko intervencija naše grupe, nitko nije ni spomenuo ulogu neformalnih pokreta i civilnog društva. Nitko, pa ni predstavnici velikih NGO-a, nisu znali ništa o povijesti Svjetskog socijalnog foruma, da ne spominjem druge akcije. Shvatio sam da tamo nitko nije imao iskustva u radu s participativnim ili taktičkim mrežama. Dominantna vizija bila je ta da NGO-i trebaju predstavljati, koristeći svoje iskustvo i akumulirana znanja, jednu ekspertnu razinu između egzekutivne i legislativne vlasti. Dakle, vizija civilnog društva počiva na pitanju kako integrirati rumunjsko civilno društvo u Europsku Uniju. Drugim riječima, kako mi, veliki NGO-i i predstavnici civilnog društva, možemo pomoći državnom aparatu da integrira i naše stado. Nemojte me krivo shvatiti, NGO-i su napravili puno toga u Rumunjskoj, ali danas vidim tendenciju da se logika reprezentativne demokracije implementira u ovo područje, koje je u proteklom razdoblju donijelo neke od najinovativnijih paradigmi.

U umjetnosti, u Rumunjskoj devedesetih, institucije i platforme postale su značajnije od same umjetnosti, dakle od rada. Civilno društvo integrirano je od strane institucionaliziranih NGO-a i uokvireno je misijama. Da zaključim, ono što vi vidite kao fenomen imobilizacije kritičkog potencija i stvaranje funkcionalnog nevladinog sektora zapravo odražava jedan dublji konflikt između modela reprezentativne demokracije, poticane globalnim kapitalizmom, i modela participativne demokracije, koja može funkcionirati samo u uvjetima slobodnog tržišta i razmjene. Na nama je da se opredijelimo u ovoj borbi. ■

YOMANGO — radical chic style

Dućani svih zemalja, pokradite se!

— piše **Lela Vujanić**

Ništa se ne može usporediti s osjećajem zanosa, izbjegnute prinude i otpuštenog tereta, kao ono što osjećam kada izađem iz dućana s njihovim proizvodima u svojim džepovima. U svijetu u kojemu sve već pripada nekome drugome, u kojemu se od mene očekuje da prodam svoj život poslu kako bih zaradio novac kojim plaćam minimum koji mi je potreban za preživljavanje; u svijetu u kojemu sam okružen silama izvan moje kontrole ili mogućnosti razumijevanja i koje očito nisu zabrinute za moje potrebe ili dobrobit, to je način da se izborim za djelić svijeta za sebe – da se odnosim prema svijetu koji se odnosi prema meni... Krađa je odbijanje robne ekonomije. To je odricanje vrijednosti stavu da ljudi zaslužuju hranu, život ili smrt bazirano na tome kako učinkovito oni mogu razmjenjivati svoj rad i kapital s drugima. To je jedna od najboljih formi protesta i samoosnaživanja i jedna od najpraktičnijih također.

**Days of war, nights of love, CrimethInc.
Ex-Workers' Collective**

Kupovanje je vrsta akcije koja se bazira na poslušnosti. Kupovanje je vježba za pasivnost. Dosadno i otuđujuće, ono je društveno predeterminiran čin. Ono odobrava način na koji je roba koja se prodaje proizvedena; ono također odobrava postavljenu cijenu stvari te na kraju odobrava porez koji država stavlja na tu stvar. U konačnici, kupovanje je vrsta akcije koja odobrava programiranje našeg kolektivnog imaginarija, kao i vrijednosni sustav koji nam je kupovanjem nametnut. Upravo kupovanje održava ovaj sistem dalje na životu.

Za razliku od kupovanja, krađa je vrsta akcije koja se zasniva na neposluhu. Yomango je kreativna i uzbudljiva praksa. Krađa se smatra ilegalnom, ali Yomango ne priznaje legalnosti i ilegalnosti. On više govori o vrsti legitimnosti koja dolazi odozdo, legitimnosti svakodnevnog života.

Yomango je kreativni aktivistički kolektiv, najprije nastao u Španjolskoj sa sjedištem u Barceloni, da bi vrlo brzo razvio svoje franšize u Argentini, Čileu, Meksiku i Njemačkoj. Art i aktivizam, pa onda franšize?! Mango je poznata španjolska modna korporacija, a Yomango u španjolskom slengu znači **"ja kradem".** Yomango je ime branda čiji osnovni cilj, jednako kao i kod drugih velikih brandova, nije prodaja konkretnih stvari, već masovna promocija lifestylea. Yomango lifestyle bazira se na krađi kao formi građanskog neposluha i direktne akcije protiv multinacionalnih korporacija. Kapitalizam trenutačno radi putem eksploatacije kolektivne inteligencije i kreativnosti. Ekonomija prisvaja naše želje, očekivanja i iskustvo i vraća ih nazad otuđene i udaljene, preobraćene u produkte-stvari za kupovanje. "Kupi vlastitu sreću, iz naših koncentrata." Yomango stil predlaže ponovno prisvajanje nečega što je prethodno ovoj pretvorbi bilo dio zajedničkog. **"Yomango je unutar tebe."** Yomango nije propagiranje privatnog vlasništva drugim sredstvima; on ne predlaže akumulaciju, već ponovno prisvajanje i puštanje u slobodnu cirkulaciju. Zapravo se ne radi o krađi; Yomango samo čini vidljivom vrlo konkretnu realnost – da ljudi kradu. Nestabilnost u kojoj danas živi velika većina ljudi, kao i politika multinacionalnih kompanija koje upravljaju tržištem, pa onda i cijelim planetom, nagoni na drugačije shvaćanje krađe.

Yomango akcije

"Prvo, Yomango je dnevna praksa. Akcije su trenuci vidljivosti koje služe promociji Yomango stila. One su naš radio jingle, naš billboard u centru grada. Drugo, ne postoji kôd koji procjenjuje korektnost i točnost Yomango akcije. Yomango ne želi biti (i nije) neka grupa ili specifična stvar ili čak specifična kampanja." Na Yomango sajtu možete pronaći akcije i materijale različitih ljudi na različitim stranama svijeta; ljudi koji koriste Yomango *logo* ili slike na različite načine. Yomango je posvuda: na ulicama, u galerijama, bankama, restoranima, na modnim revijama, u akcijama ponovnog ispisivanja billboarda i zauzimanja javnog prostora; Yomango organizira radionice, priređuje večere i lude zabave....

Službena prezentacija novog branda, koja je bila najavljena u svim medijima, dogodila se 2002. kada je lokalna grupa iz Barcelone organizirala prvu Yomango modnu reviju. Revija se dogodila u srpnju – kada su ulice i trgovine pune mase željne kupovanja – u Breshki, jednoj od najpopularnijih trgovina koja targetira mlade. Yomago modeli prelazili su imaginarnu granicu između ulice i trgovine odjeveni u ogromna usta koja jedu sve što im se nađe na putu. Pedesetak je ljudi upalo u Breshku i iznijelo haljinu – 9,50 eura na rasprodaji – koja je kasnije izložena kao umjetničko djelo na poznatom art festivalu. Za par dana Yomango je istu haljinu vratio u obližnji dućan Zara u istoj ulici sa slje-

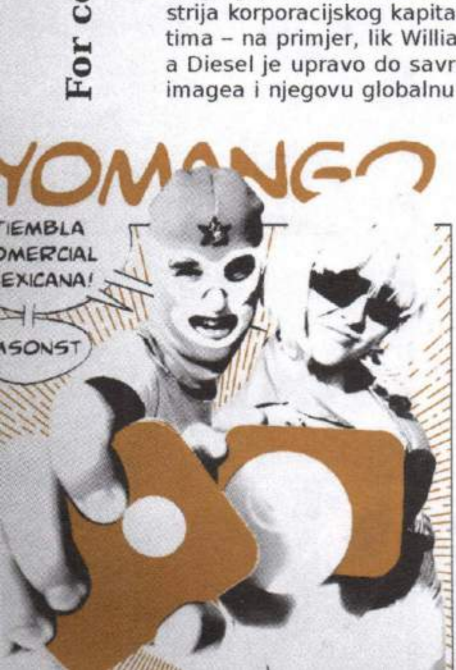
dećom porukom: "Yomango nije stvar u krađi ili akumulaciji dobara, već u slobodnoj cirkulaciji stvari i žudnji. Komad je odjeće nestao, išao naokolo, proveo noć u gradu i sada želi još. Yomango, želiš ga? ....imaš ga." Obje su trgovine bile obaviještene telefonom, a postoje videozapisi *oslobođenja* haljine, kao i njenog vraćanja.... Haljina je iz Breshke vraćena u Zaru da bi se naglasila lažnost alternative koju nam propagira tržište dopuštajući nam da biramo između različitih brandova. Prava alternativa nije izbor između dva različita načina trošenja našeg novca, snova i nadanja istoj poslovnoj osobi. **"Prava alternativa je Novac vs. Yomango. Ostalo je rad i konzumerizam."**

Yomango Tango jest akcija koja možda najbolje opisuje nesputan i lepršav duh Yomanga, a najčešće se događa u multinacionalnim supermarketima i bankama. Yomango je organizirao kolektivnu akciju prisvajanja dobara u velikom supermarketu u Braceloni (čija se pohlepa, btw, proteže sve do Latinske Amerike) kao dio globalnih akcija solidarnosti s argentinskom pobunom. Oko stotinu ljudi okupiralo je ulaz supermarketa dok je s mobilnog sound sistema svirao tango. Šest je parova počelo plesati po cijelome supermarketu dok nisu došli do odjela s pićima i jednostavno počeli uzimati boce šampanjca. Cijeli događaj privukao je stotine slučajnih prolaznika koji su gledali ovu kreativnu akciju – videoprojekcija na ulici prikazivala je što se događa u dućanu, dok su aktivisti dijelili flyere i objašnjavali akciju. Idući dan Yomango je na isti način ušao u glavni ured jedne od velikih banaka koje su zajedno s multinacionalkama potpuno isušile argentinsko gospodarstvo, gdje je popio zdravicu argentinskom narodu uzvikujući "odlazite odavde!"

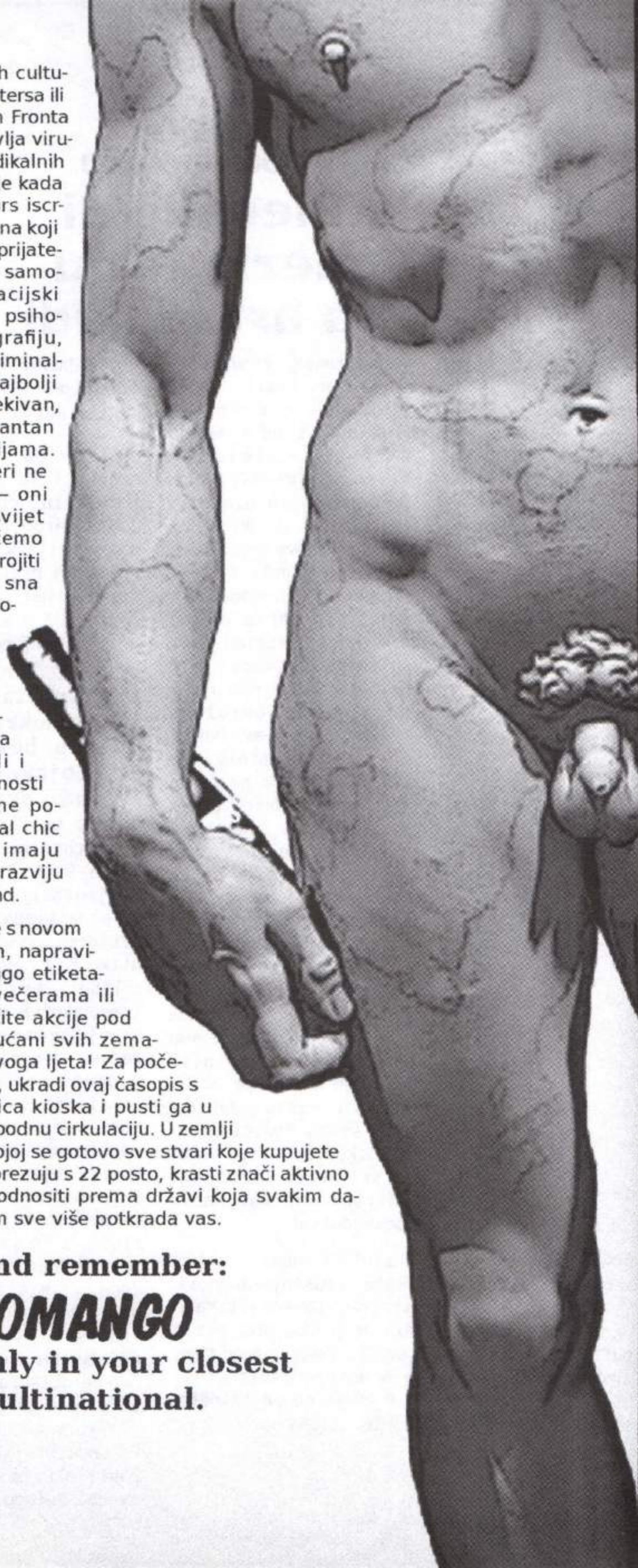
Poznate su i Yomango večere poput one koja se odgodila tijekom European Social Foruma u Firenci pod nazivom Mega-gourmet-subversive-dinner ili Megagurmanska-subverzivna večera. Na pozivnom je flyeru pisalo **"borba za osnaživanje počinje u želudcu"**, a jelovnik je pripravljen od ukradenih proizvoda i, naravno, poslužen besplatno. Poziv na večeru i konačni disrespect za korporacijsko društvo od tada organiziraju i prihvaćaju mnogi, a na večerama se u pravilu pojavljuje pedesetak ljudi.

Radical chic strategije

Ono zbog čega je Yomango zanimljiv jest prisvajanje strategija korporacijskog kapitalizma i njihovo korišćenje u aktivističke svrhe. Dosad smo uvijek mogli gledati samo obrnute procese – kako mainstream ili marketinška industrija korporacijskog kapitalizma preuzimaju i hrane se subkulturnim elementima – na primjer, lik Williama Burroughsa koristi se kako bi reklamirao Nike, a Diesel je upravo do savršenstva doveo eksploataciju anarho-aktivističkog imagea i njegovu globalnu prodaju. Reklame su već davno naučile biti seksi zanimljive uz istovremeno korištenje elemenata koji ih direktno podrivaju. Ovaj je zaokret, međutim, rezultirao samo još boljom prodajom, kao i niveliranjem pobune i revolta na samo još jednu tržišnu robu. Yomango se, pak, služi obrnutim procesom: on koristi mainstream strategiju kako bi postigao alternativne ciljeve. Također, on ne djeluje na margini društva, već strogo u njegovom centru – sve Yomango akcije događaju se u javnim prostorima i centrima moći poput banaka, supermarketa, glavnih ulica i trgova, i sve su otvorene, javne i medijski praćene. U svijetu u kojemu oglašavati znači postojati – i obrnuto, u kojemu je marketing bezobzirno kolonizirao čitav javni prostor i brandirao sam život – aktivisti Yomanga shvaćaju da put u drugačije može voditi kroz uspostavu novog branda, koji će se poslužiti reklamnim strategijama, ali prenositi potpuno drugačije poruke.

Poput poznatih culture jammera – Adbustersa ili Billboard Liberation Fronta – Yomango predstavlja virusnu introdukciju radikalnih ideja. Ono što ostaje kada se racionalni diskurs iscrpi. Virusan je način na koji koristi sredstva neprijatelja da bi replicirao samoga sebe – korporacijski logo, marketinšku psihologiju, čistu tipografiju, dodani govor, subliminalno oglašavanje. Najbolji CJ totalno je neočekivan, iznenađujući i šokantan u svojim implikacijama. Ovi culture jammeri ne odriču se svijeta – oni kažu ok, ovaj je svijet tu kakav jest, mi ćemo ga iskoristiti i prekrojiti u naše svrhe. Bez sna o prošlosti i bez utopije budućnosti – oni ga koriste kao manufakturu u kojoj crpe iz danih činjenica i strategija našeg društva kako bi istaknuli i promovirali vrijednosti koje trenutačno ne postoje. Oni su radical chic te upravo zato i imaju mogućnost da se razviju u novi globalni trend.

Zato započnite s novom Yomango franšizom, napravite odjeću s Yomango etiketama, započnite s večerama ili organizirajte različite akcije pod ovim brandom. Dućani svih zemalja, pokradite se ovoga ljeta! Za početak, ukradi ovaj časopis s polica kioska i pusti ga u slobodnu cirkulaciju. U zemlji u kojoj se gotovo sve stvari koje kupujete oporezuju s 22 posto, krasti znači aktivno se odnositi prema državi koja svakim danom sve više potkrada vas.

And remember:

YOMANGO

only in your closest multinational.

PU TOPIS PO 51. VENE CIJANSKOM BIJENALU

la Bienalle di Venezia — gužva arta i ljudi

Venecija je u to doba totalni freak show u kojemu multi-kulti i sve spolne i kulturne orijentacije vidljive u raji nailaze na simpatije među "normalnim" svijetom

— piše **Marijan Crtalić**
— foto **Ana-Marija Koljanin, Marijan Crtalić, Biennale**

Venecijanski vaporetti (brodovi-busevi) idu mi na živce, pa sam od kolodvora do Rialta i našeg paviljona u palači Fortuny, i od tamo do Arsenala, pješačio. Arsenali su nešto prije Đardina, a Giardini (tal. park) su skroz ono što se od San Marca vidi na kraju kanala Grande. Između A. i Đ. događa se koješta; među ostalim i tzv. Mars paviljon tamošnjih Attackovaca, a to je neka napuštena hala-kuća-nešto, okružena travom i drvećem. Dakle, dekoracije, parole, Djing, freakovi i peace to the earth. Oduševio sam se nastupom nekog njihovog trance (ili tako nešto) DJ-a koji bi se jako svidio našim plemenima. Prišao sam mu i pitao ga za mejl adresu jer da poznam takvu ekipu u Zg, pa ako je zainteresiran, a on baš i nije bio ... Pitao sam ekipu jel se kod njih može gdje prespavati i također ništa. Jebiga, ipak su oni venecijanski Attack. Čini mi se da im je stil više furka nego potreba kao kod naših "beskućnika".

OK, ćiribu, evo nas na izložbi. Arsenali su kilometri hala i old industrial čuda koji su nekada u doba starog imperijalnog kapitalizma služili kao skladišta municije i ratnih brodova. Prostor je prošiven morem i kanalima i sam je po sebi lud, a skupa s artom totalni je cirkus. **Brda i doline skupo produciranog i fensi i treš i aktivističkog i svemirskog i kojekakvog arta, a sve u obliku bezbroj instalacija, objekata, fotki, videa i ljudi svih rasa i identiteta.** Općenito, Venecija je u to doba totalni freak show u kojemu multi-kulti i sve spolne i kulturne orijentacije vidljive u raji nailaze na simpatije među "normalnim" svijetom. Znači, to si što hoćeš, a nitko te krivo ne gleda. Gužva arta i ljudi. Malo pomalo se ufuravam i između kojekakvih fino estetiziranih sranja počinjem pronalaziti dobre radove. Na primjer, nakon nekakvog gigantskog lustera isfuranog od 14 tisuća ženskih tampona (Joana Vasconselos iz Portugala), ulazim negdje gdje primjećujem videoinstalaciju ruske art grupe Plavi nosevi. U dnima nekakvih kartonskih kutija projiciraju se animacije živih ljudi, i to kao humorističan prikaz macho odnosa muškaraca prema ženama. Žene, primjerice, leže gole i smiju se, a ovi obučeni trče preko njih, vrše sprijeda i zguza redaljke na njima, pa ih preskaču kao kozliće, pa uletavaju neki krokodili, pa gole žene ganjaju tipove i tako sve u trku i krugu. Duhovito i jebeno! Pa onda projekcija Kulikove snimke pastira iz pustinje Gobi i njihovih ovaca. Suludo.

...i odluka je pala...

Definitivno idem u Veneciju! Par dana telefonskog manijakluka + dizanja i rušenja financijski najisplativijih strategija rezultiralo je planom uspostavljenim nekoliko sati prije puta: busom od Zg do Trsta za 120 kn, a od tamo vlakom do Venecije za 8 eura. Naš izbornik Slaven Tolj dao mi je propusnicu za izložbe, smjestih se kod Šinceka i OK. Idemo na izložbu! U Arsenale!

Potom projekcija Regine Jose Galindo (Dominikanska Republika) snimljene kako gola trči po arsenalskim eksterijerima (inače ozvučenima ptičjim pjevom) i gazi u lavor s krvlju, pa ostavlja krvave tragove i sve u tom điru. **A pokraj toga projekcija operacije odstranjivanja (rezanja i šivanja) klitorisa. Najbolje je što sam ja ("stručnjak" za žensku anatomiju) zabrijao da je to operacija ždrijela, čak mi se učinilo da vidim zubiće, a da je posrijedi stidnica saznao sam na kraju bijenala pričajući s frendicama kustosicama.** I onda svašta i koješta i… puf! Super cyber art star Japanka Mariko Mori isfurala je nešto poput letećeg tanjura. Skupo i veliko srebrnosjajno jaje s ljubičastim odsjajima. Popneš se u njega, stave ti nekakve prianjaljke na glavu, obuku te i obuju u nešto bijelo, legneš, zatvore te, pa ti puste po unutarnjim stijenkama jajeta snimke (šarene kuglice i slično) nastale na osnovu valnih emisija tvoga mozga. Nažalost, nisam bio unutra zbog gužve za upad, a i sav sam se uznojio.

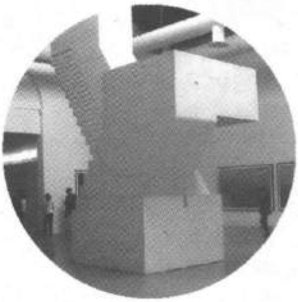
Nadalje, naletio sam nakon nekakve new age preseratorske ambijentalno-mističko-kvazi ekološke pljuge na ludilo neviđeno! Već pomalo živčan od lošeg arta, uđem ja u neku tamnu prostoriju i stanem da vidim… i mic po mic, nekakve projekcije s plafona šalju ti na pod sliku nečega nedefiniranoga i to počinje ubrzavati i stojiš ko ukopan/a zato jer vrlo uvjerljivo, zabriješ da si na kotačićima i da ti tlo izmiče pod nogama i da ćeš pasti ili lupiti u zid koji kao da juri na tebe, a sve neka buka i ludilo. Od šoka se ukočiš i nakratko poludiš! Na sreću, nije dugo trajalo, tako da sam se s idućim loopom ufurao i još pol sata vozio stojeći na mjestu! Bilo mi je genijalno. Autor je Nikos Navridis iz Grčke, rad se zove *Dah*, a inspiriran je Beckettovom dramom.

Malo dalje naletio sam na još jedan master piece. Radi se o nizu 5-6 videoprojekcija na kojima su snimke žene (*Žena igla* od Kimsooje iz Koreje) s leđa kako stoji na raznim svjetskim lokacijama napučenima ljudima; gradovi (Delhi, Mexico City, Kairo, Lagos…) i stanovništvo svih rasa, kultura i kontinenata. **Sve je lagano usporeno i ona stoji i ne jebe živu silu, a rulja prolazi pokraj nje i čude joj se i slično… Osjećao sam se malecki.** Nadalje; raznovrsne više ili manje socijalno odnosno estetski ili pak emotivno osjetljive fotke, video, instalacije, ambijenti, atmosfere, ljudi. Ma, uglavnom, 1000 priča. Kao u nekoj Lucasovoj bajci, nađosmo se u hali punoj staroindustrijskih mašina i ogromnih okruglih tankova, a sve na udaru nekakvih audio-video projekcija (više kineskih umjetnika).

Iz polumračnog industriala obresmo se na osunčanoj livadi punoj jet-seta i kojekakvih ostalih. Usred livade kočoperila se ogromna kineska konstrukcija-instalacija od debelih bambusovih

debala. Sklonismo se pod nekakvu marasku i kao u raju uživasmo njene plodove sve dok nedaleko od nas ne bješe postavljen stol s hranom, pićima i čudima. Najesmo se kao živine te krenusmo dalje... U drugi dan, u Giardine.

U Đardinima su nizovi raznonacionalnih paviljona prepunih i gluposti i dobrog i vrhunskog arta i svačega. Od radova nekvalitetnih ko da su ih radili profesori sa Zg ALU pa sve do remek-djelčuga ozbiljnih ljudi. Najbolji paviljoni poredani su od ulaza 1.niz ravno i 1.niz desno. U španjolskom paviljonu možda je najbolji rad na bijenalu, a autor je umjetnik-aktivist Muntadas. Rad je super isproduciran analitičko-statističko-istraživački konstrukt o socio-kulturno-ekonomsko-političkom i kojekakvom stanju u svijetu. Gomile podataka, brojeva, statistika, grafikona i svačega, a u formi fotki, videa, displaya ovakvih i onakvih i tko će to sve nabrojati. Veličanstvena dijagnoza današnjeg svijeta! Do Španjolčevog je belgijski paviljon u kojemu su pak estetsko-SF nabrijane hi-tech multimedijalne ludosti. Uz laboratorijske konstrukcije nekog imaginarnog neoalkemičara još se i slikaš na nekom stroju, a isti ti isprinta foto-grafiku tvoje face koju kao naljepnicu možeš zalijepiti na bocu jake pive koju također dobiješ. Pa baš me briga haj-haaj! Šašavo i dobro na svoj način.

Desno od ulaza solidni i sofisticirani Švicarci, a do njih ludi Rusi (*Idiotski vjetar* od Provmyza dueta) koji su isfurali neke prostorije s vjetrovima raznih jačina. Kao, uđeš u mračnjikav uski prolaz iz kojega te sa svih strana "peru" vjetrovi i dođeš do prostorijice od cca 2 metra kvadratna u kojoj te s obje strane "kupaju" buka i zajebano jaki vjetrovi. Ne preporuča se ostajanje dulje od dvije minute. Van izađeš lud/a i zbunjen/a. Dalje ide japanski paviljon (Miyako Ishiuchi) koji fotografski tematizira odnose između otisaka uzoraka platna na koži nakon nuklearne eksplozije i uzoraka samih platana. Poslije njega korejski u kojemu mi je osim hrpice OK radova posebno ostao u sjećanju video (Kuang-Yutsui) u kojemu neki njihov TV-spiker govori nešto, ali izmontirano tako da iz svakog TV-dnevnika ide po jedna audio-video "riječ". Tip je uvijek u istoj poziciji, ali mu se sa svakom novom riječju mijenja frizura, odjeća, pozadina i slično. **Islandski paviljon ostao mi je u sjećanju zbog prisutnosti tete Björk na otvorenju. Ispred engleskog paviljona vidio sam Gilberta i Georgea, a i fotkao sam se s njima. Radovi su im standardno uobičajeni. Ništa novo.**

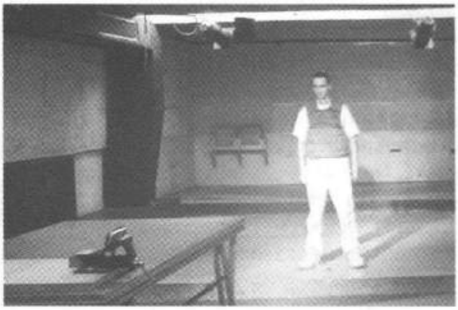
Od nacionalnih selekcija najbolje su mi ove koje sam "elaborirao". Još ću spomenuti prvonagrađeni rad Francuskinje Annette Messager koji mi je kao art work šupalj i bezvezan, ali bi mogao poslužiti kao scenografija u nekoj predstavi, kao i većina materijala na bijenalu. Hrpa dobre scenografije. Kod nje se neka crveno "prosvijetljena" krpetina u zatamnjenoj prostoriji talasa, pa onda prijeđeš u drugu prostoriju gdje je u nekoj velikoj kinderbet mreži nakupina ovećih krpenih oblika (igračaka) i to onda, kao, pukne i oblici se razlete po mreži, pa padnu nazad, itd. Pobjegao sam nesamospoznat. I još, odmah do Đardina; super rad kosovskog Albanca Sisleya Xhafe (Sislija Džafe) kojim on zapravo želi izboriti poziciju još nepostojećeg albanskog paviljona. Rad je ku-klux-klan maska visoka preko 20 metara, a iz proreza za oči curi voda (suze). Very funny i OK! Čovjek je dofurao svu rodbinu s Kosova, osim roditelja. Srbi im nisu htjeli dati vizu. Fuck!

Još jedna koncepcijska izložba nalazi se u centralnom paviljonu. **Čudna mješavina isfuranog modernizma i suvremenog videa.** Od dosta odličnih video radova izdvojio bih remek djelo Britanke Candice Breitz (*Majka i otac*). Dvije sobe sa po šest monitora na kojima su scene iz raznih filmova kojima je montažom uklonjena, odnosno u crno ofarbana pozadina, tako da su u igri samo američke glumačke face koje semplirano pričaju o odnosima muž-žena-dijete. U jednoj sobi glumci (Hoffman, Voight, Keithel itd.) u svojim raznim ulogama, a u drugoj glumice (Sarandon, Streep, Minnelli itd.). Tragikomično i temperamentno nabrijano!

Baj d vej, cijeli grad je "ispaviljoniziran" i podređen bijenalu, tako da osim spomenutih lokacija treba putovati posvuda uokolo. Nažalost, četiri mi dana nije bilo dosta da sve pogledam, al neke ipak jesam! Na primjer, na postaji San Stae nalazi se crkva, a u njoj ambijentalna videobajka švicarske frikuše Pipilotti Rist. "Prvoloptaški, ali prekrasan feminizam...", tako nekako reče jedna mlada ambiciozna kustosica. Uđeš u crkvu, izuješ se i odeš na neki od hrpu kreveta postavljenih po podu, legneš i gledaš na plafonu 20-ak puta 20 metara veliku projekciju digitalne poezije u kojoj gole žene stišću breskve među nogama, vrte se i smiju se i luduju uz fini audio chill... i uživaš. **Onda potegneš do nekog otoka gdje je ludi Francuz Paul Granjon u velškom paviljonu u ograđenoj prostoriji pustio dva robota (poput limenih kutija) da se traže laserskim senzorima, a u namjeri da se pojebu.** Kada se nađu, "muškarac" bijelim plastičnim pokretnim valjkom-penisom penetrira u "ženinu" isto takvu vaginu-cilindar i pišteći se karaju. Kada svrše, rastanu se i naizmjence odspavaju u nekom kutu pod nekim stolom, a onda opet krenu u "lov", odnosno upale im se senzori za požudu. Istovremeno i usporedno, u njihovoj je sobi i stol s par centimetara visokim rubovima o koje se obija mala pokretna staklena simpa robot-polukugla s mehaničkim okicama i koja elektronskim metalik glasom govori: "Shit! Merde! Fuck!" I to svaki put kada lupi u rub-ogradu. Novinarka Transfera prišla mu je s mikrofonom i pitala što misli o bijenalu. A on/a... Enivej, rad koji fenomenalno ocrtava ljudsku spolnu ludost i ah... što se može?

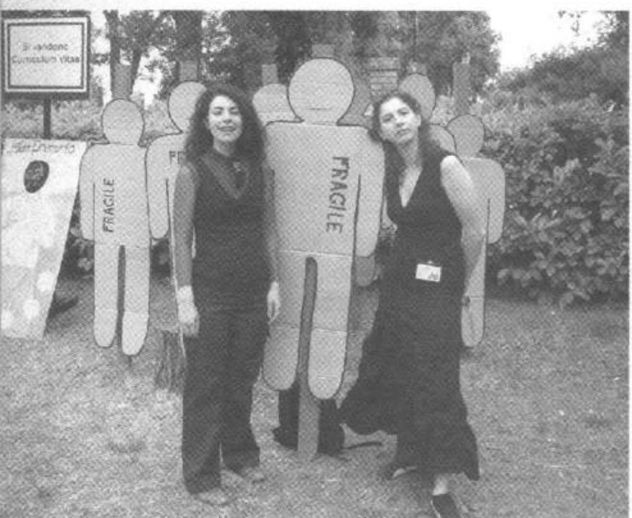

I na kraju **hrvatski paviljon u Pallazzo Fortuny blizu Rialta. Izbornik je Slaven Tolj, a umjetnici su Boris Šincek, Tomo Savić Gecan, Goran Trbuljak, Pasko Burđelez, Zlatan Dumanić i Alen Floričić.** Slično kao i u Slavenovom art radu, i u njegovu je izboru i radu izabranih istaknuta low-tech realizacija složene emo-psiho-socio konceptualizacije vječitog ping ponga između umjetnika i svega u čemu žive. Nikakve pretjerane elaboracije, defanzivan i neupadljiv, doslovno tih, ali easy subversive rad po principu sivo-eminencijske "tihe vode" koja "brege dere". Možda je najupečatljiviji označitelj "podzemne", sirovom energijom nabrijane "vode" metak koji je u Šinceka ispalio slovenski kustos Jurij Krpan. Šincek kao bivši ratnik,

a potom zabrinuti otac i radikalni umjetnik, paradigma je PTSP države i zbunjenosti pojedinca u istoj; odnosno obrnuto. No, i bez te moje epske i pomalo patetično-moralizatorske opaske ostaje svačiji prostor za razmišljanje o svemu što je Šinceka (državu) dovelo do toga,
kako je u tome, te kuda i kako dalje,
šta... **bang!!!**

...vratio sam se autom punim kustosica...

KOLLEKTIVE KREATIVITÄT

RAZGOVOR u povodu nezapaženog međunarodnog uspjeha kustoske udruge WHW

MI [NI]SMO EKSCES!

Zanimalo nas je unutar kojih se povijesnih i geografskih okolnosti kolektivna umjetnička praksa radikalizira, ne djelujući samo kao oblik otpora umjetničkom sistemu i kapitalističkom zahtjevu za specijalizacijom, već kao produktivna, kritička politička aktivnost

— razgovarala **Vesna Janković**
— foto **arhiva WHW**

U prostoru Kunsthalle Fridericianum u Kasselu, 1. svibnja otvorena je izložba *Collective Creativity* (*Kolektivna kreativnost*) koju su postavile **Nataša Ilić, Sabina Sabolović, Ana Dević i Ivet Ćurlin**, članice kustoskog kolektiva WHW (What, How & for Whom/Što, kako i za koga) iz Zagreba. Poziv da postave izložbu na mjestu međunarodno poznatom po ugošćivanju najvažnije svjetske umjetničke manifestacije *Documente* predstavlja veliko priznanje dosadašnjem radu WHW-a, započetom prije šest godina postavljanjem izložbe u povodu 152. obljetnice Komunističkog manifesta.

Uz izložbu je tiskan i opsežan katalog/publikacija, koji dizajnerski, kao i čitav vizualni identitet projekta, potpisuje **Dejan Kršić** (Arkzin). Katalog sadržajno dokumentira istraživački proces o kolektivnom u suvremenoj angažiranoj umjetnosti koji je prethodio postavljanju izložbe, i sadrži vrijedne autorske priloge kako izabranih umjetnika, tako i teoretičara poput Briana Holmesa, Charlesa Eschea, Ane Longoni, Ljiljane Filipović, Viktora Misiana, Angelike Nollert, Stephena Wrighta i drugih.

Na otvorenje izložbe stigli su predstavnici većine grupa i interna je šala bila da se dogodilo "bratstvo i jedinstvo ruskog i argentinskog naroda"

04: Kako je uopće došlo do suradnje između WHW-a i Kunsthalle Fridericianum?

Sabina: Protekle godine obilježene su velikim zanimanjem za Balkan, zaredalo se nekoliko velikih izložbi koje su se bavile ovim područjem. Kustos jedne od njih bio je **René Block,** direktor Kunsthalle Fridericianum u Kasselu. Ono što je, između ostalog, razlikovalo njegov projekt od drugih, bila je želja da nakon izložbe nastavi komunikaciju s regijom kojom se bavio. Projekt je uz kasselsku izložbu *U gudurama Balkana* obuhvatio i dio pod nazivom *U gradovima Balkana* u sklopu kojega su se u zemljama s kojima je surađivao održavale različite aktivnosti, kojih su nositelji bile lokalne organizacije. U Zagrebu smo to bile mi, WHW. Sam interes za kolektivno s jedne strane proizlazi iz naše svakodnevne prakse, budući da zajedno radimo već šest godina. Osim toga, kolektivnost nam je osobito zanimljiva u ovom specifičnom trenutku u Zagrebu jer smatramo da na neovisnoj, izvaninstitucionalnoj sceni ima izuzetno produktivnih inicijativa kod kojih postoji svijest o tome da suradnja otvara put k angažiranoj i komunikativnoj kulturnoj praksi. Uzimajući sve to u obzir, René Block nas je pozvao da napravimo izložbu u Kasselu te da svoje inicijalne preokupacije, produbljenje dodatnim istraživanjem, artikuliramo i realiziramo na daleko višoj i kompleksnijoj razini nego što bismo to mogle u Zagrebu.

04: Koncept izložbe?

Ana: Zanimalo nas je nekoliko aspekata kolektivnog umjetničkog rada, osobito emancipatorski potencijal grupa i kolektiva, zatim potencijal samoorganizacije kao modela djelovanja, te produkcija kontra-znanja, kontra-kulture, kontra-moći. Od samoga početka znale smo da izložba neće biti povijesni pregled. Odlučile smo izdvojiti nekoliko ključnih pozicija, tema i strategija, svojevrsnih problemskih čvorišta, te pomoću njih povezati različite povijesne

i geografske pozicije. Pokušale smo kreativno dekonstruirati teritorij "Istočne Europe" unutar kojega same djelujemo, osobito iz perspektive onoga što danas zovemo "Novom Europom", na način da pobijemo iščitavanje modernizma kao isključivo "zapadnog projekta". Što se tiče povijesti, pokušale smo naglasiti neka supstancijalna ponavljanja, ne samo u smislu rekreacije, ponovnih uprizorenja određenih projekata, već i srodnih, dugoročnih zadataka koji se nameću djelovanju grupa. Naša je teza bila da grupe djeluju kao prostorni fenomeni, i zanimale su nas strategije pomoću kojih se grupa pozicionira prema socijalnom, fizičkom i simboličkom prostoru. Zanimalo nas je unutar kojih povijesnih i geografskih okolnosti se kolektivna umjetnička praksa radikalizira, ne djelujući samo kao oblik otpora umjetničkom sistemu i kapitalističkom zahtjevu za specijalizacijom, već kao produktivna, kritička politička aktivnost.

04: Koliko je grupa bilo na izložbi i iz koliko zemalja?

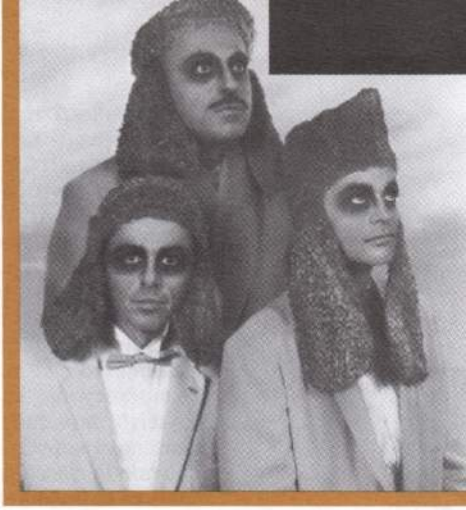
Ivet: Predstavljena su 43 projekta, umjetničke grupe, ali i individualni umjetnici iz Slovenije, Hrvatske, Srbije i Crne Gore, Turske, Poljske, Rusije, Brazila, Argentine, Koreje, SAD-a, Engleske, Danske, Njemačke. Na početku istraživanja naglasak je bio na usporedbi dvaju "fantomskih" geografija "Istočne Europe" i "Latinske Amerike" podjednako problematične homogenosti, sličnih povijesnih trauma i socijalnih dinamika. Kasnije smo, naravno, širile taj fokus, a umjetničke grupe "Zapada" koje su uključene u izložbu smatrale smo referentnim točkama za ova područja.

04: Izložba je otvorena 1. svibnja. Kakva je bila recepcija?

Nataša: Prava recepcija još se nije dogodila, ali prve su reakcije vrlo pozitivne. Sami su umjetnici bili vrlo zadovoljni, kao i muzej. Jedna od naših želja, kada smo već radile u sustavu koji je imanentno neprijateljski prema formama samoorganizacije, bila je da vidimo kako možemo politički profitirati iz svega toga. Takva vrsta međunarodnih povezivanja na političkoj osnovi čini nam se izuzetno važnom i muzej nam je to omogućio. Na otvorenje izložbe stigli su predstavnici većine grupa i interna je šala bila da se dogodilo "bratstvo i jedinstvo ruskog i argentinskog naroda". Izložba je pokrenula neke dugoročne procese buduće suradnje.Zanimljivo je da su se na putovanjima tijekom priprema izložbe uspostavljale neke prirodne veze, otkrivale smo da smo razvili slične alate koje možemo podijeliti. Slično kao i kod nas, Argentina je proživjela velike socijalne traume čije će posljedice osjećati još nekoliko sljedećih generacija. Upravo zbog toga u tim se društvima događaju neki eksperimenti, ako ne u državnim strukturama, onda definitivno u izvaninstitucionalnim inicijativama.

04: Koje su grupe iz Hrvatske bile predstavljene na izložbi?

Sabina: Bilo nam je važno predstaviti neke povijesne primjere koji su u doba kada su se događali bili u intenzivnoj komunikaciji s međunarodnom scenom. Tako smo se odlučile za Gorgonu, koja je primjer ranih i izuzetno radikalnih početaka konceptualne prakse u nas. Grupu šestorice predstavili smo kroz njihove ulične "izložbe – akcije", te časopis *Maj 75* koji su

pokrenuli i na kojemu je surađivao velik broj umjetnika. Kao što smo već spomenule, jedan od motiva za izložbu bio je živ i važan trenutak koji se događa na nezavisnoj sceni. Stoga smo, razmišljajući koga uključiti od mlađe scene, odlučile predstaviti suradničku platformu u kojoj i same sudjelujemo, *Zagreb kulturni kapital Evrope 3000*. Predstavljajući tu platformu htjele smo predstaviti principe na kojima radimo. Za razliku od oficijelne scene koja je još uvijek zauzeta pitanjem nacionalnog identiteta, naša platforma zasniva se na suradnji, solidarnosti organizacija, interdisciplinarnosti i otvorenosti prema angažiranoj kulturnoj proizvodnji. I kao takva je partner za komunikaciju sa svijetom.

04: S obzirom na to da ste izabrale radikalne umjetničke prakse, kako ste ih uopće uspjele postaviti u prostoru koji je vrlo autoritaran i upravo suprotan onome što grupe rade? Nije li došlo do otupljivanja oštrice, sterilizacije...

Ana: Neka od temeljnih pitanja ove izložbe bila su – kako prakse koje su inicijalno vezane za različite lokalne kontekste i socijalni prostor prezentirati unutar muzejske bijele kocke i pritom izbjeći njezin neutralizirajući učinak i ulogu "prezentatora"? Kako i same kao kustoski kolektiv svojim aktivnostima težimo afirmirati emancipatorske i transformacijske potencijale grupnoga rada, pitanje se odnosilo i na to kako vlastite strategije inkorporirati u drugačijem kontekstu. Budući da Kassel unutar svijeta umjetnosti zauzima specifičnu poziciju - nesumnjivo centralnu, određenu spektaklom *Documente*, te s druge strane u razdobljima između dvaju *Documenti* i pomalo rubnu poziciju – od samog početka bilo je jasno da kontekst koji nas je zanimao ne možemo nasilno rekreirati. Umjesto toga krenule smo krajnje jednostavno, muzejski prostor i okvir djelovanja shvatile smo kao mogućnost da svakoj grupi, kolektivu, osobito ljudima s kojima smo ušle u nove produkcije, pružimo prostor vlastite samoprezentacije. Sam prostor muzeja pritom se koristio kao mjesto u kojemu određena znanja i prakse mogu biti sumirane i sučeljene. Ostavile smo također jedan prostor praznine, prostor slobodnog djelovanja, za koji mislimo da je bio jako važan. Ako govorimo o uspjehu izložbe, mislim da je uvelike ovisio upravo o tom "praznom", zapravo slobodnom prostoru u kojemu se puno toga dogodilo. Umjetnost koja je inicijalno vrlo kritična, možda nespojiva s takvom vrstom kooptiranja, ostala je dovoljno živa da taj sistem kritizira, vrlo konstruktivno, duhovito, oprečno.

Sabina: Trudile smo se da nikoga na ništa ne silimo, a poslije su nam ljudi rekli da im je to bilo jako važno. Nismo imale unaprijed zadanu ideju kako se pojedina grupa treba prezentirati. Pokušale smo sa svima što preciznije iskomunicirati cijeli taj kontekst i onda smo prepustile grupama da same odluče što od njihovih praksi može u tim okolnostima funkcionirati.

Ana: Zanimljive su i neke umjetničke *in promptu* intervencije, primjerice navela bih Grupo de Arte Callejero iz Buenos Airesa, koja je, shvativši da čuvari nemaju stolce, nego da cijelo vrijeme stoje, predložila da se u svaku prostoriju stavi po jedan stolac. U smislu implementiranja strategija i djelovanja u novom kontekstu, vrlo dragocjena konkretna i simbolička gesta.

Muzejski prostor i okvir djelovanja shvatile smo kao mogućnost da svakoj grupi, kolektivu, osobito ljudima s kojima smo ušle u nove produkcije, pružimo prostor vlastite samoprezentacije

04: Koliko u hrvatskom kontekstu postoji razumijevanje i prihvaćanje toga što radite? Kako se tretira izvaninstitucionalna scena, koliko je vrednovana?

Sabina: Postoje neka prepoznavanja zbog kojih smo zadovoljne. Jedan smo od rijetkih primjera kolektiva koji vodi galeriju. Tvrtka AGM, gradsko poduzeće koje upravlja i galerijom Nova, imala je razumijevanja za naše argumente. Direktor Janislav Šaban prvo nam je ponudio da samo jedna od nas vodi galeriju, ali je u komunikaciji s nama uvažio koliko je nama bitno da to radimo kao kolektiv. Veći dio naših programa financiraju državna i gradska tijela, što je isto neka vrsta prepoznavanja. Ipak, nama se čini da i nas, kao i slične udruge poput Multimedijalnog instituta, Drugog mora, Platforme 9,81, Centra za dramsku umjetnost, Art radionice Lazareti... tretiraju kao eksces. Nikoga ne zanima naša stabilnost. Osim toga, što se WHW-a tiče, izuzev prvobitne suradnje s Hrvatskim društvom likovnih umjetnika kada mu je ravnateljica bila Nevena Tudor, niti jedna druga institucija nas ne poziva na suradnju, a evo na suradnju nas poziva Kunsthalle Fridericianum...

Nataša: I pritom to nije nikakva vijest! Bili smo nešto po novinama, ali da je neka institucija napravila suradnju na toj razini, to bi bilo u Dnevniku, Globusu, Gloriji...

Ivet: Ipak, recepcija scene nešto se poboljšala, prvenstveno zbog uspjeha u inozemstvu i dovođenja brojnih stranih gostiju. Zna se da je glavni hrvatski kompleks – kompleks Europe, pa ako nas već cijene vani, to valjda znači da nešto vrijedimo...

Nataša: Da, za sitne pare radimo genijalne programe, ali problem je dugoročan. Kako promijeniti, redefinirati institucije?

04: Koliko u svijetu koji se globalizira na način unifikacije i hegemonizacije, radikalne umjetničke prakse postaju zamjena za emancipatorske društvene prakse ne-umjetničkoga tipa?

Nataša: Tim se pitanjem i sami umjetnici puno bave. Postoji prvotna, iskonska, stara transgresija koja služi kao uzor, a sve kasnije je već kooptirano od strane kapitala, i umjetnost u tome smislu igra "sumnjivu", ambivalentnu ulogu. S jedne strane jedini je prostor u kojemu su neke stvari moguće, a s druge strane postaje tor u kojemu se takve stvari događaju i nemaju nikakav odjek izvan tog uskog svijeta. Sa svakim novim projektom to se pitanje ponovno otvara. Ni mi na njega nemamo odgovor. Jedan model koji je posljednjih godina postao značajan, a razvio ga je kustos Charles Esche koji je o tome pričao i u Zagrebu, govori o "skromnim prijedlozima". Zadaća umjetnosti koju smatramo zanimljivom, potrebnom, vrijednom, jest da formulira "skromne prijedloge" koje ljudi mogu preuzeti i raditi nešto dalje s njima.

Zadaća umjetnosti koju smatramo zanimljivom, potrebnom, vrijednom, jest da formulira "skromne prijedloge" koje ljudi mogu preuzeti i raditi nešto dalje s njima

04: Gdje ste vi u svemu tome?

Nataša: Naša borba jest borba protiv neoliberalnog kapitalizma (smijeh), i za to da bi se naš rad drugačije vrednovao. Dio smo nove radničke klase intelektualaca, free-lancera, koji žive nezaštićeno, od danas do sutra, s premalo para, bez radnog vremena, godišnjih odmora, i svih onih radničkih prava za koja su se generacije naših roditelja izborile. ■●▼▲

19. MEĐUNARODNI FESTIVAL NOVOGA KAZALIŠTA

EUROKAZ — ko

Eurokazovska deviza šokiranja publike davno se isprala t vezanog uz seksualne konotacije tako i onoga vezanog uz nasilje, ipak mora ponuditi nešto više od

– Nositi teret težak devetnaest ljeta drukčijega kazališta s tendencijom traženja novoga, kako je pokazalo i ovogodišnje izdanje Eurokaza, nije nimalo jednostavno. Početak festivala, po riječima njegove umjetničke ravnateljice Gordane Vnuk, bio je obilježen emancipiranjem političkoga diskursa teatra šezdesetih i sedamdesetih godina 20. stoljeća s obiljem aktivističkih predstava i recidiva studentskoga kazališta. Devedesetih se godina eurokazovska strategija okreće konceptualnom pristupu, naglašenom formalizmu i primjeni *nove* tehnologije. No, desetljeće kasnije ta ista strateška matrica nagriza samu sebe. ***Novo kazalište* proizvelo je hrpu epigona koji se ponavljaju u istome, a zasićenje konceptualnim negativno se odrazilo na publiku koja se počela osipati.** Globalizacijski procesi usmjeravaju Europu propitivanju društvenih vrijednosti i multikulturalnim izazovima, što u kazalištu iziskuje propitivanje i transformacije postojećih kazališnih formi. Stoga se *inovacija u prostoru kazališnoga konzervatizma* ravnateljici i selektorici Eurokaza učinila pogodnim okvirom za prevrednovanje dosadašnjih smjernica. Međutim, iz uprizorenih ostvarenja razvidno je da su unutar odrednica *konzervativizma* anakronizmi zastupljeni u jednakoj mjeri kao i inovacije. Zatim, pojedine predstave neopravdano su se našle u okrilju konzervatizma, dok su druge jedva ispunjavale kriterije kazališnoga događanja (vrijeme i mjesto radnje, sudionike na sceni i publiku).

Eurokazovska deviza šokiranja publike davno se isprala te se osim ekscesa na sceni, kako onoga vezanog uz seksualne konotacije tako i onoga vezanog uz nasilje, što se oboje može pripisati izvedbi *U-biti* Labin Art Expressa, ipak mora ponuditi nešto više od *zabavljačke* indoktrinacije. Atakiranje na konzervativnost hrvatske kazališne sredine, na konzervativno shvaćanje gledatelja i neuko kritičko praćenje predstava, iz vanjske vizure nesudjelovanja u kontinuiranom

EUROKAZfestival
Zagreb, 22 — 30. lipnja 2005.

U ZAGREBU

nzervativna opcija

ɘ se osim ekscesa na sceni, kako onoga što se oboje može pripisati izvedbi *U-biti* Labin Art Expressa, *zabavljačke* indoktrinacije

— piše **Ivana Slunjski**
— foto **preuzeto od Eurokaza**

kreiranju unutar postojeće ekspresije državnoga aparata, više je nego pretenciozno. **Organizatori Eurokaza kao da zaboravljaju da se kazalište realizira u komunikaciji, za koju je recepcija gledatelja neizostavna.** Selektorska beskompromisnost dobrodošla je ukoliko cilja tek nešto malo iznad mogućnosti percepcije gledatelja jer je samo u tome slučaju poticajna i svrhovita. Predstaviti nekome nešto što ne može razumjeti i predbacivati mu/joj da to ne razumije zbog vlastite needuciranosti i zatvorenosti u sužene kazališne obzore, a pritom ne pridonositi njegovu/njezinu educiranju, čini se neutemeljeno. Kritički osvrti predstava izmještenih iz njihova uobičajenoga konteksta i nakratko premještenih u hrvatski kontekst, nastali promišljanjem čak i *neinformiranih* i *needuciranih* kritičara, zapravo su realan odraz naše kazališne situacije i hrvatske kulture uopće.

Odraz hrvatske (ne)kulture također je i medijska pretjeranost i svekoliko kvazisvetačko sablažnjavanje nad oralnom stimulacijom penisa viđenoj u spomenutoj izvedbi *U-biti*. Blasfemija toga čina kada je sve oko nas, od televizijskoga programa do časopisa i jumbo plakata, prezasićeno najrazličitijim oblicima pornografskih sadržaja, prije svega upućuje na sveopću društvenu hipokriziju. Što se tiče performativnosti scenskoga materijala *U-biti*, koji se, naime, bavi stvarnim ubojstvom jednoga Labinjana, **daleko je potrebnije postaviti pitanje podrazumijeva li kupnja ulaznica za kazališno događanje apsolutno pristajanje gledatelja na nasilje, i to ne samo u ulozi promatrača čina, nego i kao izravnih sudionika, odnosno žrtava nekontroliranih eskapada izvođača** (navest ću samo da se izvođačica Xena L. Županić pod vidljivim utjecajem opijata, bježeći od ne baš blagonaklonoga Deana Zahtile, strpoštala među publiku zabacujući noge za vrat jednome gledatelju). (Re)prezentacija nasilja uvijek je najjeftinije, a nažalost i najučinkovitije i najprisutnije sredstvo manipulacije, pa tako i kazališnoga obmanjivanja.

Čikaška skupina Goat Island s predstavom *Kada će procvasti rujanske ruže? Sinoć je to bila samo komedija*, kojoj je ovo bilo četvrto gostovanje na Eurokazu, suočila se s velikim nerazumijevanjem gledatelja. Za razliku od prethodnih gostovanja, ova je predstava u režiji Lin Hixon od gledatelja unaprijed zahtijevala ulaganje velikih napora u interpretaciju govorenih dijelova, prepoznavanje filmskih, pjevnih ili pisanih citata, scenskoga kretanja i znakovlja te gestualnoga kodificiranja. Začuđuje činjenica da se Goat Island u ovoj predstavi posvetio popravljanju pogrešaka i propusta učinjenih prvenstveno u američkoj prošlosti, u nastojanju da poboljšaju međuljudske odnose, a istodobno se ne otvaraju komunikaciji, nego se izoliraju u svijet vlastitih vizija.

EUROKAZfestival
Zagreb, 22 — 30. lipnja 2005.

Ne vidim zašto bi gledatelj/ica da bi moga/o/la pratiti predstavu i bar na nekome od interpretativnih slojeva proniknuti u njezina značenja nužno mora/o/la poznavati filozofske postavke Simone Weil, povijest nijemoga filma na razini upućenosti u replike Lilian Gish ili pak stihove pjesama Paula Celana. Doduše, sva objašnjenja polazišta, autorskih propitivanja, tijeka procesa i gradnje scenskoga tkiva, te refleksija predstave, mogli su se prostudirati u zadnja dva broja časopisa Frakcije u cijelosti posvećenih produkciji Goat Islanda, ali i opet nije jasno zašto je to potrebno.

Predstava *uPALERMU* talijanske skupine Sud Costa Occidentale i režiji Emme Dante, zadirući u zatvorene strukture tradicionalne sicilijanske obitelji sučeljava dvojnost između toga što oni jesu i slike kojom se žele prikazati drugima. Glumački izvrsno potkrijepljena karikaturalnost obitelji zadojene imperativima dobre reputacije, imovinskoga blagostanja i raskošne vanjštine, razotkriva se u punom svjetlu zavisti, podmetanja i vrijeđanja. Pokret zaleđen na putu između namjere i realizacije crpi se iz tijela kao spremišta generacijskih atavizama.

Seljačku operu **redatelja Béle Pintéra i skladatelja Benedeka Darvasa, uz izvrsnu predstavu** ***Jednom*** **belgijske autorice i osnivačice skupine Rosas Anne Terese De Keersmaeker, svrstala bih u vrh festivalske produkcije.** Govornim pjevom tumačena Bélina *Seljačka opera* nosi mnoga obilježja antičke tragedije među kojima je kao pokretač događanja najznačajnija objava saznanja o incestu, što u konačnici kulminira očevim ubojstvom sina. Instrumentalna narodna glazba proizišla iz barokne gudačke stvara specifičan amalgam tragičnog, humornog i satiričnog zvučnog okružja koje podupire nagle obrate u radnji potičući razvoj bogate emotivne skale izvođača. Predstava *Jednom* dosljedno je promišljen i intiman koreografski iskaz. Premda je istaknuta, strukturalno korištena emocionalnost glazbe Joan Baez bitna u koreografiji, nije riječ o autoričinim nostalgičnim reminiscencijama na šezdesete godine i melankoličnom posezanju u vlastitu zbirku sjećanja. Osobni razlozi koje Keersmaeker iznosi tiču se umjetničke osviještenosti i osjećaja dužnosti pružanja otpora društvenim represijama. Keersmaeker govori o spremnosti izlaganja same sebe, vlastite estetike, vlastitih ideja i vlastitoga tijela, o nužnosti zauzimanja aktivističkoga stava i u trenucima političke nemoći. **Nužnost djelovanja, pa i kada se čini da to što činimo ne nailazi na odjek, pojačava se napjevom Joan Baez:** ***Ne možemo birati kako ćemo ili kada umrijeti. Možemo odlučiti***

kako ćemo živjeti. Pokret se samoostvaruje kroz drskost subverzivnosti, u koreografiji čitljivoj iz neprestanoga zaustavljanja glazbene matrice, prekidanja sekvenca, lomljenja smjera ili ispitivalačkoga fokusiranja publike.

Za preostale dvije plesne predstave, *Telesquat* brazilske skupine Grupo de Rua de Niterói u koreografiji Bruna Beltraa te *Allegoria Stanza* koju potpisuje Abou Lagraa i izvodi francuska Compagnie La Baraka, karakteristično je miješanje uličnoga plesa sa suvremenim plesnim tehnikama. Zaprezanjem natjecateljskoga duha hip-hopa u teatraliziranu narativnost, Beltrao se odlučio obračunati sa suvremenim pošastima društva. No, opsjednutost medijem televizije, nedovoljno razrađena i potisnuta virtuoznošću plesačkoga umijeća, ostala je nekako *po strani*. Tematsko punjenje hip-hopa Lagraa u *Allegoria Stanza* zamjenjuje živim plesnjacima na pješčanim plažama, a njegov pristup ne nadilazi oprobane i frivolne recepture spotovskoga tipa. Paul D. Miller ili poznatiji kao DJ Spooky that Subliminal Kid u *Ponovnom rođenju jedne nacije* opredijelio se za remiksiranje Griffithova filma iz 1945. *Rođenje jedne nacije*. Preslagivanjem pojedinih dijelova filma za koji je poznato da neskriveno pokazuje Griffithova rasistička uvjerenja DJ Spooky nije, dakako, otkrio ništa nova niti se skoncentrirao na protunapad koji bi također neizbježno imao rasistički predznak. Umjesto toga društvenim se konstelacijama suprotstavlja sempliranjem snažnih ritmova različitih glazbenih pravaca hip-hopa i rapa u koje povremeno prodiru natruhe duhovne crnačke glazbe. S DJ Spookyjem nekako bih i završila osvrt na predloženi kazališni konzervatizam, do ponovnih dilema o opravdanosti selekcije i eurokazovske koncepcije, utemeljenosti ili poljuljanosti kriterija.

EUROKAZ festival
Zagreb, 22 — 30. lipnja 2005.

AFGANISTAN — od horsa do buzkašija

Što će ti sigurnost, kad već živ odlaziš iz Afganistana? Dok smo slijetali u zračnu luku, slušali smo megamiks hitova Abbe, a na svoju smo prtljagu čekali čak sat i pol. Zanima li vas multikulturno iskustvo, letite s Ariana Airlines. Ako ste pak u žurbi, nemojte!

— piše **Vid Jeraj**

Feljton nazvan Osovine dobra, pokrenut kako bi svratio pozornost na činjenicu da u bliskoistočnim zemljama, osim oružja i bombi, postoje i ljudi, u dosadašnja je tri nastavka obradio Iran, Irak i Siriju, a u svome posljednjemu izdanju bavi se Afganistanom. Zemljom "pustinja i planina" na razmeđu Bliskoga istoka i istočne Azije koju poznajemo po ratu, religijskoj diktaturi talibana, a i kao nekadašnju prćiju Usame Bin Ladena i vjerskog vođe mule Omara, koji su u njoj svim silama pokušavali uništiti tragove civilizacije stare 3.500 godina.

Prema izvješću UN-a, Afganistan je šesta najsiromašnija zemlja na svijetu. Naseljavaju je Paštunci i Tadžici, i drugi narodi, a okružuju je države Iran, Tadžekistan, Uzbekistan i Pakistan. Zahvaljujući takovom susjedstvu, Afganistan je multikulturna zemlja u kojoj glad, siromaštvo i velika nezaposlenost samo podcrtavaju sve negativne značajke konzervativnog i tradicionalnog istočnjačkog načina života. Stoga je cijeloj regiji potrebna sustavna pomoć u osposobljavanju prometnica i infrastrukture, budući da je loša povezanost te ogromne zemlje ujedno i problem koji sve ostale čini još većima.

Ekonomija zemlje zasniva se u potpunosti na kriminalu, zemlja je pretrpjela grozna razaranja, a sva su se kola povijesti slomila preko leđa Afganistanaca. Stručnjaci tvrde da je perestrojka, koja je dovela i do raspada SSSR-a, započela baš u Afganistanu, porazom i izbacivanjem sovjetskih trupa iz države.

Heroin

Svi junkieji ovoga svijeta smatraju da bi našli iskon i izvor svoje sreće i nesreće u pokrajinama Hilmand, Nangarhar i Badakšan, iz kojih je, prema podacima UNOCD-a, prošle godine izvezeno 4.200 metričkih tona opijuma – čak 87 posto svjetskih zaliha heroina! Talibani su kasnih devedesetih kontrolirali oko 90 posto teritorija u državi i znatno su povećali uzgajanje heroina, e da bi 2000. s proizvodnjom naglo prestali i krenuli obratnim smjerom – do danas nerazjašnjenog razloga – prema iskorjenjivanju uzgajanja opijuma. Tek su poslije svjetske velesile odlučile posredovati u Afganistanu, iako izvješća nevladinih organizacija govore o groznim kršenjima ljudskih prava otpočetka tog zloglasnog režima.

Spomenutim žitnicama ("heroinicama"?) Afganistana upravljaju dvije paravojske od po 20.000 i 25.000 naoružanih plaćenika, koje uglavnom rade što žele i na terenu surađuju s Pentagonom i CIA-om. Samo za usporedbu, i HV ima također 20.000 vojnika. S Karzaijevom vladom surađuju tek nominalno, usporavajući suradnju i stvarajući sumnje u napredak obnove Afganistana. Kako SAD nemaju jasnu političku strategiju oko Afganistana, stječe se dojam da je afganistanska službena politika rat protiv terorizma.

Talibanski režim

Novinar Ahmed Rašid, koji posljednjih dvadesetak godina živi i radi u Afganistanu, autor je dvaju knjiga značajnih za razumijevanje te regije – Džihad: *Uspon militantnog islama u srednjoj Aziji* i *Taliban: Militantni islam, nafta i fundamentalizam u srednjoj Aziji*. U potonjoj knjizi objašnjava uzroke nerazumljivo svirepe mržnje talibana prema ženama. Riječ "talibani" znači "učenici", a radi se o pokretu koji je isprva želio pročistiti i islamizirati cijelo društvo. U Afganistan su donijeli mir narodu koji su dva i pol desetljeća terorizirali mudžahedini.

Protiv žena su se okrenuli, objašnjava Rašid, "jer su svi oni dječaci i siročad koja je odrasla bez prisutnosti žena u kuranskim školama - *madrasama*. Stoga je moguće da nisu nikada ranije ni vidjeli žene, niti ikada bili s njima u dodiru. Mnogi od njih nisu ni imali žene kao članove obitelji u kojima su odrasli. Tako da je u njihovom slučaju riječ o življenju u svemuškom društvu, koje su pokušali uspostaviti u Afganistanu."

Edikti koje su donosili bili su skoro apsurdni, a kako su Afganistancima pamet dijelili "uvozni" talibani, ovi su se osjećali još više poniženima. Primjerice, narodu koji tradicionalno voli glazbu i pjesništvo branili su da puštaju zmajeve i slušaju kasete s glazbom, kao i ženama da hodaju u preglasnim klompama.

Asne Seierstad, norveška spisateljica i dopisnica s Kosova i iz Iraka, napisala je bestseler *Razglednica iz Kabula*. U njemu spominje kako su autohtoni Paštunci često vrlo liberalni prema vanjskom svijetu, a istovremeno vrlo okrutni prema svojim obiteljima. Taj je ambivalentni odnos i opisala u knjizi, zbog koje ju je njezin kabulski domaćin, koji je poslužio kao model za priču, tužio sudu.

"Trusno područje"
S područja koje strani analitičari zovu dolinom Fergane regrutira se većina članova paravojnih postrojbi koje huškaju islamski militanti. Tome je tako jer je oko 90 posto tamošnjeg stanovništva nezaposleno i bez ikakve sigurnosti preživljava od danas do sutra. Regija se sastoji od Područja sjeverozapadne granice (NWFP), Saveza administrativnih plemenskih zona (FATA), Baluhistana u Pakistanu, doline Fergane u Uzbekistanu i Seistana u Iranu.

Buzkaši
Afganistanski nacionalni sport zove se buzkaši i doslovno znači "hvatanje koze". Igra je detaljno snimljena u Stalloneovom akcijskom filmu Rambo 3. Dva su stupnja: "tudabaraj", koji je navodno lakši, i "karađaj". Igra počinje stavljanjem bezglave životinjske lešine usred kruga koji oblikuju natjecatelji na konjima. U tudabaraju je zadaća igrača pokupiti lešinu i optrčati krug u bilo kojem smjeru te vratiti lešinu na početno mjesto. U karađaju je zadaća optrčati s lešinom oko zastavice i donijeti je u označeno polje. Najbolji igrač dobiva titulu čapandaza, a smatra se da dotični stupa u punu snagu negdje s 40 godina. Nagrade dodjeljuje sponzor, a daju se novac, lijepi turbani i odjeća.
Osim buzkašija, masovno su popularni sportovi kupanje, nogomet i bejzbol. Nogomet se igra u parku Šahre Nawa, dok se na kupanje ide u četvrt Mikrorajon. Jedan posjetitelj svjedoči o kupanju u hladnoj i blatnoj vodi na dotičnom javnom kupalištu.

Ženske organizacije
Svi izvori odreda ističu kako su se prava žena u Afganistanu pogoršala nakon promjene vlasti. Stotine su tisuća žena koje su izgubile svoje privređivače u ratovima proteklih godina. Ključnu pomoć na terenu pruža organizacija RAWA, koja postoji još od ranih osamdesetih. Organizirale su demonstracije na sveučilištima i školama, potičući žene da prosvjeduju na svaki mogući način, a izdavale su i Pajam-e-Zan (Žensku poruku). U tijeku je i program rehabilitacije žena koje su se odale prostituciji ili su na to bile prisiljene. Djelovanje RAWA-e u Afganistanu usredotočeno je na pomoć ženama koje ugrožavaju fundamentalisti. Vode programe opismenjivanja djevojčica i dječaka, budući da su talibani dolaskom na vlast zabranili ženama rad, iako su one najbrojniji kadrovi u prosvjeti. U osam afganistanskih provincija RAWA ima raspoređene timove koji pomažu ženama koje si zbog siromaštva ne mogu priuštiti liječničku pomoć. Lani je u ugroženim područjima uspješno provedena akcija cijepljenja protiv dječje paralize. Pod direktnom paskom RAWA-e nalazi se mreža malih seoskih obrtničkih radnji kojima žene kroz razmjenu dobara mogu lakše doći do namirnica potrebnih za prehranu svojih obitelji.

Kao glavni zalog za budućnost smatraju da trebaju poticati daljnju naobrazbu žena i djece; provesti tečajeve informatičke pismenosti na područjima gdje je dostupan Internet; uvesti tečajeve engleskog u školski program; poučiti udovice trgovini kako bi se lakše asimilirale u društvo; pokrenuti izdavanje periodičkih izdanja; prevesti na paštu i daro ključne naslove kurentne literature; te uspostaviti Mininu knjižnicu u svakom većem gradu u državi, u čast utemeljiteljice Mine, koju su s još dvije pomoćnice 1987. ubili agenti tajne službe KHAD-a.

Kabul/Qabul
Prijestolnica Kabul nalazi se na 1800 metara nadmorske visine i jedna je od najviših na svijetu. Kako je to grad preko kojega se dijeli financijska pomoć Zapada, tu živi i najviše Zapadnjaka. Kao razglednicu iz Kabula, strane TV-postaje najčešće snimaju slike zapadnog dijela grada, koji je u potpunosti sravnjen sa zemljom.

Najljepšim se dijelom grada smatraju Baburovi vrtovi, bivši carski park prvog mogulskog cara, sagrađeni u 16. stoljeću. Zadržali su originalni izgled od samih početaka. U kabulskom zoološkom vrtu najpopularnija je životinja bio jednooki lav Mardžan, koji je uginuo nakon 38 godina. Oko je izgubio za vrijeme rata s talibanima jer se vrt nalazio na prvoj liniji obrane. Jedan je taliban pao u njegov kavez, a izgladnjeli ga je Mardžan pojeo. Sljedeći ga je dan osakatio brat poginulog talibana.

Gostoprimstvo
Novinar Edward Girardet, autor priručnika za preživljavanje u Afganistanu, piše kako je usprkos velikoj gladi koja vlada zemljom, narod sačuvao velikodušnost i plemenitost. Ali da su takvi i u izbjeglištvu, to je već neobično. Girardet navodi podatak da je posjetio prijatelja koji je bio u izbjeglištvu. Kada se drugi dan boravka već pročulo da je Girardet u posjeti, gosta je obišla i cijela šira obitelj. Spravljena je

velika gozba od riže, piletine, okre, krumpira, grožđa i lubenice, uz koje se posluživalo repete zelenog čaja svaki put kad bi tko naišao. Girardet navodi da su domaćice u jednom krugu natočile šalica za čak 30 osoba! Usput ističe da su Afganistanci redom iskusni brdski ratnici koji žive vrlo sirovim životom. Čajane se zovu "chai kana", a u njima se uz zeleni čaj poslužuju biskviti i naan, komadići duguljastog kruha.

Aviopromet
Od uspostave Karzaijeve vlade, radi i tvrtka Ariana Afhan Airlines, koja ima veze iz Kabula do Frankfurta, Dubaija, Islamabada i Delhija, uz manje lokalno-regionalne tvrtke poput PIA-e i Mahana. Jedan se putnik na nekome forumu požalio kako nije bilo nikakvih sigurnosnih uvjeta, primijetivši ironično: "Što će ti sigurnost, kad već živ odlaziš iz Afganistana? Dok smo slijetali, slušali smo megamiks hitova Abbe, a na podjelu prtljage čekali smo sat i pol. Zanima li vas multikulturno iskustvo, letite Arianom. Ako ste pak u žurbi, nemojte!"

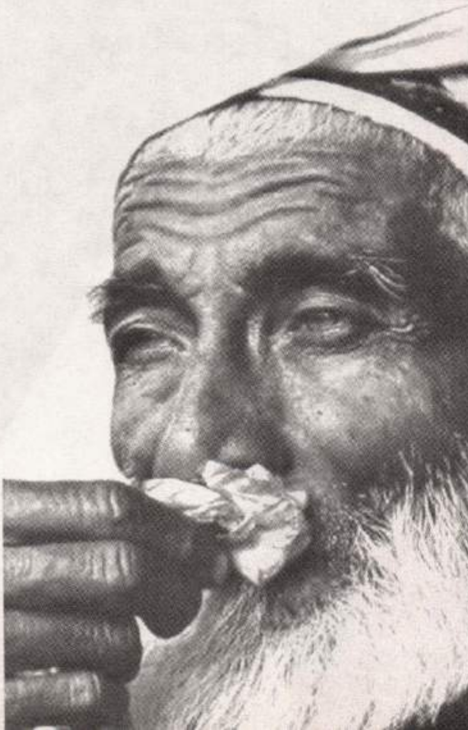
Autoritet
Nije neobično da se ulice zovu po još živim ljudima. Aktivisti ARO-ova humanitarnog tima navode primjer Vakila Samada, vođe područja u Pagmanu, četvrti Kabula, po kojemu se zove jedna tamošnja ulica.

Nuristan — zemlja svjetlosti
Najsiromašnija afganistanska provincija nalazi se na istoku zemlje, odnosno južnim obroncima Hindukuša, a takva je zbog potpune odsutnosti prometnica. Stoga su najveći problemi zdravlje, siromaštvo i nezaposlenost. U njoj vlast još uvijek obnašaju Vijeća zajednice, koja vode "šure", vođe koji se o svemu savjetuju s ljudima i onda donose odluke. Kako se u Nuristanu ništa nije događalo, nisu imali gospodare rata, nije bilo ratovanja, a ni većih sukoba, njegov upravitelj Muhamed Tarimi svjedoči kako čak ni ministri u Kabulu često ne znaju da Nuristan uopće postoji.

Kao budućnost pokrajine vidi potencijal u obnavljanju turizma, i to penjanja, putovanja, raftinga, pecanja i gledanja ptica, dok bi se zimi moglo i skijati. U dogovoru s ministarstvima turizma, informiranja i kulture, planiraju se pokrenuti velika ulaganja.

Ustad Farida Mašvaš
Afganistanska pjevačica koja živi u egzilu članica je generacije šezdesetih i sedamdesetih, koje se u Afganistanu smatraju zlatnim dobom glazbe. Vrijeme je to etera Radio Afganistana i kulturnog zenita Kabula. Radio je srušio mnoge tabue, poput onih da su pjevačice predodređene za bavljenje prostitucijom. Titulu učitelja ("ustad") stekla je nakon što je naučila pjevati indijsku klasičnu glazbu, a dobila ju je 1977. od ministra kulture. Pratio ju je mali sastav – jedan glazbenik na harmoniju i dvojica braće Mahmud na tablama. Potonji su 1978. bili na turneji po SAD-u.

Mašvaš je 1991. pobjegla u Pakistan; tih se godina skrivala pred mudžahedinima, agentima tajne policije i pripadnicima zaraćenih strana. Kasnije je prebjegla u Kaliforniju, otkuda žalosno zaključuje da više nema starih učitelja koji bi poučili generacije što dolaze. Na europskoj turneji iz 2001. snimila je live CD Mahwash Radio Kaboul, a često nastupa i s ansamblom Kabul, grupom mladih glazbenika koji njeguju glazbenu baštinu svoga naroda. Dotični se repertoar sastoji od uglazbljenih klasičnih pjesama na jeziku dari, koji imaju strukturu kao i klasične rage, s ritmovima koji podsjećaju na ritmove table i sjevernoafričke derbuke. Ustad Farida Mašvaš dobitnica je nagrade u kategoriji world-musica koju dodjeljuje BBC.

この包装は、リサイクルしや
すい材料を使用していま
This megazine uses
recyclable materials
この包装は、リサイクルしや
すい材料を使用していま
This megazine uses
recyclable materials
この包装は、リサイクルしや
すい材料を使用していま
This megazine uses
recyclable materials
この包装は、リサイクルしや

Jeste li danas već spasili Zemlju?

— piše **Miroslav Zec**

Opsesivno recikliram; zatrpan sam novinama, iz ormara mi ispadaju PET boce, staklenke perem pa gomilam, toaletni papir presavijam... Stara navika, još sam bio mali kada me žešće oprala zaštita okoliša (kakvog li defektnog djeteta). Klanjam se svetom 3R načelu — recycle, reduce and reuse (recikliraj, reduciraj i ponovo koristi). Biram tako cijeli život veća pakiranja da bude manje otpada, tražim one žute kontejnere za plastiku, osjećam se sjebano kada moram list papira baciti u obično smeće. **Temeljito sam popušio jednu od većih laži potrošačkog društva — spasit ćeš zemlju, životinje i okoliš budeš li dovoljno obziran s otpadom.**

Zgnječi karton od mlijeka, izravnaj ga do kraja, skači po njemu kao manijak i učinio si pravu stvar — spljošteni otpad skoro da i ne postoji. Ne bacaj papir u smeće, pa ćeš sačuvati stabla. Pa onda neko zeleno sranje na ambalaži, nasmijana zemaljska kugla, Ohne CFC i Ozone friendly, pa ona kreatura što baca u koš (bez toga ne bismo ni znali da ambalaža ide u smeće), pa kaže — nije testirano na životinjama... Sve skupa evocira prizor iz pamfleta Jehovinih svjedoka — ližu se janje i lav, druže se bijela obitelj i crna obitelj (u pamfletima nikada miješana, dokazano na preko sto primjeraka Kule stražara i Probudite se), a svi super sretni i dosadni u sintetičko-idiličnom ambijentu... Tako je malo odricanja potrebno.

Kupuj biorazgradive kondome, rizle od konopljine celuloze... Jesu li apaurinima koje gutaš prije tebe šlagirali čimpanze? Ne šmrči kokain jer tako sudjeluješ u uništavanju kišnih šuma, bacaj šprice u za to predviđen prostor... **Ideja odgovornog potrošača suštinska je laž, oksimoron, a najveća je laž od svih — 3R načelo.**

Neki je William Stanley Jevons 1865. godine u svojoj knjizi The Coal Question prvi opisao paradoksalnu pojavu u iskorištavanju resursa. Onda su pojavu nazvali Jevonsov paradoks. A Jevonsov paradoks kaže kako će se, **kada se uslijed tehnološkog usavršavanja poveća učinkovitost iskorištavanja nekog resursa, ukupna potrošnja istog resursa zapravo povećati, a ne smanjiti.** Jevons je to opisao imajući na umu potrošnju ugljena na početku industrijske revolucije, ali u potrošačkom društvu princip je univerzalan. Smanji cijenu resursa i upotreba će postati pretjerana, bahata, suluda... Recikliraj ambalažu i uskoro će je biti suludo puno. Zgazi, sabij tetrapak i stat će više otpada na deponij — ako si dovoljno glup da vjeruješ da si riješio problem time što si odgodio trenutak kada će postati očit, zaslužuješ medalju za glupost. I, naravno, kraljica laži — ponovno koristi. Princip koji se destimulira na svakom koraku; sjeća li se tko vremena kada su sva pića bila u staklenoj, uglavnom povratnoj ambalaži? Baš i ne, a prošlo je manje od dvadeset godina da smo prvi put vidjeli PET bocu na ovim prostorima.

Zapravo je uništenje okoliša učinkovitiji način zaštite zemaljske kugle od kozmetičkih konzervacijskih zahvata. Učini problem očitim; posijeci stablo, nasuči kita, gongaj se freonom, ubij dupina, nahuškaj pandu na kondora, pojebi crnonogog tvora, testiraj ciklon B na čimpanzama! **3R — RAZVALI, RADIKALIZIRAJ, pokreni REVOLUCIJU!!!**

Jebiga, ja sam ipak pretemeljito popušio cijeli koncept zaštite okoliša... Odoh, skupilo mi se baterija, pa tražim poseban kontejner... odgovorni potrošač to the rescue... yeah ;(

ZMAG na vjetru i suncu, u ulju i permakulturi, od ljudi ljudima, od raje za raju

TO JE ZA
POSTAJE

Pisati o ZMAG-u (Zelenoj mreži aktivističkih grupa), maloj družini koja nešto prtlja po vjetru i suncu, uljima i permakulturi, nemoguće je pisati odvojeno. Nama je to tako isprepleteno da se često uhvatimo kako u istom razgovoru spominjemo sve to, zajedno s psovanjem onog Busha, raspravom o rodnim pitanjima, razgovorima o tetama i tetanima, Svjetskoj banci, videoaktivizmu i Matkovoj opsesiji Makita alatima – to je ovaj lik na magarcu koji je prije kojih nešto godina pokrenuo cijelu priču Reciklirano imanje, pa je nastao ZMAG i onda smo mi skužili kako nam sve to neće biti samo mjesto za cuganje i brijanje na punk pjesme. Doduše, ostalo je i jedno i drugo, ali je došlo i toliko toga o čemu smo nekada samo sanjali uz cugu i punk pjesme. **Danas je na vrhuncu uživancije kada si kroz akcije utvaramo da smo prava eko-gerila koja nudi konkretna rješenja i prakse za ljude.** Od ljudi ljudima. Od raje za raju. A opet, full smo mali. Ima dana kada smo si tako grdi, neučinkoviti, kaotični i niškoristi da nemremo vjerovati kako uopće išta dobro radimo. Full smo mali, i još se uvijek brdo učimo i ispravljamo greške. I to je OK, jer smo full mali.

Nekako ZMAG do danas funkcionira po principu – kaosom do energije. Energija je najvažnija stvar na koju brijemo. Zanima nas kako se troši energija, tko je proizvodi, tko zbog nje ubija, kako možemo štedjeti, kako je možemo proizvesti... A opet, nevjerojatno je kako nam je najvažnija energija ona između ljudi. Baš na povratku iz Bala, sa zadnjeg postavljanja malih održivih energetskih sustava, zaključili smo kako unatoč našoj opsesiji tako uzbudljivim i seksi stvarima kao što su pasivne solarne kuće, kompostni WC-i, gradnja auto-gumama, izoliranje mješavinom slame-gline-piljevine, mogućnost kvara na kuglageru od vjetrenjačice i slično, kada bi se u ovome trenutku raspalo ili razišlo nekoliko nas koji guraju cijelu priču, ne bismo bili opsesivni s gore navedenim slasticama s nekim drugim ljudima. Bar ne u neko bliže vrijeme. **Time hoću reći koliko je važna energija između ljudi.** I zato se mi jako volemo. To popriličnó otežava ulazak ljudi sa strane, iako je to nešto što najviše želimo. Skužili smo da se ponašamo kao zajednica i prije nego što smo to postali na konkretnom mjestu, u nekom prostoru. Funkcioniramo kao zajednica po brizi jednih za druge, ljubavi i svađama, strahovima i nadanjima, raspravama i zezanju, i po energiji koja frca između nas. I između toga frcanja nađe se nešto vremena i šljakanja i za energiju koja je manje važna, ali isto važna, jer nam može uljepšati živote. Dapače, korištenjem te energije poboljšavamo i živote drugih ljudi. Pa ti to dođe na jedan fini krug.

Vjetar i sunce naše pajde

Od početka Imanja i ZMAG-a maštamo o korištenju obnovljivih izvora energije, ali nismo baš puno znali o svemu, osim u teoriji. Tu su nam pomogli Tehnoelektro d.o.o. iz Samobora s malim vjetrenjačama i Solaris d.o.o iz Novigrada sa

ŠTO NERGIJA!

Zanima nas kako se troši energija, tko je proizvodi, tko zbog nje ubija, kako možemo štedjeti, kako je možemo proizvesti... A opet, nevjerojatno je kako nam je najvažnija energija ona između ljudi

piše **Dražen Šimleša**

solarnim panelima. Preko samo jednog maila i telefonskog razgovora ekipa iz Solarisa odlučila nam je podržati projekte s brutalnim popustima zbog kojih nekada pomislimo – koji je ovima?

Uvijek ljudima savjetujemo da kombiniraju izvore energije. Sustavi koje postavljamo unutar ove priče nisu dovoljni za potpunu energetsku nezavisnost, kako obično trošimo energiju. Dovoljni su za zadovoljavanje svih osnovnih potreba (struja, kompjutori, mali kućanski aparati i alati, frižideri na 12V, radio, TV...). Eeeee, da nam je netko prije godinu dana rekao da ćemo biti u stanju samostalno ljudima postavljati male vjetrenjače i solarne panele, sami proizvoditi petmetarske stupove za male vjetrenjače i postati praktičari za svu tu silnu i zanimljivu priču...

Kasnije smo dobili još projekata na tu temu i opskrbili još više mjesta, a neutaživa je naša glad, pa tražimo i dalje nove mogućnosti.

Z.M.A.G.

Nismo dio hakersko-aktivističke medijske scene, ali obožavamo CC spiku i jednoj smo udruzi dali cijeli projekt, koji su poslije i dobili, te smo radili s njima kao tehnička pomoć. Želja nam je da u svakoj regiji postoji lokalna udruga ili grupa ljudi koji sami mogu sve to hendlati, a ne da sve ovisi o Zagrebu, iako mi nemamo ništa protiv putovanja i druženja. Ali bolje je kada se znanje i vještine šire i decentraliziraju.

Bruno iz ZMAG-a u međuvremenu je, iako se u slobodno vrijeme doima kao macan koji bubnjira u Tigrovoj masti, postao pravi macan u energetici. Gledati ga kako postavlja i spaja užitak je za umorne oči i melem za ranjenu dušu. Budući da nam je pravo krenulo s ovim, sada ga pokušavamo nekako prebaciti do Walesa da nauči proizvoditi još jače vjetrenjače, pa ako netko ide u tom smjeru, a ima mjesta u koferu ili na biciklu, neka ga povede.

Inače, kada se sve spoji i digne, trenutak kada se vjetrenjača počne vrtjeti – predobar je. **Gledati vjetrenjaču kako se vrti mirno i tiho, i kako joj vrckavi rep pleše i lovi vjetar, stvarno je ludo. Možemo reći kako je mala vjetrenjača jedno od rijetkih bića za koje je OK da se okreće kako vjetar puše. Ja uvijek kada je postavimo i dignemo skačem i divljam i pjevam: pak smo ga zmagali, zmagali, zmagali... ko neki ludi navijač. I, ono, skoro da će mi suza kanut.** Onda mi obično Bruno kaže da ne brijem patetiku. Onda ja sjednem na kamen ili štogod i samo je gledam, a ona me hipnotizira i zaokupi. A ja samo buljim i buljim ko tele u šarena vrata. I smijem se sretan....

Namaži me uljem, pa ocijedi u rezervoar

Kako bismo osigurali potpunu energetsku nezavisnost na Recikliranom imanju, neovisno od malih vjetrenjača i solarnih panela glavninu energije osiguravat će generator koji radi na jestiva ulja. No, uljane kulture (uljana repica, suncokret...) mogu se koristiti i kao gorivo za naša vozila. **Prije nekih godinu dana napravili smo eksperimentalno jednu flašicu bio-dizela, tek toliko da probamo i pokažemo možemo li to napraviti. I dobili smo ga.** Dobili smo ga u tada Bruninom dnevnom boravku i znate onu foru – djeco, ne raditi to kod kuće... Ovdje vrijedi. Za proizvodnju bio-dizela koriste se opake kemikalije i nije baš dobra ideja raditi to doma. Onda smo našli Johna Nicholsona, inicijatora kooperative Bio-Power UK, koji nam je u došao u Zagreb krajem svibnja i održao radionicu proizvodnje baš bio-goriva koje možete raditi u svojoj kuhinji bez straha da ćete si u ime energetske revolucije dići kuću u zrak. Rekao sam na početku kako su najvažniji ljudi. John nas je full skužio i, štono bi se reklo, puko ko viršla. Koliko smo mi njemu bili zahvalni što nas je naučio, kako je rekao na radionici, o "best kept secret on the world", toliko je on nama bio zahvalan na toj našoj "kaotičnoj i nesputanoj energiji" i objašnjavao nam koliko smo mi njega naučili i pokazali mu što je vrijedno u životu. Mi smo si prvo mislili – ma, u redu je, rođo, samo ti brij, ali bio je uporan, pa znate kako popustite nakon nekog vremena kada vas netko hvali i hvali, a vi se crvenite i, kao, joj, pa nemojte, pa vi, laskavče, i tako to. **Ma, zapravo želim reći kako upornom komunikacijom i potragom možete naići na divne ljude. John Nicholson je samo takav prekrasan lik,** i na kraju je, osjetivši nas, sva naša nadanja i strahove, želje i žudnje, snove i šljaku, odlučio odbiti sitni dogovoreni honorar. Dapače, pred rastanak je odbio uzeti i novac za putne troškove. Ekipa s radionice u Zagrebu skupila je lovu za skoro sve troškove hrane u ZG-u, a razliku, kao i kasniji boravak u Motovunu, pokrio je ZMAG iz crnoga fonda.

Do viđenja, dragi prijatelju, sigurno ćemo se sresti s mirisom roštilja iz guzica naših tijela, al bome i iz naših vozila. Dakle, Johna smo za nagradu i kao gestu zahvalnosti poveli na Svjetski permakulturni kongres.

Šlag — Svjetski permakulturni kongres, Motovun

E tako, u Motovun smo krenuli s mirisom prženih krumpirića i pohanih oslića jer smo odmah na radionici proizveli bio-gorivo. Bili smo totalno ponosni

kao nikada do tada. **Kočoperenje je poprimalo razine one eko-gerile kojoj tako često težimo. Prošli smo mnogo toga u aktivističkom svijetu, od direktnih akcija do peticija, od prosvjeda do kampanja, i radit ćemo to i dalje jer je vrijedno i potrebno. Ali neopisiv je osjećaj koji imate kada se vozite, i znadete da nemate nafte u rezervoaru, a u glavi bruji i prži — Bushu, popuši nam ga** (ispričavam se unaprijed za moguće sumnje u pretjerano muškarenje, ali jasno je svakom dobronamjernom i svakoj dobronamjernoj kako mislim figurativno). Količina sreće i radosti u kombiju mogla se skupljati u kubicima, a pogledi su nam se stalno susretali u nevjerici da je to fakat stvarno. Stanemo na pumpu da kupimo smećarske gricke i zanimacije i lik pita "jeste imali benzin?", a mi šeretski "da imali, stari – proizveli ga, proizveli". I onda dalje, mašemo šumama dok prolazimo Gorski kotar i pjevamo "rastite, drage šumice, rastite slobodno". Totalno ludilo i transčina. Dakle, to je bio naš put Zagreb – Motovun. Baš smo brijali ZMAG kick ass.

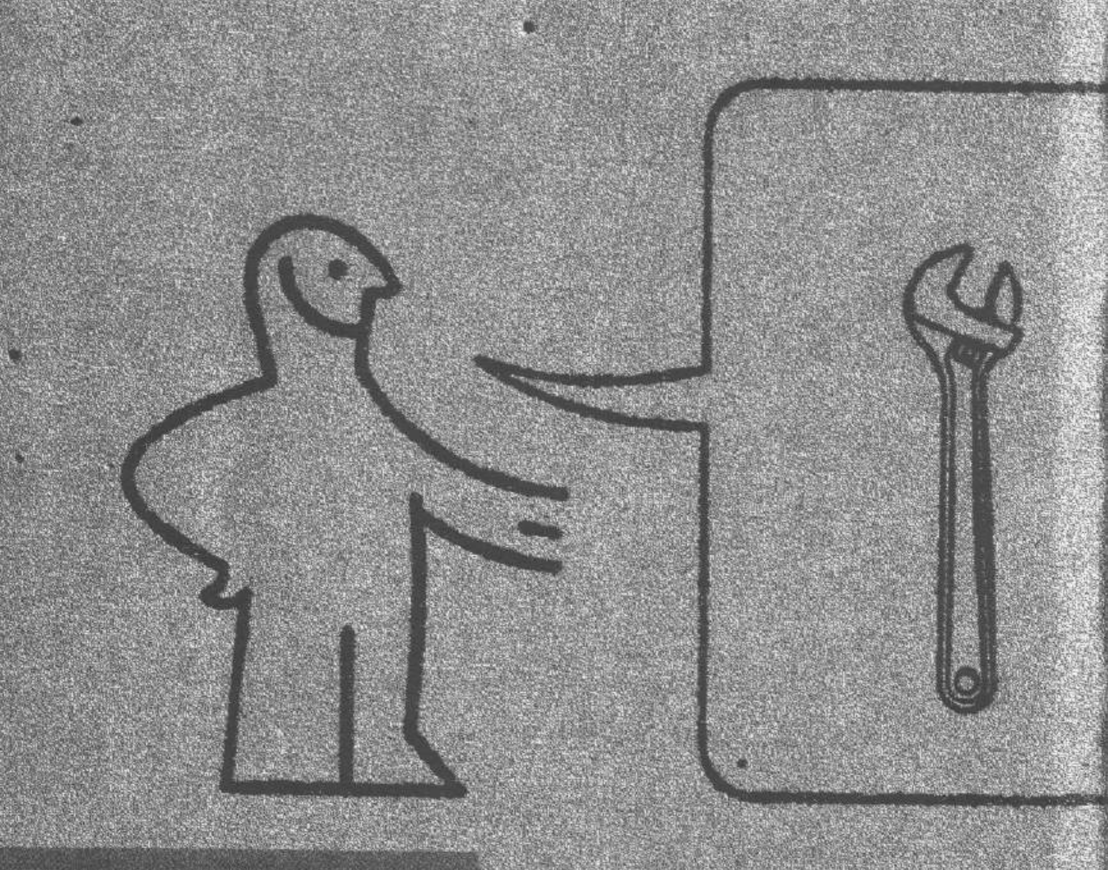
No, dobro, kongres je bio baš ono krajnji udar inspiracije i dobrih ljudi. Mi nikada nismo organizirali takvu stvar i brinuli se za preko 100 ljudi, koliko ih se tada muvalo po Motovunu. Šljakali smo ko ludi, ideš zadnji spavati, dižeš se prvi i takvi su događaji jedni od onih misterija kako čovjek može normalno funkcionirati uz žestoko rasturanje od deset dana. Svjetski permakulturni kongres nije bio održan devet godina i bila je velika odgovornost da sve bude fino i da svi budu zadovoljni. ZMAG to nikada ne bi mogao sam, nemamo ljudi, iskustva i snage za to. Uz glavnog organizatora, European Institute of Permakulture iz Danske, ogromna pomoć i najveća zasluga za to što je sve prošlo super ide udruzi Bio-Istra koja je bila lokalni partner i podnijela najveći teret organiziranja logistike i svega potrebnoga, a dobili smo pomoć i od Kneje iz Čakovca. U Motovun je došlo toliko zanimljivih ljudi iz cijelog svijeta da ih jednostavno nisi mogao sve upoznati. **Ali je dobro primiti inspiraciju i energiju od ljudi koji manje pričaju, a više rade.** Totalno te napune priče iz Brazila u kojemu permakulturni projekti spašavaju šume i grade škole za siromašne, kada čuješ da u suhom Jordanu ekipa pomoću permakulturnih principa proizvodi gljive, kada ljudi u

Nepalu stiješnjeni između lude vladine vojske i ludih gerila i mafijaša spajaju mirovni aktivizam s permakulturom, kada vidiš permakulturni projekt Rainbow Farm na Novom Zelandu u koji je uloženo manje love nego što se kod nas potroši na ružne i neefikasne kuće.

Nakon kongresa, na red je došla konferencija koja je više bila okrenuta lokalnim grupama i permakulturnim inicijativama, pa je došlo više ljudi iz Hrvatske da se upoznaju s permakulturom i poboljšaju suradnju. Završili smo uobičajenom permakulturnom feštom. Nama je na kraju posebno bilo drago što su se pojavile nove priče u Istri i lijepa imanja koja bi htjela surađivati sa ZMAG-om.

Sve ovo ludilo i prava šljaka uz brdo zasluženih osmijeha događali su se u petom i šestom mjesecu. To je zato što postoji energija. Toliko je toga još za naučiti i poboljšati u našem radu i, naravno, u frcanju energije. Toga smo svi svjesni i svjesne. No, nije loše znati da šabani koji do prije četiri godine nisu niti kuću znali točno izmjeriti, pa su napravili temelje kraće od kuće (što će zasigurno ući na top listu idiotskih aktivističkih poteza u Hrvatskoj, a vjerojatno i šire), danas ipak nešto rade, zajedno sa svim ljudima koji nas žele. Upravo zbog takvog svibnja i lipnja dajemo otkaz svim putovanjima u srpnju i odlazimo malo raditi za se, na naše imanje na kojemu je trava narasla da se možeš igrati skrivača. Očekuje nas daljnje dizanje našeg permakulturnog imanja kojemu smo ovoga proljeća sigurno nedostajali. Ma, vrijedi i obrnuto jer je Vukomerić naša baza, mjesto koje volimo i gdje ćemo živjeti. Dakle, u sedmom mjesecu nas nećete puno viđati. Sve do polovine osmog mjeseca i Free Spirit festivala na Cresu. A opet, znate gdje nas možete naći jer nama ruka-dvije više uvijek dobro dođu. Možete ponijeti i ulja...

MINI-
INTEREST
TO YOU...
AND MAXI-
MONEY TO
Kilter Coke

...a potom i zatvarače na bocama Pepsija, Spritea...

Coca-Cola, Pepsi i slični proizvođači škodljivih bezalkoholnih pića često organiziraju nagradne igre u kojima nagradu donosi zatvarač na čijoj se donjoj strani nalazi određena riječ ili znak.

U zadnjoj nagradnoj igri te vrste organiziranoj u našim krajevima bilo je moguće osvojiti ulaznicu za koncert olinjale skupine glazbenika. Nagrade, dakle, same po sebi i nisu nešto, ali daju dobru priliku za upražnjavanje reality hackinga.

Pepsi u suradnji s Appleom na ovaj način dijeli kodove za iTunes – servis za legalni download glazbe putem Interneta. Kako ovaj servis ne funkcionira u Hrvatskoj, nema šanse da na ovaj način nešto dobijete. Ako se, međutim, zateknete u inozemstvu, eto dobre prilike da štreberima pokvarite zabavu.

Jedan od načina da očitate kôd jest da okrenete bocu pod kutom od otprilike 25 stupnjeva i pogledate sa stražnje strane oznaku pod čepom. Pritom se možete okoristiti i dobrobitima nove tehnologije te snimiti kôd kamerom ugrađenom u mobitel. Ovaj sistem navodno funkcionira s bocama Pepsija, ali ne i Coca-Cole.

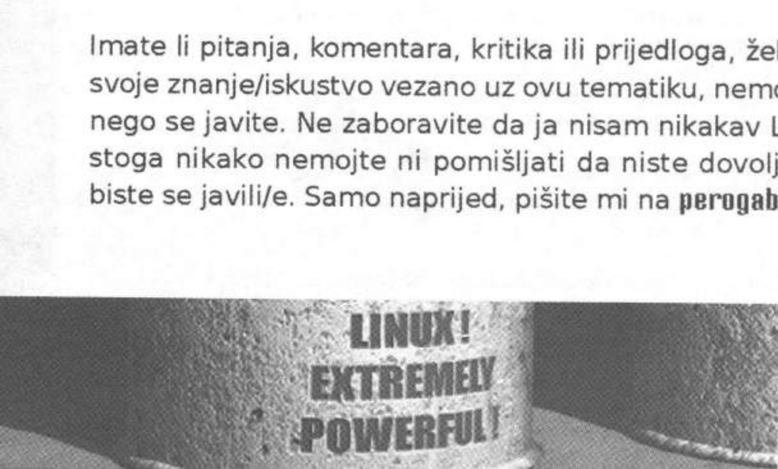
Drugi način da pročitate kôd jest iskorištavanje refleksije. Dovoljno je na čep prisloniti dobru baterijsku lampu i očitati kôd koji se reflektira na površini tekućine.

Refleksiju je nešto teže iskoristiti kod Spritea, koji je proziran. U ovome slučaju pokušajte bocu okrenuti naopačke i osvijetliti s donje strane.

Drage čitateljice i dragi čitatelji, i u ovome broju nastavljamo s rubrikom vezanom uz otvoreni kôd (Open source) i slobodan softver (Free software). Njezin je cilj da educira, kako o programima, tako i o vrijednostima Open source/Free software zajednice te da praktičnim savjetima potakne i olakša upotrebu slobodnog softvera ljudima koji na tome području baš i nemaju velikoga iskustva ili ga nemaju uopće.

Imate li pitanja, komentara, kritika ili prijedloga, želite li podijeliti svoje znanje/iskustvo vezano uz ovu tematiku, nemojte se sramiti, nego se javite. Ne zaboravite da ja nisam nikakav Linux guru, pa stoga nikako nemojte ni pomišljati da niste dovoljno stručni da biste se javili/e. Samo naprijed, pišite mi na **perogabud@zamir.net.**

KORISNI LINKOVI
http://howto.linux.org.ba/howto/
http://faq.linux.hr
http://howto.linux.org.ba/howto/
http://www.iskon.biz/podrska/up

NEKOLIKO PRAKTIČNIH SAVJETA

— piše **Pero Gabud**

Nakon instalacije GNU/Linux distribucije, mnogi često odustaju, budući da nikako ne mogu podesiti konekciju na Internet ili ne znaju kako učiniti vidljivim CD-ROM, neku particiju hard diska, floppy i slično.

Prvi veći problem najčešće predstavlja sam modem. Imate li interni (ugrađeni) modem, on je često winmodem. To znači da mu za njegov rad treba operativni sustav Window$, koji sadrži drajvere za taj modem. Neki su proizvođači modema odlučili napraviti Linux drajvere za svoje modeme, koji su besplatni, ali nisu slobodni niti otvorenog kôda. Postoje i drajveri otvorenog kôda, koji su, nažalost, u beta ili alpha fazi upravo zbog toga jer proizvođači modema ne žele otkriti njihove specifikacije. Imate li novije računalo, vjerojatno ćete moći riješiti problem modema pomoću drajvera, ali vam osobno savjetujem **kupnju externog** (vanjskog) **modema** po cijeni od dvjestotinjak kuna. Riješit će vas muka, a imat ćete i dobar modem.

Da biste podesili konekciju na Internet u grafičkom sučelju, potrebno je pokrenuti KPPP ili Dial Up (za modem) ili ADSL/PPPOE koji se nalaze unutar Internet ili Network izbornika u START izborniku. Ukoliko konfigurirate modem, kao device trebate izabrati */dev/tty/S0* ili */dev/tty/S1*, ovisno na koji port vam je spojen modem. Kada ste unijeli sve podatke, pritisnite Query modem da vidite hoće li ga GNU/Linux prepoznati. Ako ga ne prepoznaje, promijenite device i trebalo bi raditi. Konfiguracija za ISDN i DSL također je lagana i samo trebate pratiti upute.

Dodaj me

Sljedeći "problem" koji se javlja jest taj da na desktopu nema ikone za CD-ROM niti ikone My Computer kao u Window$ima, gdje možete pristupati CD-ROMu, disketnom pogonu i slično. Nekima se to čini nerješivim problemom, pa vrlo brzo odustanu od korištenja GNU/Linuxa. No, stvar je zapravo vrlo jednostavna. Trebate samo dodati CD-ROM, floppy, particiju ili što vam je već potrebno. Postoje dvije mogućnosti: jedna je da to obavite u grafičkom sučelju, a druga da to obavite iz konzole. U grafičkom sučelju kliknete desnom tipkom miša na Desktop, odaberete NEW i zatim DEVICE. Odaberete radi li se o hard disku (odnosi se i na particije), CD-ROMu, USB-u i slično. Te zatim odaberete device koji koristi. Ova opcija radi samo u KDE sučelju.

Druga je opcija puno brža i lakša. Dakle, otvorite konzolu pritiskom na ikonu monitora koja se nalazi na dnu ekrana. Naredba koja vam je potrebna jest *mount*. Ako upišete *man mount*, dobit ćete objašnjenje te naredbe (ovo također funkcionira za bilo koju naredbu). Osim same naredbe, trebate upisati što dodajete i kamo dodajete. Dakle, to bi izgledalo otprilike ovako: *man /dev/sda0 /mnt/usb*, gdje je *man* naredba, */dev/sda0* device kojeg dodajete i */mnt/usb* mjesto gdje ćete ga dodati. Dodavati možete u bilo koji direktorij koji kreirate, ali su vam najčešće direktoriji već kreirani ili u mnt ili media direktoriju, tako da nemate potrebe kreirati nove. Ono što je još potrebno jest da znate koji device je za što, a svi se nalaze u folderu dev. HdaX, hdbX, hdcX su hard diskovi, tj. particije, gdje je X neki broj. Dakle, hda3, hdb2 i slično. Device za CD-ROM je cdrom0 i cdrom1, za floppy je fd0 i fd1, dok je USB sdaX ili sdbX, gdje je X ponovno neki broj.

Nakon što dodate neki device, možda ćete imati problema oko dozvola za zapisivanje. Da biste to riješili, u konzoli se prebacite u root mode s naredbom *su* i upišete *chmod –R 777 IMEDIREKTORIJA*. Ova će vam naredba dozvoliti da zapisujete podatke na, recimo, USB ili floppy, a da ne morate biti ulogirani kao root na svome računalu. Kada ste završili s radom, potrebno je napraviti *umount*. Naročito kada je u pitanju CD-ROM jer jednostavno nećete moći izvaditi CD. *Dakle umount /dev/cdrom0* ako se radi o CD-ROMu ili, na primjer, *umount /dev/fd0* ako je riječ o disketi. Pravilo je isto i za sve ostale "uređaje" (USB, hard disk, particije...). Ako ne znate koje ste sve particije kreirali na vašem hard disku, u konzoli pokrenete *cfdisk* program upisujući njegovo ime. On će vam prikazati kreirane particije te ćete lako vidjeti koju particiju želite dodati. I to je čitava mudrost.

Winmodemi-i-Linux-HOWTO.txt

dialup
ute/spajanje/linux

KNOW YOUR CYBER RIGHTS!

— piše **Cryptorebel/Cypherpunk**

Zbog niskoga stupnja sigurnosti, komunikacija e-mailom, uz dobro poznate prednosti, ima i puno mana. Vjerovali ili ne, uz malo tehničkog znanja vrlo je lako pristupiti privatnim e-mail porukama namijenjenim drugima ili poslati poruku koristeći tuđe ime i e-mail adresu.

Globalni rat za ukidanje ljudskih prava od samoga se početka vodi na Internetu; tehnički instrumentarij društva kontrole iz dana u dan postaje sve moćniji. Američka NSA (Agencija za nacionalnu sigurnost) već godinama razvija projekt Echelon, globalni sustav za špijunažu koji je namijenjen analiziranju svakog telefonskog poziva, faxa ili e-maila u svijetu. Hrvatska je policija, tobože tražeći odbjeglog GG, nedavno nabavila sličan sustav, a u olovnim godinama vladavine HDZ-a šuškalo se kako tada nacionalni *Internet provider*, preko kojega je prolazio sav promet prema svijetu, posjeduje blackbox koji obrađuje e-mail poruke.

Policija će uskoro imati legalan pristup e-mail porukama; ako joj iz bilo kojega razloga postanete zanimljivi, od vašeg *Internet providera* zatražit će detaljne podatke. U susjednim se zemljama prilikom lova na aktiviste i neposlušnike policija već debelo koristi tim metodama, pa nema sumnje da će se domaći *cyber copovi* lako povesti za njihovim primjerom.

You have the right to freeeee

Dok je nekada mogućnost zaštite od ovakvih pojava pripadala samo grupici iniciranih *crypto-geekova*, pojava softvera PGP (Pretty Good Privacy) otvorila je vrata novoj kripto-kulturi. Jednostavan za korištenje, PGP nije samo instrument za skrivanje tajne, nego i oružje aktivista u borbi za pravo na privatnost.

PGP je program za kriptiranje javnim ključem koji je zadnjih godina postao standard za sigurnu komunikaciju putem e-maila. Koristeći PGP moguće je kriptirati e-mail tako da ga može pročitati isključivo onaj kome je namijenjen. Osim toga, moguće je "potpisati" poruku, tako da primatelj može biti siguran da ona dolazi baš od vas. Na taj način PGP ispunjava osnovnu potrebu za privatnošću i sigurnošću e-mail korespondencije.

Čak i ako mislite da nemate što skrivati i da vaš e-mail ne bi bio nikome zanimljiv, mogućnost da još netko prati vaše privatne prepiske i šalje mailove u vaše ime ostavlja gorak okus u ustima. Hrvatski zakoni garantiraju pravo na privatnost svih oblika komunikacije. Da bismo to pravo iskoristili, moramo se sami pobrinuti za sigurnost vlastitih podataka, ne oslanjajući se na administratore koji, zbog načina na koji funkcionira protok podataka putem Interneta, ni uz najbolju volju ne mogu garantirati dovoljno visok stupanj sigurnosti.

Kada šaljemo pismo puno trivijalnih informacija, to pismo stavljamo u kovertu. U e-mail korespondenciji PGP predstavlja tu kovertu. Šaljući povjerljive informacije bez upotrebe kriptografije - riskiramo.

Speech as long as you're not

PGP enkripcija zasniva se na paru ključeva: javnom i privatnom (tajnom). Dok javni ključ treba distribuirati, privatni držite na što sigurnijem mjestu.

* **Javni ključ služi drugima** da kriptiraju e-mail namijenjen **vama** i da potvrdi izvornost potpisa na vašem e-mailu.

* Privatni ključ omogućuje **vama** da dekriptirate poruke koje su drugi kriptirali vašim javnim ključem i da enkriptirate i/ili potpišete vlastite datoteke ili poruke. U kombinaciji s javnim ključem primatelja, privatni ključ omogućuje vam da enkriptirate e-mail ili datoteku namijenjenu **drugima**.

Kao što vidite, dva glavna mehanizma jesu potpisivanje i enkripcija:

* Potpisana datoteka ili e-mail omogućava primatelju da provjeri dolazi li

poruka doista od vlasnika privatnog ključa kojim je potpisana. Za ovo je primatelju potreban javni ključ pošiljatelja. Potpis dokazuje autentičnost pošiljatelja e-maila.

* Enkriptirana datoteka ili e-mail omogućuje vam da odredite tko je može otvoriti – moći će je otvoriti samo onaj tko posjeduje tajni ključ koji je u paru s javnim ključem kojim ste je kriptirali. Moguće je navesti više od jednog primatelja. Enkripcija dokazuje autentičnost primatelja datoteke ili e-maila.

* Da biste potvrdili autentičnost primatelja i pošiljatelja, moguće je e-mail istovremeno potpisati i enkriptirati. Preporučuje se da uvijek potpišete enkriptiranu datoteku ili e-mail.

Dumb enough to actually try it

Među različitim implementacijama PGP-a najkorišteniji je GnuPG ili GPG (GNU Privacy Guard) – slobodan softver objavljen pod GNU javnom licencom.
Većina modernih e-mail programa podržava PGP enkripciju. Nakon podešavanja e-mail klijenta bit ćete u stanju jednim klikom poslati potpisani i/ili enkriptirani mail. Upute koje slijede odnose se na popularni Mozilla mail klijent i Mozilla Thunderbird.

Enigmail je ekstenzija za Mozilla mail klijente koja korisnicima omogućuje upotrebu GnuPG-a. Da biste je koristili, GnuPG mora biti instaliran na sistemu. Koristite li Linux, postoji velika vjerojatnost da je GnuPG došao instaliran sa sistemom; ako nije – stare brojeve 04 u ruke i provjerite kako da vašoj omiljenoj distribuciji dodate taj paket. Ako vas pak još nismo uvjerili da se sloboda govora ovih dana ispisuje u nulama i jedinicama, na **http://enigmail.mozdev.org/gpgconf.html** pogledajte kako se GnuPG instalira na Windows OS.

S adrese **http://enigmail.mozdev.org/download.html** preuzmite verziju enigmaila koja odgovara vašem e-mail klijentu i instalirajte je slijedeći upute na stranici. Ugasite i ponovno pokrenite e-mail klijent – u *toolbaru* će se pojaviti *menu* Enigmail.

Pod Enigmail > Preferences > Basic podesite put do instalacije GnuPG programa. Na Linux distribucijama to će vjerojatno biti usr/bin/gpg.

Enigmail > OpenPGP Key Management > Generate > New Key Pair otvorit će *menu* za generiranje novog para ključeva. Privatni ključ obavezno zaštitite šifrom! Dobro je postaviti vremenski rok u kojemu ključ ističe i odabrati veličinu ključa od barem 2048 bita. Ovaj broj određuje jačinu enkripcije.

Prilikom generiranja ključeva dobro je maksimalno opteretiti računalo, koje za generiranje entropije uzima razne parametre. Tako će ključ biti kvalitetniji i neprobojniji.

U sljedećem koraku program će ponuditi generiranje certifikata za poništavanje ključa. Na ovo pitanje obavezno odgovorite potvrdno: u slučaju gubitka ili povrede privatnog ključa, certifikat možete iskoristiti da momentalno poništite par ključeva. Preporučuje se da ga spremite na siguran medij (CD, eksterna memorija). Upravo izgenerirani javni ključ dobro je dodati na neki od *keyservera*, gdje će biti lako dostupan.

U meniju Enigmail > OpenPGP Key Management dodaju se javni ključevi primatelja. Mail klijent će odsad automatski prepoznavati potpisane i kriptirane mailove i dodavati ikonicu s olovkom u zaglavlje. Klikom na nju možemo lako preuzeti nečiji javni ključ. U meniju OpenPGP Key Management postavljamo i stupanj povjerenja u pojedini ključ. Dobro promislite prije nego što potvrdite autentičnost ključa.

Pod Enigmail > Preferences podesite i ostale postavke. Dobro je postaviti automatsko potpisivanje svih e-mailova te u podmeniju Debugging testirati funkcioniranje GnuPG-a.

Run

The GNU Privacy handbook: **http://www.gnupg.org/gph/en/manual.html**
Mozilla Thunderbird: **http://www.mozilla.org/products/thunderbird/**
Enigmail: **http://enigmail.mozdev.org/**

recenzije glazbe 20. i 21. stoljeća

— piše **Vid Jeraj**

Zavod Alcedo/Slovenska kinoteka/SCCA: Bratko Bibič & The Madleys, Na domačem vrtu/In the family garden, 2005., DVD

Bratko Bibič slovenski je harmonikaš i skladatelj čiji je kolaž-dokumentarac *Na domačem vrtu* objavljen na DVD-u u izdanju Slovenske kinoteke u povodu 100. godišnjice filma u Sloveniji. Dugogodišnja je Bibičeva preokupacija spajanje i rekonceptualizacija prvih nijemih i zvučnih crno-bijelih filmova o Sloveniji, kao i onih koje su na području Slovenije snimali strani autori. Svoj izraziti ljevičarski angažman Bibič otkriva već izborom nacističkih propagandističkih te socrealističkih kratkometražnih filmova, kojima poručuje o onome što se u njima vidi, kao i o onome što u njima tek treba vidjeti – što na sličan način radi i DJ Spooky, nedavni gost Eurokaza.

Cijeli je dokumentarac podcrtan autorskom glazbom Bibiča i pratećeg ansambla The Madleys, pseudofolklorom koji ima dodirnih točaka s podalpskim polkama, easy-listening jazzom i atonalnom glazbom, sve u službi ideje da živa glazbena pratnja filmovima nije nešto što je tek tako trebalo napustiti. U svrhu napretka. Naglašeni intelektualistički i politički naboj «nove stvarnosti» vjerojatno će biti zanimljiv samo zahtjevnijim filmofilima, kao i onima kojima je svijet ljepši bez Pervanovih šovinističkih viceva o veličini države naših zapadnih susjeda.

Evelina Petrova, Year's Cycle, Leo Records, 2004.

Ruska harmonikašica Petrova jedna je velika cura koju bi se olako moglo strpati u isti koš s Ivom Bittovom, zahvaljujući istim izvorištima i iskonima: klasičnoj glazbi, suvremenoj glazbi, folklornoj noti, ekspresivnosti i sklonosti atraktivnom scenskom nastupu. Tek su četiri skladbe od njih 12 skladane u koautorstvu s mentorom Vjačeslavom Gujvoronskijem, dok su sve ostale njenih prstiju djelo. Svojim je odličnim solističkim recitalom u Cankarjevom domu u Ljubljani u sklopu ovogodišnje Druge Godbe zaslužila makar post-festum recenziju, makar tek nosača zvuka. Iza naslova *Year's Cycle* skriva se sposobnost Petrove da skače iz raspoloženja u raspoloženje, artikulirajući svoje ideje čak i izvan tipkovnice ionako robusnog instrumenta. Sposobna je publiku natjerati da zaplače od slavenske melankolije, kao i da poskakuje od smijeha, ne vjerujući svojim čulima u paletu temperamenta koji se otvara pred njima. Jedino što može iznenaditi jest činjenica da se ovo djelo nije našlo u katalogu kuća poput Enje ili ECM.

Afion, www.afion.net

Rado slušani domaći mješoviti šesterac Afion (na makedonskom: mak) u posljednjih godinu dana, koliko djeluje, izvodi tradicijske pjesme u vlastitim aranžmanima. Zanimljivo je na njihovim koncertima primijetiti stalnu publiku sastavljenu uglavnom od djevojaka, i nešto mladića. Na promotivnom CD-u koji grupa prodaje po koncertima nalaze se pjesme iz Hrvatske (Bilogora, Turopolje, Međimurje i Slavonija) te Makedonije, s čijim su folklorom i započeli.

Dobitna kombinacija ovoga sastava na živim nastupima jesu vokalni aranžmani u intervalima, koji pojedince zatečene na koncertima ne ostavljaju ravnoslušnima. Međutim, ovdje snimljene pjesme s koncerta iz Močvare tu specifičnost ne izvlače do izražaja. Udaraljkaš dolazi iz reggaea te je dio tog senzibiliteta prenio u izvedbu međimurske pjesme *Okroglo zeljiče*. Upravo takvim, interžanrovskim referencama otprilike se i objašnjava *nu folk* idiom, koji odgovara na pitanje: Kojemu li to stilu pripada glazba Afiona?

Henry Grimes Trio, Live At Kerava jazz festival, Ayler Records, aylCD-028, 2005.

Švedska izdavačka kuća Ayler Records, nazvana u ime podcijenjenog jazz-inovatora Alberta Aylera, specijalizirala se za izdanja *žive glazbe s duhom*, kako glasi slogan sa sviju njihovih CD-a. Ovaj CD pruža mogućnost sabrati dojmove oko "povratka iz mrtvih" legendarnog kontrabasista o kojemu je i 04 ranije pisao, što su poneki zaljubljenici u glazbu bez ikakvog resentimenta skloni nazvati "velikom free-jazz prijevarom". Osim Grimesa, na snimci svira tenor-saksofonist i bas-klarinetist David Murray, i njegov bubnjar Hamid Drake, rado viđen i čuven zagrebački gost.

Grimesov solo s gudalom na autorskoj *Spin* otkriva da su godine izolacije na nj ostavile traga, zbog čega kada solira, to čini bez prevelike snage i emocije, uglavnom samo s gudalom i orijentirajući se na boju. Također, izlazi na slušalo da je prilično nefokusiran i da slabo hvata pažnju susvirača. Ekspresivnost i osjećaj sviranja na domaćem terenu dolazi od Murraya – pravi je primjer skladba *Flowers for Albert* – jednoga od posljednjih modernista koji se rado vraćaju ovakvim sessionima, iako se povremeno stječe dojam da ne sluša previše što ova dva sviraju. Sve konce vuče Drake, koji je nevjerojatno fokusiran, i uopće se ne razmeće, iako sve pršti od ideja i emocija.

DJECA OSLOBOĐENA OKOVA

U povodu dva zagrebačka koncerta japanskoga benda Acid Mother Temple & Cosmic Inferno

— piše **Stjepan Jureković**
— fotke **Niko Potočnjak**

Japanska je underground glazbena scena u proteklih desetak godina doslovce eksplodirala ostavivši svijet u stanju zatečenosti. No, sve ima svoje uzroke i razloge, a da oni često stoje u krupnoj perspektivi pokazali su nam Acid Mothers Temple tijekom svojeg jednotjednog posjeta Zagrebu.

Vjerovali ili ne, na svijetu još uvijek ima hipija. I to ne samo u obliku retroaktivnih tinejdžera u eksperimentalnoj potrazi za identitetom. Još uvijek postoje ljudi kojima ljeto ljubavi kola krvlju, koji su prednosti modernog života žrtvovali za ideale tako nedvosmisleno odbačene etiketom utopije, još uvijek ima ljudi koji su svoj život posvetili glazbi i onom dijelu sirovih strasti koje je ona nekad budila u dušama naših roditelja (koliko god oni šutjeli o tome). Vjerovali ili ne, psihodelični rock još je uvijek živ, diže se i spremno skida zavoje vlastite mumifikacije.

Mjesto gdje su se psihodelična prostranstva opet otvorila pred očima znatiželjnika jest Japan, a protagonisti neočekivanog *revivala* su Acid Mothers Temple, trenutačno najutjecajniji psihodelični bend na svijetu. Zagreb je, naime, krajem lipnja imao egzotične i utjecajne goste jer su Acidi u sklopu svoje europske turneje posjetili i već nezaobilazni KSET. Ovaj je bend plod nostalgične preokupacije Makote Kawabate, tidesetdevetogodišnjeg ekscentrika koji se s vrha planine iznad Osake spušta u svijet radi jednog jedinog razloga: turneje. Društvo mu uvijek pravi stari prijatelj i srodna duša Higashi Hiroshi. Njih su dvojica srž benda, dok ostatak postave varira, ovisno o tome tko je od njihovih otočkih prijatelja slobodan da godinu provede na putovanju. Ovoga puta podupire ih kozmički inferno stvorivši, američkom terminologijom izraženo, japansku supergrupu. **Cosmic Inferno čine ljudi koji, svaki na svoju stranu, igraju bitne uloge u rastućoj japanskoj sceni:** Tabata Mitsuru, najpoznatiji po radu u grupi Zeni Geva i Guilty Connector, Okano Futoshi, izniman bubnjar koji je radio s gotovo svim japanskim muzičarima, i na drugim bubnjevima Shimura Koji. **Osim odrađene svirke ostali su tjedan dana kako bi radili na svom budućem DVD izdanju na kojemu će se naći upravo ta snimka iz kluba**, malo se turistički opustili i zajednički zađemali sa svojim hrvatskim psihodeličnim prijateljima Seven That Spells (bilo kakva osobna uključenost je slučajna), priuštivši autoru ovoga teksta mnoge nove spoznaje i iskustva.

Sedam posrtaja, osam uspona! Tako glasi japanska narodna poslovica, porukom nevjerojatno slična predodžbi koju je svijet, naročito Zapad, izgradio o japanskom društvu. Koliko se god puta u svojoj povijesti sukobili s unutarnjim ili vanjskim katastrofama, Japanci su uvijek uspijevali uspješno konstruirati taktike oporavka. Ponekad su ih morali tražiti u svojoj bogatoj tradiciji, ponekad baš u prkosu čeličnim okovima kojim ih je ta ista tradicija držala u zaostatku prema ostatku svijeta. Danas je upravo taj sukob tradicije i napretka osnovna

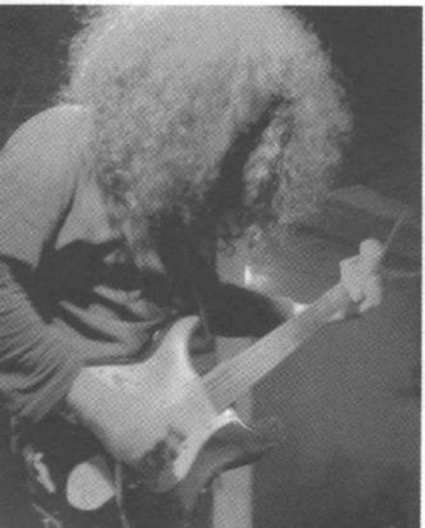

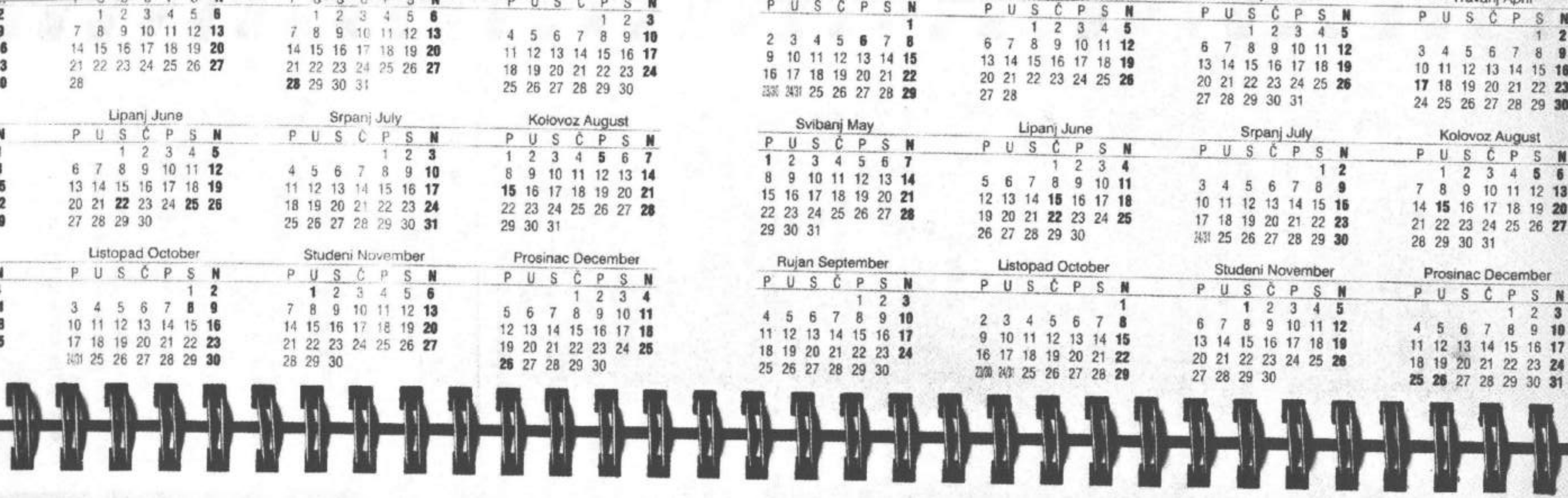
karakteristika njihovog društva, sukob koji je tijekom dvadesetog stoljeća stvorio jednog od najosebujnijih gospodarskih i tehnoloških mutanata suvremene povijesti.

Na Japan se danas gleda kao na ogroman mehanizam, stroj programiran za konstantno donošenje inovacija bez obzira na polje djelatnosti. Za obična čovjeka takva orijentacija znači život prepun stresa, vremenskih rasporeda i terapija za ubijanje ega. Prosječan Japanac potpuno je rastrgana osoba, razapeta između pritisaka razvoja i krajnje konzervativnog podlijeganja tradicionalnim normama, višestoljetnim pravilima ponašanja. Odgovor prema krutosti načela i radnoj etici sve se češće pojavljuje u umjetnosti, pa **možemo reći da su kroz proteklo stoljeće Japanci prouzročili još jedno čudo osim onih koja se odnose na ekonomska i proizvodna pitanja. Iz te tmurne društvene atmosfere svako malo izleti neka reakcija, ispod površine prisilne efikasnosti gradi se underground scena iznenađujućih proporcija. Japanski suvremeni umjetnici imaju poseban status u svijetu**, onaj koji ih uvijek drži u raskoraku s ostatkom - što zbog jedinstvenosti ideja, što zbog još originalnijih postupaka realizacije tih ideja. Naročito je cijenjena trenutačna japanska glazbena scena.

Japan nikada nije imao bend ili izvođača koji bi osvajao visoko kotirana mjesta na Top Of The Pops (s izuzetkom nastupa Damo Suzukija s Canom u jednoj vrlo bizarnoj epizodi spomenutog šoua) i vjerojatno nikada ni neće. **Glazba o kojoj je ovdje riječ nalazi se na tamnoj strani popa, na strani gdje se od glazbe ne živi nego preživljava, na strani gdje ne postoji pokretna vrpca za štancanje hitova po recepturi. Sve ono što Japan nije može se naći u njihovoj alternativnoj glazbenoj sceni. I zaista, ako još igdje na svijetu buntovništvo izraženo kroz glazbu ima smisla, onda je to u ovoj zemlji neiscrpnih suprotnosti.**

Slijed je logičan. Paralele su uočljive. Proces kojim je Japan postao jedna od vodećih sila današnjeg umreženog svijeta vrlo se lako može preslikati na glazbu. Sve je započelo fenomenalnom Meiji restauracijom, trenutkom kada se Japan otvorio Zapadu. Gledajući iz današnje perspektive prije je bila riječ o penetraciji nego o otvaranju jer plan nikada nije bio da Japan postane projektom kojim bi se kapitalizam i tehnološki razvoj Zapada poigravali, bilježeći pritom rezultate eksperimenta radi vlastitog napretka. Baš suprotno, Japanci su u uzoru Bismarcka vidjeli mogućnost za vlastiti probitak, sve što je Zapad postigao objeručke su prigrlili i na temeljima tek stečene racionalnosti krenuli u pohod preuzimanja vodstva, a taktika je bila iskoristiti probleme s kojima se svijet mučio te ih adaptirajući u skladu s vlastitom tradicijom pretvoriti u prednost. Problem je bio to što je prva orijentacija bila militarističkoga karaktera te je nužno morala propasti. No, poraz u ratu bilo je samo upozorenje da se treba posvetiti drugim granama i od tada je Japan u strahovitom pohodu koji ga je doveo na sam vrh svjetske produktivnosti i inovativnosti.

Life of Vuneny [01.04.–01.05.]

Skraćena verzija brodskog dnevnika, crtice, bilješke, ne-sjećanja...

POSADA

Andrijan Zovko — sempleri & inženjering, vozač & ratio
Asmir Šabić Chaspa — percussions, vokali, gitare, zadnje sjedište
Nedim Ćišić — gitare & smetnje, poluvozač, strpljenje & tata
Igor Marjanović — ton majstor, vozač & različite korisne sposobnosti
Ermin Hadžič — Vj Lignja, režiser, vozač & mazlum
Kristina Čorić Tina — manager, dnevni vozač & mama
prijevozna sredstva — Tempra od tate Seada i Igorov Twingo

— piše **Nedim Ćišić**
— foto **Tomislav Miletić**

01.04. — Polazak iz ZG

Bez prevelikog uzbuđenja, nije nam prva turneja (osim Igoru i Erminu), iako nikada nismo bili u điru cijeli mjesec. Trenutačno je najveći problem Tempra: dva prednja prozora te suvozačeva vrata ne mogu se otvoriti, vozačev retrovizor je slomljen, suvozačev ne postoji. Dvanaest sati vožnje, industrijske količine kafe i u Grenobleu smo u devet ujutro. Osjećamo se kao kod kuće, prepoznajemo ulice, bez problema nalazimo dogovoreno mjesto sastanka. Dočekuju nas Tina i Marko. Marku je zadnji dan u Grenobleu, petnaest dana radio je na performansu u Provansi s fantastičnim muzičarima iz Kerkhene, velikim ljudima i drugovima. Pijemo kafu kod Tine, spavamo.

02.04. - 08.04. — Rezidencija u Villard de Lansu

Malo turističko mjesto na planini Vercors koje uglavnom živi za vrijeme skijaške sezone. Na raspolaganju nam je divna kućica za Štrumpfove na samom rubu litice te potpuno opremljena koncertna kupola. Vrijeme sunčano, ali planinski svježe.

Veliku pomoć pruža nam Olivier, manager Gnawa Difusiona: donosi pive, hranu, opremu, savjete, radi s nama. Olivier, hvala. Dakle, cilj je naše sedmodnevne rezidencije raditi deset sati dnevno, usavršiti koncertni nastup, uvježbati novog tonca, dizajnirati svjetla te naučiti ponašati se s novim elementom na našim koncertima, VJ-ingom. Ermin se inače bavi filmom, ovo mu je prvo slično iskustvo. Mnoga su se koplja slomila u Villardu.

09.04. — Villard de Lans + Nosfera & Dj Driss (Hadra)

Probudimo se rano, danas je prvi koncert, snimamo i dvd, treba sve pripremiti. Sve ok, osim što ispod prozora primijetimo metar snijega. Tu su i velike pahulje koje nemaju namjeru stati. Bosanski dio ekipe (Chaspa – Travnik, Ermin – Zenica) baca se na otkopavanje ceste i auta. Temperatura je ispod nule i ne uspijevamo otključati auta, i brisači na Tempri su otkazali. Driss javlja da zbog snijega ne može doći, a tako i 2/3 očekivane publike; crnjak, jer tim koncertom plaćamo rezidenciju. Kao gosta večeri imali smo Strašu, poznatog tamošnjeg gitaristu, porijeklom Makedonca. Malo prije koncerta probali smo jednu od pjesama koja ima etno elemente, svirao je brazilsku gitaru s deset žica, fantastičan muzičar. Ispao je to jedan prosječno dobar koncert, od kojega se ipak malo više očekivalo, ali nije frka, tek smo počeli. Još nismo pogledali dvd.

13.04. — Grenoble

Uspostavljamo odličan odnos s Tininim sustanarima (čitavih 8) u Fontaineu, odmah do Grenoblea. Rijetki su ljudi s kojima se skužiš nakon prve minute poznanstva, ali mi ih, eto, srećemo često. Hvala, Fontaine family. U Grenobleu sviramo u 102-ci, kultnom, već dvadeset godina starom squatu, u kojemu se fura experimentala. Standardna publika koja posjećuje sve što se tamo događa, stotinjak ljudi. Primijetimo da su tu nedavno svirali The Ex te da nas domaćini vole zbog Phillipa Garrela, za kojega smo radili soundtrack. Tip za svjetla ukrasio je stage svjetlećim globusima, starim sobnim lampama i umjetnim cvijećem. Izgledalo je kao da sviramo na nečijem grobu, ali koncert je bio ukusan i odmjeren. Tako se nastavila i večer, čini mi se. Strašo je opet uletio, krv nije voda – posudio je Chaspi svog Gibsona do kraja turneje!

14.04. — Ezekiel & Daau

Ovaj koncert, na kojemu mi uopće ne sviramo, bio je pribilježen u naše rokovnike već četiri mjeseca prije same turneje. Jedan od najvećih francuskih bendova i jedan od najvećih belgijskih bendova, oba nama jako draga, dijele stage, i sviraju zajedno pjesme i od jednih i od drugih. Tri i pol sata potpunog užitka, savršenstva zvuka, svjetla i videa. Na neki način jako traumatično iskustvo. Uzmite si sat vremena i slobodno posjetite www.ez3kiel.com.

15.04. — Chambery + 25 & J'mnefout

Jedna od najčudnijih večeri na turneji. Mjesto je pankerska podrumčina, s najlošijim uvjetima na planeti, iako su organizatori zaista dragi ljudi, prijatelji, zbog kojih bismo svirali i na svadbi, ako baš treba. Nekako smo se snašli s ozvučenjem, ali naš je novi problem publika: masa divlje pijanih pankera željnih noisea, hc-a, vrištanja i razbijanja. Pogo na bendovima prije. Solidan garage 25 iz Marseillea, pratimo. J'mnefout iz Ženeve, zajeban noise, cut'n'paste, predano držimo na oku curu na bubnjevima, sva je mršava i jadna, ali rastura. Paranoja: zadnji smo bend i zvučat ćemo kao uspavanka, linčovat će nas. Kada smo počeli svirati, što zbog zvuka i prostora, što zbog same atmosfere, vjerojatno smo malo i popili čekajući, prostorija se ispunila nevjerojatnom energijom. Svi su počeli divljati, ponijelo nas je, i svirali smo sirovo i žestoko, pankeri su skakali po stageu, u očima im se vidjelo ludilo, bili su vuneni. Tako smo otkrili našu pankersku stranu.

Na povratku u Grenoble kiša, brisači na Tempri još ne rade. Panika.

16.04. – 19.04. — Altalena

Rupa nije bila planirana, ali Arles i Crest su otpali. Da ne bismo gubili vrijeme, W5, prijateljski bend iz Grenoblea, ustupio nam je prostorije za svirku za vrijeme njihovog odsustva. Radimo soundtrack za Pljusku, novi hrvatski film koji treba izaći u 7. mjesecu, nemamo mnogo vremena i pokušat ćemo to direktno snimiti. Nova pjesma rodila se ni iz čega. Jednostavno smo počeli svirati. Nekad primijetiš da je pjesma tu, ali u trenutku pobjegne i nikada se više ne vrati. Altalena nije, bila je spremna, samo je čekala da je odsviramo. Hvala, W5. Drugačija je i to nam se sviđa.
Ostala dva dana čačkali smo po starim stvarima, prekrajali i vrtili se u krug. Odlučimo da nije situacija za snimati. Idemo dalje.

20.04. – 21.04. — Aix en Provance + Merchant de Scandales

Put do Aixa je ugodan. Provansa je ljepša nego zadnji put kada sam boravio tamo. Zaustavimo se na cesti da osmotrimo dugu, savršena je. I preblizu. Anne Lore ima 21 godinu, spavamo kod nje. Ispred velike kuće je veliki bazen, veliki travnjak i generalno sve odiše velikim bogatstvom. Mama i tata više su nego ugodni. Tata pije količine Pastisa, mama pravi odličan domaći kruh. Anne Lore je s Merchantima tek mjesec dana, kao zamjena za njihovog pijanistu. Svira harmoniku, klavir, gitaru; pjeva. Svirka je ok, 120 ulaznica, ali ekipa ne reagira previše (primijetili smo: neupućeni ljudi ne znaju se ponašati na našu muziku – privlači ih, ali ne dovoljno da bi se uz nju opustili; mi ih držimo u stanju napetosti, nerijetko i oni nas). Dan poslije fantastičan doručak na maminoj terasi, temperatura u bazenu je 10°C, ali to nas nije spriječilo da se bućnemo prije polaska u Marseille. Hvala, mama.

Cijeli 21. zujimo po gradu, Marseille je predivan, Napulj, Barcelona i Berlin u jednom. Ljudi su ugodni, već prvi dan potpuno smo domaći, ipak je to Mediteran. Navečer proba s D'Aqui Dub, svirat ćemo neke stvari zajedno, Arno (njihov pjevač) nam je već gostovao na koncertu u Sarajevu prošle godine. Chaspa i ja spavamo kod Helene iz Merchanta, šetamo dugo po gradu, uspijevamo nagovoriti starog Turčina da nam otvori pušionicu u četiri ujutro, napravi nam čaj i smiješa neku čudnu kombinaciju u nargilu. Umorni smo, ali ne ide nam od ruke staviti točku na taj dan.

22.04. — Marseille + D'Aqui Dub

L' Intermediarie je kultni klub u rokerskom dijelu grada, svirke su besplatne (ali je piće bolesno skupo) i dolazi masa ljudi od 7 do 77, svih boja, rasa i pripadnosti. Atmosfera super, ali nećeš, sine – opet problem: limiter zvuka. Čim pređeš određen broj decibela, pojačalo ti odsječe pola zvučnika na neko vrijeme. To bi bio veći problem za publiku nego za nas da mi pola tih zvučnika nismo koristili kao monitore, muzičari će skužiti o čemu

govorim. Ne samo da naša muzika gubi smisao ako nema dobar i čvrst sound, nego uopće ne čujemo što sviramo. Najteži koncert na turneji, imali smo osjećaj da kopamo u rudniku, a tako smo se poslije i osjećali. Ali to nije spriječilo ljude da se dobro provedu. S obzirom na to da i sutra ovdje sviramo, gazda nam daje stan iznad kluba. Hvala, Arno.

23.04. — Marseille + D'Aqui Dub

Ne možeš dvaput zajebat Bosanca: donesemo monitore i razna pojačala i sami ozvučimo stage, tako da nam njihov razglas skoro ni ne treba, pa nek sada reže decibele ako može. Prvu su večer otvorili D'Aqui, pa je red da drugu otvorimo mi. Trudimo se da napravimo drugačiji ambijent, ljudi nisu isti (prepuno), ali nama je to izazov. Sviramo Altalenu, primijetimo da pogađa u koljena, to znači da je stvar ok. D'Aqui Dub je genijalan bend, uživam na njihov svirci, skoro pa padam u trans. Arno pjeva isključivo na oksitanskom, koji stvara užasno čudnu i čarobnu atmosferu. Nakon svirke after kod Borisa iz Merchanta, izvali nam fenomen(t)alan domaći skunk, koji mnoge pošalje u nepovrat (nova pjesma nastala na turneji: What happened with Boris weapon). Hvala Borisu. Rastanak od Marseillea bio je zaista težak, odmah dogovorimo povratak; u lipnju idemo za Barcelonu, to nam je usput.

25.04. — Lecco

Ne ide nam od ruke rastanak od Tine, otimamo je i vodimo za Italiju. Imamo dan prednosti, pa odlučimo ići obalom, Cannes, Nica, Monte Carlo, San Remo. To je zajeb jer je put trajao 20 dugih sati. Ukomiramo na benzinskoj neko vrijeme, to je također zajeb jer smo nakon toga u još gorem stanju. Prvi simptomi ludila već će primijete na svima, nema prevelike nervoze, ali uočavam teže promjene na svim članovima posade.

U Leccou se nalazimo s Alice, zaduženom za talijanski dio turneje. Koncert je srednja žalost, tridesetak ljudi i sterilan prostor, samo čekamo spavanje. Gazdarica kaže da smo popili više nego što nam plaćaju za koncert. "Naravno", kažem, "to znači da plaćate jako malo". Sada već ponestaje energije, a preostaje nam najteži dio.

26.04. — Rozzano

Predgrađe Milana, klub (Aria 51) je izgledom nenormalno podsjećao na Močvaru. Dobar sound i dosta prostora, tu se rade opasne svirke. Složimo sve bez problema i čekamo. Nema nikoga. "Utorak je i derbi Milan – Inter", kaže gazda. Počnemo svirati pred praznim klubom oko 23.30, i sviramo tako nekih pola sata – u klubu koji prima 500 ljudi nema apsolutno nikoga. U trenutku kada smo odlučili da je dosta, u prostor uđe jedna djevojka, sjedne na stolicu i gleda. Tina kaže da smo odmah nabacili sretne osmjehe i nastavili svirati još pola sata. Kada smo završili, cura je ustala, rekla "bravi" i otišla.

27.04. — Arese

Vrlo ugodan koncert pred nekih pedesetak ljudi. Prije svirke pasta i tramezzini. Sviramo cijelih sat i pol, pa onda još malo, dvadesetak ljudi ispred nas u transu. To je nekako magično iskustvo, kada osjetiš da zvuk kojim pucaš pogađa u najdublja i najintimnija mjesta onih koji slušaju, da nisu u stanju kontrolirati misli, pokrete i ponašanje. Malo smo i došli k sebi, pa se bez žurbe opustimo nakon svirke.

Ovdje se moram sjetiti jedne od situacija tijekom dana. Naime, u samom centru Milana, na velikoj i bitnoj raskrsnici, Tempra je odlučila da neće dalje. Tisuće neprijateljski raspoloženih vozača počele su u istome trenutku protestirati kako to samo Talijani znaju. U panici izletim iz auta i (s obzirom na to da Ermin pokušava upaliti, a Chaspa bespomoćno sjedi jer ne može otvoriti svoja vrata) sam počnem gurati opremom pretrpan auto, psujući Chaspi sve živo, uključujuću rodbinu i prijatelje. Ta komična scena potraje neko vrijeme i Tempra se konačno probudi i uspijemo uteći s mjesta zločina. Naravno, zaradim i upalu mišića.

28.04. - 29.04. — Milano

Chillamo po Milanu 28., odmaramo u parkovima, navečer je i rođendan Alice, to nam dođe ok kao mali predah, jedemo tortu i gubimo u stolnom nogometu. U petak, 29., sviramo u Lato B, u najcool i najskupljem dijelu grada. Klub je malen, razglas loš i sve odzvanja, već unaprijed znamo da je to loša svirka, pa se i ne opterećujemo naročito. Primijetimo posljedice zabrane pušenja na javnim mjestima – mladi Milanesi spremni su platiti 12 eura da bi ušli u klub, uzeli piće i opet izašli van. Između nas i publike stajala su otvorena vrata. Svi su klubovi u Milanu prazni, ulice prepune ljudi koji puše. Sviramo rutinski, pa i mi izađemo van s ostalima. Odlučimo ne spavati, sutra smo u Gapu, a to je u Francuskoj, koncert je bitan i ne želimo kasniti. Upoznajemo Editu iz Sarajeva koja nas povede kući i napoji količinama kafe. Edita, hvala.

Pređemo Alpe i pred jutro se srušimo na spavanje u prirodi pored potoka. Probude nas dva gorštaka i ponude kafom.

30.04. — Gap + Alif Sound System & Interlope

Najopasnija svirka na turneji. Izmoreni smo totalno, ali konačno je sve kako treba. Alif i Interlope su poznati bendovi, sviraju elektro kao i mi, klub je ogroman i poznat, tako da pred sobom imamo 400 ljudi koji znaju nešto više o svemu tome (dakle, ne pitaju "a gdje su bubnjevi?" i ne govore da sličimo Pink Floydu). Imamo sat vremena. Zvuk je mrak i sviramo žestoko i precizno. Svi su oduševljeni, uključujući i dva benda koja su, mora se priznati, držala malu distancu prije same svirke. Ekipa iz Fontainea došla je u posjetu, tu je i Marko koji se upravo vratio u Francusku zbog nastupa s Kerkhenom. Pojavljuju se i neki prijatelji iz Toulousea koji su bili u prolazu i sasvim slučajno čuli da sviramo. Naravno, prisutna su i dva gorštaka od jutros, mrtvi pijani i potpuno ludi. Noć je bolesna i dočekujemo jutro u klubu, Alif i Interlope rasturaju. Nakon svirke uzimaju cd i kontakte, htjeli bi nešto raditi s nama. Lijepo. U hotelu oko sedam ujutro slomljeni od umora, pijanstva, ludila, pozdravljamo se s Markom i Tinom, odlaze za Grenoble (oni su nas i dočekali – krug se zatvara...), spavamo dva sata i u 10 krećemo za Trento, računamo da nam treba osam sati vožnje.

01.05. — Trento + Barbaran & Figli di Madre Ignota

Raspadamo se, nitko nije u stanju voziti. Svakih sat vremena stajemo na promjenu vozača i kafu, kolu, red bull, ništa ne pomaže. Par puta i fulamo cestu. Nakon raznih peripetija stižemo u Brettonico, malo planinsko mjesto kojega nema na karti. U gradskom parku slavi se 1. maj, penzioneri roštiljaju, oni su i naša večerašnja publika. Figli di Madre Ignota odbijaju svirati jer je njima potrebno minimum 30KW razglasa. Kod nas se za takvo nešto kaže – čisti preser, jer razglas i stage fakat su ok. Barbaran su navodno poznat sastav, koji svira revolucionarne pjesme, i iako su možda još samo ti starci jedina publika u stanju slušati nešto tako cmizdravo, to ih ne sprječava da se ponašaju kao zadnji uobraženi klinci, sviraju četiri stvari i bježe sa stagea. Tako se koncert na kojemu smo trebali biti support pretvorio u naš samostalni koncert, koji je, moram reći, usprkos umoru, nervozi te apsolutnom nerazumijevanju prvomajske publike raštrkane po parku, bio sasvim ok. Prodali smo i desetak cdova. Pijemo još malo sa starim partizanima, zatim se vučemo do hotela. U hotelu spavamo, i baš spavamo.

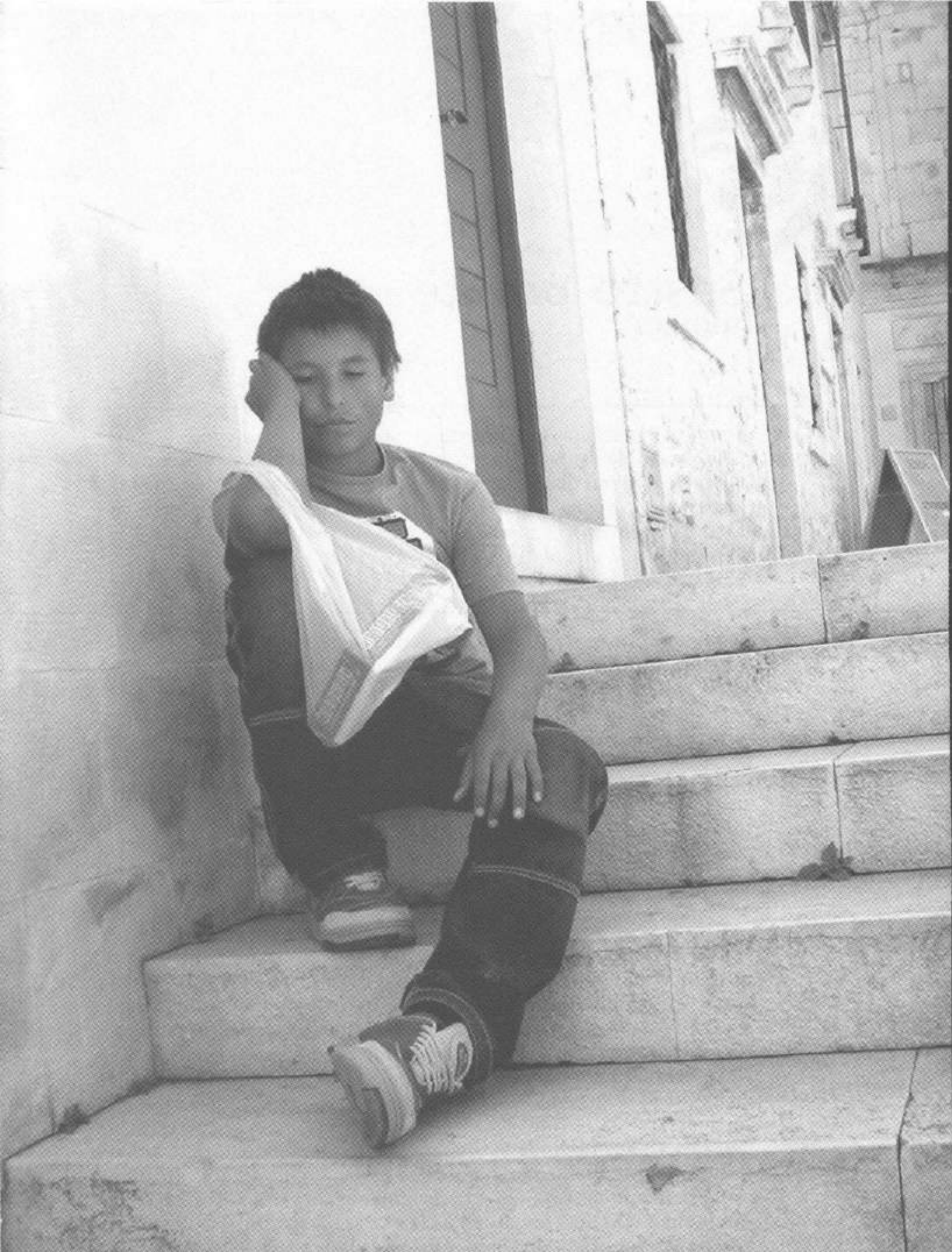
Robert Marinković info

Osječanin, zadarski student filozofije i ruske književnosti koji se već neko vrijeme bavi umjetničkim poslom kao nužnim hobijem. Nerijetko fotografira ljude po gradu bez njihova znanja. *Samo slikom dočaravam karakter.* Također se bavi pisanjem; rjeđe poezije u stihu, češće one u prozi, a ponajviše kratkih priča s elementima fantastike. I pritom mu je, kao i u životu, filozofija konstanta.

Sestre Brontë
— ulomci

crtica o autoricama: ha! uglavnom, bile smo tri, pa dvije, pa smo postale sve sve, pa su nas spomenuli na televiziji u kulturnoj emisiji, ali mi ionako ne pišemo više jer smo prešle u viša stanja postojanja. preporučamo to svima! ne pišite, živite! ali, nevjerojatno, i dalje postoje ljudi koji piju i svađaju se o književnosti! ko ih jebe...

Slavne godine gramatičkih zavrzlama samoinicijativno su prešle u agregatno stanje celulita na dupetu. Bijelom svijetu smračilo se od količine prosvijetljenih umova što se njime rastrčala. U neprestanoj potrazi udobnijeg podmetala za bijelo si dupe. Okruglih guza za razonodu i ugodno druženje, lakše preživljavanje nezrelosti svoje poodmakle životne dobi. Tko si nije našo životnu preokupaciju, nek odjebe. Tko se zaljubio, isto. Jer,

«Nećeš se valjda zaljubit u mene?»

«Pa, da, ja bih.»

«Ma ne možeš!»

«A zašto?»

«Jer ne!»

Netko ispadne kurva, netko budala, i umjesto bračnih parova nastaju kronični alkoholičari, kopilad i šizofreničari. Krive predstave o slobodoumlju omogućuju svršetke dostojne prikazivanja u kazalištu s pedeset hiljada mjesta. I s izvanrednom akustikom. Nek se čuje kako sline. Neka i najudaljeniji promatrač sve sazna. Neka svi budu u mogućnosti da sude. Horski. Ljudski. Ljudi.

Guzice,
u brzom kasu za tehnološkim napretkom. Sanjaju o dobu u kojemu će ljudi rađati sami sebe, o potkožnim uređajima za standardiziranje tjelesnih masa. Sanjaju o promjeni spola. Ljudi turisti plaze gradovima u kojima su odlučili živjeti. Iz bedara kroče u gomilama, zarađuju za život. Jedu, gledaju, kupuju i sanjaju otvorenih očiju. O rodnom selu i dragoj na prozoru. Sateliti kruže samovoljnim orbitama. Teleportacija ljubavi. Zamrznuti život.

Na stadionu koncert nacionalne turbo zvijezde; deset tisuća ljudi, žene s previše pudera na licu, djeca koja pjevaju lascivne pjesme, videowall s porukama za sljedeća pokoljenja, sve najgore od ove civilizacije kojom se dičimo. Premalo života, previše televizije. Tako nas i šminkaju. Oni, izgleda da su vidjeli sve to. Titra mi oko.

ONA me nije bezuvjetno voljela. Ali (duga stanka) je mene naučila bezuvjetno voljeti. Poštovati odluke različite od mojih. Tako da je ona meni dala najveći poklon u životu koji se može dobiti.

Ali (činjenica) *ONA* nije ovdje da joj se to kaže. Hvala.

Formacije od tri ili četiri. U kojima se krećemo. Dvije plave, dvije crne. Dva lijevo, jedan desno. U njima crpim snagu.

Ona nije mogla predvidjeti da ću Ga ja upoznati. *ON* nije ni očekivao da ću mu ja sve ispričati. A ja nisam očekivala da ću u svemu biti ravnopravna s njim, čak i po gluposti.
Kad budem veća, jer je očito da su me roditelji pustili u život tek tako, da mislim da ću biti veća od ovog što sam sada. Dakle, kad budem veća, jer je, ponavljam, očito da sam velika, *ON* će shvatiti da smo si ravnopravni.
Izvest ću ga van iz prostorije čiju unutrašnjost još ne mogu predvidjeti, osim što će biti puna dima, i reći ću mu: *hoćeš li da to raspravimo vani?* I povući ću ga za rukav.

Pijani, pijani.
Popij pivu! Limunadu.
Onaj ludi život koji sam si zamislila /predavno/ kad sam se formirala u borbenu jedinicu ženskog spola, *"gledajući kroz zamagljeni prozor svog djetinjstva"*, podsjeća me na zadane kriterije. Ne jebem ja tu spiku. Nikad neću biti velika.

Djelem
Romale dromeja
Šukare dromesa
Djelem lungane dromeja
Šukare dromesa
Čavale
Đabale

Soba se zavrtjela, jer sam ja to tako htjela. Je li primijetio iskrzani mjesec na obrvi svoje ljubavnice? Hoće li me spomenuti? Koliko treba truda da se uđe u pjesmu?

Sestre gaje naviku nekomuniciranja kao lijek za mračnu prošlost, i preživljavaju i bez stručnih pomoći. Svaki savjet odbacuju kao neuvjerljiv, dok oplakuju minule ljubavi. Na vrhu goleti što je obitavaju bave se one fungikulturom, i pojma nemaju o tome što ljudi iz socijalnog svijeta misle. Zato i padaju s neba kad im se kaže kako su se, opet, neprimjereno ponijele. Izrazile, odrazile na nečije raspoloženje. Sestre pate od manjka samopoštovanja, raznih alergija i od prevelike žudnje za životom. Sestre pate od tuđih alergija na njih. One bi se i izvinule svakome i zbog samog privida da postoje, da su promiskuitetne i pijane, loše, ružne, zaljubljene. Kad bi ih itko uzimao u obzir, one bi se izvinjavale. Čupale bi kosu i naricale. Sredile bi nezaboravnu pijanku za sve. Ispekle tortu, oribale podove. Postavile bi girlande svuda, da dostojno dočekaju suce i amneziju.

Amnestiju. Svoju bi borbu napisale u ružičnjaku s pogledom na daleke horizonte, jednom kad bi sve postojeće bilo zaboravljeno. Kad svi jezici budu zaboravljeni sestrinske se peripetije neće moći prepričavati uz kavu na forumu. Stre. Brontë neće više biti neugodne nježnim očima; elektronski raj bit će za svakog jednak. Tek poneko će imat osjećaj da u svemu tome nešto ipak nedostaje. Ali neće se moć sjetit šta.

I zato, zanemarite zamjerke da vas ne dovedu u napast, i oprostite sestrama kao što sestre opraštaju cenzorima svojim.

poezija & proza

90,91

!!!!!TELEPORT YOU!!!!!!,[Lybia, Tripoli, august, 2005.]

After great success with Montenegro coast [Just do it! festival], new festival has to be established in Tripoli, Lybia.

TTMC
Tripoli Teleportation Media Center
new cultural institution on the new ground
found to be founded making dialog between east_west_north_ and_south!

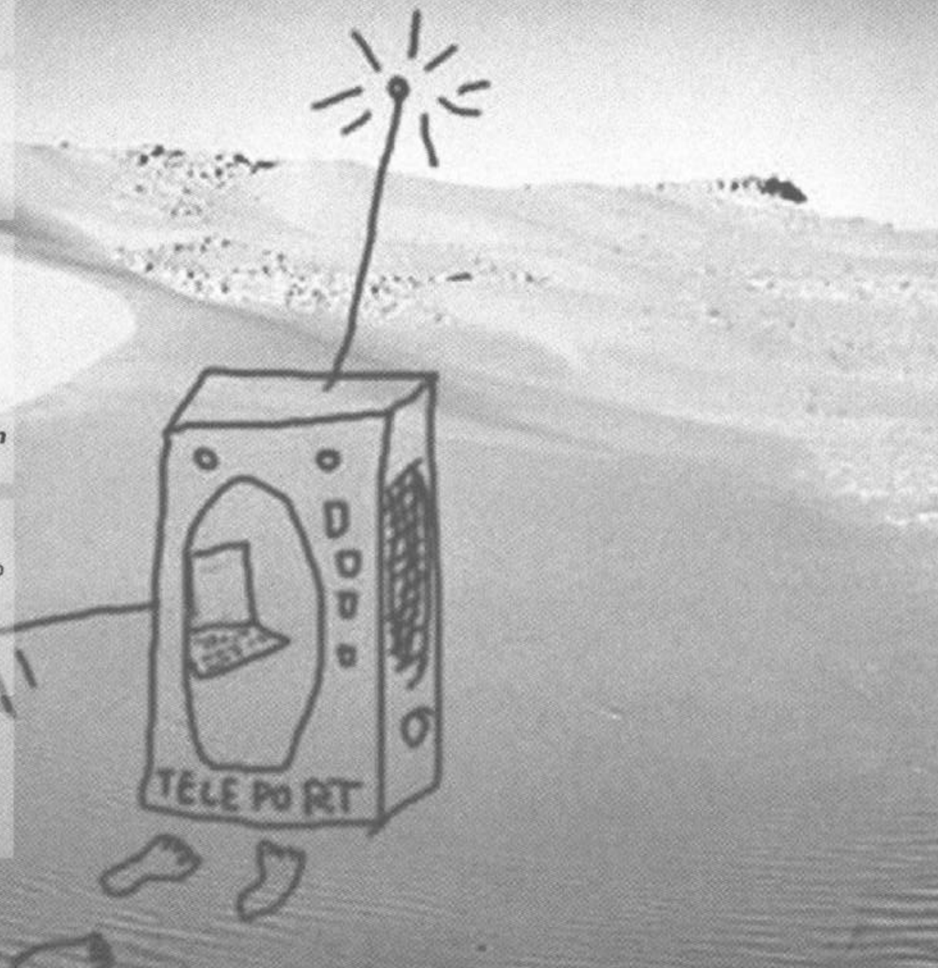
Since Lybian new media artists and cultural activists together with general Gadafi are in contact with Montenegro New Media Center and Georgian Unstable Institute, we are glad to confirm that new and modern high level dialog is going on, and result is already here!
We have...

first media center for new media art and cultural activism in North Africa region

New Zampa's job is to make research of private chambers from general Gadafi and to make preconditions for new festival in Lybia, Tripoli. Thanks to TTMC, V2, MNMC and GUI, we are able to use military technique in artistic purposes!
Like never before, all activists and cultural techno freaks are invited to join. And to use teleportation machine that general offers to us!

Honorar for every cultural activist and media theorist is 20.000 Lybian dinars; techno freaks 15.000 ld, artist 10.000 ld; not invited artists has to pay fee 300 US$ per day.

Contact Zampa di Leone at: **http://www.algathafi.org/**

CROATIA • Pula
26.-31.07.05.

underwater. overground ③

26-28.07. workshops; 28-31.07. music part

MAIN FLOOR

Live act

• **Tristan** (Twisted) UK • **Species** (Etnicanet, 3D Vision) SCG • **Silicon Sound** (3D Vision) FR • **Sun Control Species** (Zenon Records) AUS • **Chris Organic** (Organic Records) UK • **Lava 303** (Playground Collective) DE • **Shuma** (P.O.R.N Recordings) CRO • **Parrket** (Tribal Vision, Pukka Music) CRO • **Mokk** (Hadshot, Balloonia) CRO

DJ set

• **Tristan** (Twisted) UK • **Pixel** (HOMmega) ISR • **Chris Organic** (Organic Records) UK • **Pottrocker aka Oli M.O.S & Frederik Flanger** (Ruhrpott Guerrilla /Vertikal Records) DE • **Matthias Delay** (P.O.R.N. Recordings)DE • **Peter Didjital** (Digital Structures) SWE • **Banel** (Iboga) DK • **Tolis Q** (Oktava Records) GR • **Hip** (P.O.R.N. Recordings, Hadshot) CRO • **Zvuk vs Naveen** (Audiodevlish) SLO • **Njax** (Tribalizer, UWOG) CRO • **Val vs Pipal** (Tribalizer) CRO • **Avex** (Terra Electronica) CRO • **Mikica** (Xperiment) SCG • **Vlada** (Intellect) SCG • **Tishma** (SPK) SCG • **Nesho** (Marsroom) CRO • **Sekkt** (Tribalizer) CRO • **Ganesh** (Submedia) CRO • **Twisted Twins** (SoundForms) CRO • **Semra** BiH

Underwater Overground, iliti skraćeno UWOG, nastavlja se već treću godinu za redom. Sretni smo jer je festival svake godine sve veći i bolji, ali smo istovremeno tužni jer Domagoj Šeki Šeks, glavni organizator i naš prijatelj, više nije s nama. Više nam nisu važni detalji njegove tragične smrti, važno nam je samo nastaviti njegov san. Pozivamo ljude da i ove godine plešu s nama... za Šekija.

UWOG će se održavati u kompleksu bivše vojne baze Vale Lunga/Monumenti pokraj Pule. Lokacija je, točnije, samo 10 minuta vožnje od Pule (15 km od zračne luke), a ipak je dovoljno daleko da nikome ne smeta naša buka. Festival počinje 26., a završava 31. srpnja; nakon toga na istoj će lokaciji biti organiziran veliki after party.

Karta za cijeli festival iznosi 270 kuna + 30 kuna depozita za smeće. Uz kartu posjetitelj dobiva vreću za smeće i žeton, a ako na odlasku vrati punu vreću smeća i žeton, ostvaruje povrat novaca od depozita. Karta za jedan dan iznosi 100 kuna.

radionice (26. - 28. 07.)

Želja je organizatora da se UWOG ne svede samo na glazbu i ples, a njegovi posjetitelji na obične konzumente. Učenje, interakcija, zajedničko stvaranje i sudjelovanje u programu festivala jednako su nam su važni kao i zabava. Stoga smo osmislili popratne sadržaje: radionica udaraljki, izložba fotografija / panoa na temu zaštite okoliša i spolne edukacije, DJ radionica, VJ radionica, revija amaterskog filma, radionica stripa, žonglerska i akrobatska radionica, projekcije animiranih filmova, izložba foto-dokumentacije prva dva UWOG-a. Na festivalu će se također odigrati nogometna utakmica između najvećih rivala na trance sceni, progressive vs. full on. Ove smo godine, usto, malo više pozornosti obratili na ljude koji dolaze sa svojom djecom, tako da možete očekivati poseban program za najmlađe.

glazbeni dio (28. - 31. 07.)

Budući da je ovogodišnji UWOG posvećen Šekiju, odlučili smo na festival pozvati sve ljude koji su ga poznavali, s kojima je svirao ili surađivao. Većina je artista sudjelovala na prva dva UWOG-a i htjeli su nekako pomoći i iskazati poštovanje Šekiju i njegovom snu. Sve su to ljudi s vrha trance scene čija nas je glazba i inspirirala i potakla da nešto napravimo za našu scenu.

Ovogodišnji će se UWOG održavati na tri floora: Main, Chill Out i Freestyle. Na Main flooru vrtit će se sve forme trance glazbe: psy, progressive i full on; na Free flooru će se vrtiti od duba, reggea i dancehalla pa sve do breakbeata i drumbe; na Chill Out flooru će se vrtiti chill out i ambient preko dana, dok će se preko noći puštati projekcije raznih filmova, dokumentaraca i crtića. Iako će se na floorovima raditi pauze, u svakom će trenutku u funkciji biti dva floora.

www.underwater-overground.com

SUPERheroes shop

::ŽONGLIRANJE::ZMAJEVI::KLAUNOVI::
::STAGE ŠMINKA::MAGIJA::CIRKUSNA OPREMA::
::DIDAKTIČKE I INVENTIVNE IGRAČKE::

EUROPEAN JUGGLING CONVENTION #28

14.-20.08.2005. ~ PTUJ ~ SLOVENIA

What is the European Juggling Convention?

The biggest annual meeting of jugglers in the world. It also involves acrobats, unicyclists, aerialists, musicians, performers and other practitioners of the circus and theatrical arts.

What's new this year?

There will be big tops and marquees on site for 24-hour juggling. There's one gym hall, open everyday, 5 minutes walk from the town centre. There will be big tops with stages on-site. We hope to see more shows for smaller audiences. Performers will have the chance to play more than once so you'll get the chance to see, and do, shows close-up. Remember: we'll provide the spaces so you can fill them with creativity! There will be stages in the town centre, a show at the castle and as many events as we can fit into the time and the town. Every EJC is different and we hope to inspire you with several different places to play, learn and juggle in 2005.

Programme possiblities

Sunday, 14th August, noon » 28th EJC officially opens — we open on Sundayto give you time to travel to us on Friday and Saturday; for those of you working, the EJC2005 takes only 1 week of your valuable holiday time.

Monday, 15th August » Parade day + our parade through town; the City is promoting it as a major happening and hope to get thousands of extra visitors to watch us.

Throughout the week: fire show, volley club tournament, cabaret stages, experimental stages, shows in the Terme's brand new amphitheatre (700 seats, outdoor); the games will probably be on Friday 19th.

Sunday, 21st August » cleaning up and leaving the site; you can stay nearby by renting space at the tourist camping Ptuj.

the organisers: **Rokodelci Juggling Association**
info & tickets: **SUPERHEROES SHOP, ZG**

www.ejc2005.com

3RD SEASPLASH REGGAE FESTIVAL

MARSOVO POLJE, PULA, CROATIA • 21. - 23.07.2005.

čet/thu, 21.07.2005.

main stage

RDK SOUNDSYSTEM (hr | www.radikaldubkolektiv.net)

DJINS (f | www.djinsmusic.free.fr)

B.R. STYLERS (ita | www.brstylers.com)

VUNENY (bih | www.vuneny.com)

soundsystem stage

DUBDADDA (uk)

ORIGINAL BASS FOUNDATION (f)

YOUTHMAN STEPPA (ch)

dj DUBBUD (slo)

FREE DUB TRIBE (ita)

SAVUVI SOUNDSYSTEM (bih)

pet/fri, 22.07.2005.

main stage

DADDY FREDDY (jam) + TRICKY D (d | www.tricky-tunes.com)

OVERPROOF SOUNDSYSTEM (uk | www.gcorp.co.uk)

LOVE GROCER feat. DubDadda (uk | www.lovegrocer.co.uk)

ZOSTER (bih)

soundsystem stage

DADDY JUICE (uk) + JAH SHADOW (hr)

KINGSTON SOUND feat. POPEYE MC (hr)

BLACK SPIDER INTERNATIONAL (d) feat. MC SILVER (jam)

TRENCHTOWN ROCKERS (slcg)

CHILDREN OF ZION (hr)

sub/sat, 23.07.2005.

main stage

ASTON HARVEY (THE FREESTYLERS) feat. SIR REAL (uk | www.thefreestylers.com)

TWINKLE BROTHERS (jam/uk | www.twinklemusic.com)

MOLARA (uk | www.molara.co.uk)

VAVAMUFFIN (pl | www.karrot.pl)

soundsystem stage

DUB FLASH rec. / Dj Flesh & Dj Bone (d)

LA TANGENTE (ch/f)

BASS CULTURE SOUNDSYSTEM (hr)

ROOTS IN SESSION (slo)

dj VERBAL (hr)

EAST WEST ROCKERS (pl)

tijekom dana during daylight

seasplash beach party

REWIND THE SELECTION CREW

JARIBU SOUNDSYSTEM

DYALLI SOUND

SOLJAH

SIX PACK SOUND

SHANGO

ALMIGHTY EYE SELECTA

dj BEBETTO

...

+ special guests

---

cijena ulaznica u pretprodaji: festivalska 200 kn, 1 dan 80 kn, na sljedećim mjestima: [illegible] DALLAS, Tkalčićeva 7; DANCING BEAR, Gundulićeva 7; KINGSTON, Radićeva 3; KOVAČ & MILLENIUM, Masarykova 14, MAMA, Preradovićeva 18; PLANET MUSIC, Ilica 37; PLUG & PLAY, Savska 9; SMART SHOP, Ilica 37; [illegible] DALLAS, Splitska 2A; [illegible] LINK, Carera 72; [illegible] music shop OMAHA, K. Tomislava 4; SPLIT: DALLAS music shop, Narodni trg 14; PULA: EPIDEMIJA, Kandlerova 22; caffe bar SCANDAL EXPRESS; COMMODORE TRAVEL, Riva 14; MP HACKLAB, Rojc, Gajeva 3; [illegible] DALLAS music shop, Prokonzula Grgura bb; [illegible] DALLAS, Tomislava 7; [illegible] REGGAEMANIA, Študentovska ul. 5; te u prod. mjestima [illegible] na području RH i u svim poslovnicama [illegible] | www.eventim.hr

na dane održavanja festivala: festivalska 250 kn, 1 dan 100 kn

[illegible] www.eventim.hr | festival ticket 35 € / daily tickets 15 €

---

www.seasplash.net

četvrtak, 18.08.
Morska priča » radionica filcanja vune Udruge Ruta @
dvorište Ruta Urbana priča » skate contest - jamming, muzika, graffiti @
školsko igralište, RAF 2005.
Selekcija @ ljetno kino Susajda
After party » freestyle elektronika + živa svirka = luda zabava zagarantirana

petak, 19.08.
Morska priča @ dvorište Ruta
ZMAG u Lubenicama » demonstracija solarnog kuhala i solarne pećnice,
pripremanje besplatne hrane, permakulturni dizajn sela Lubenice, projekcije
filmova *Reciklirano imanje* i *Pazi, hrana pada*, predavanje i izlet by ZMAG
After party @ The Arti Bar Kimen > miris mora +
vesela muzika + projekcije

subota, 20.08.
Morska priča @ dvorište Ruta
Žonglerska radionica + Attack i Superheroes shop
štand @ negdje na plaži u hladu
Alternativna ekonomija, predavanje » operacija Džabalesku, primjer alt.
ekonomskog i izdavačkog pothvata by Lela V. +
dijeljenje knjiga
Izložba radova s radionice filcanja Morska priča @ prostor +
dvorište Ruta

nedjelja, 21.08.
Radionica glazbe na kompjutoru » voditelj Marino J. -
Metamedia @ zimsko kino Susajda
Žonglerska radionica @ negdje na plaži u hladu
04, megažin za hakiranje stvarnosti » promocija by Lela V. @ dvorište Ruta
Šum mora » mini open air beach party - dobre vibracije šire Ganesh, Marino i
prijatelji @ lokacija XXX, upad 50 kn

FREE Spirit

najopušteniji kulturno-zabavni festival na svijetu

18.-21.08.2005.
lubenice/cres

organizator: Submedia, Zagreb
partneri: Metamedia, 04, ZMAG,
RAF, Ruta, Attack
donatori: Ministarstvo kulture, Grad Cres,
Cresanka, Superheroes shop

www.submedia.hr

MONTE PARADISO

★

MONTE PARADISO 13
hc/punk festival
5.i6.08.2005.
pula/rojc/dvorište

petak,05.08.
MALO MORGEN (slo),
HOMO HOMINI LUPUS (hr)
PROTEST MOZGA (hr)
NOT SORRY ABOUT DRESDEN (de)
BARRAKUDA (hr)

subota, 06.08.
SCREAMING VAGINA (hr)
MINIMUM (yu)
THREAT OF RIOT (it), PASI (hr)
SPEICHELBROISS (de)

upad:
max.30 kn/dan

www.dirtyoldempire.com ~ info@dirtyoldempire.com

NAJVEĆI MALI FESTIVAL U HRVATSKOJ

Ljetni su festivali izgleda u modi... A postali su i kao izbor za Miss, svako mjesto i s bilo kojim povodom ih ima... No, dobro, to u završnici ne bi trebalo biti negativno jer valjda će se od te kvantitete roditi i kvaliteta... E sad, iz razloga što se sve i svašta u ovoj državi naziva festivalom, mi smo razmišljali da promijenimo ime u fiesta, tulum ili što ja znam, ali DOF je DOF...

Dirty Old Festival ove se godine održava šesti put. Smješten je u naselju Velika nedaleko od Požege, koje je dio je Parka prirode Papuk, i odvija se na jednom od brojnih odmarališta u neposrednoj blizini veličkih bazena. Svuda okolo šuma i brda, ima potok – idealno za odmor i zabavu... Uglavnom, u Veliku, «Zlatnu dolinu», geografski centar Slavonije, može se stići autom, busom, vlakom, biciklom... Aerodrom ćemo sagraditi za četiri godine kada budemo pravi, veliki festival. J Kampiranje za sve posjetitelje (kao i uvijek) besplatno je, nitko neće ostati gladan i žedan (veliki šank i odlična vegetarijanska i meso/ slavonska kuhinja), preko dana turnir u nogometu, izložba fotografija i projekcija filma o skate kulturi, merchandise štandovi (majice, CD-ovi, badgevi, knjige), a u organizaciji PP Papuk moguće je letjeti motornim zmajem i paraglajderom, penjati se po stijeni...

cijene ulaznica:
pojedinačna (petak ili subota) 50 kn u pretprodaji, 60 na ulazu; festivalska (petak i subota) 80 kn u pretprodaji, 100 na ulazu.

Hasta la fiesta siempre!

festival of
MEDIA MEDITERANEA 7
festival of expressive culture
PULA
10 - 14. 08. 2004.